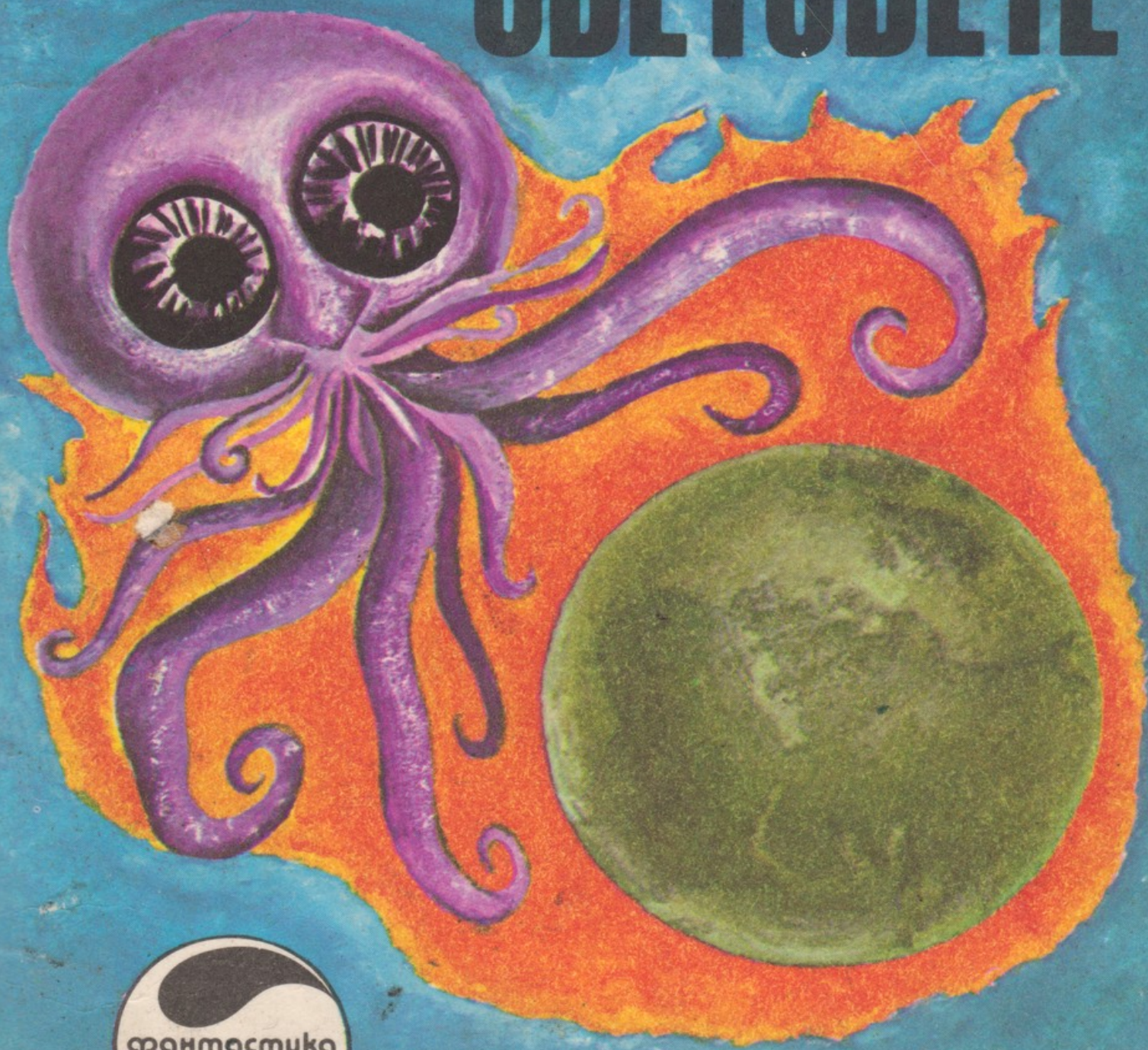


# ВОЙНА НА ХЪРБЪРТ УЕЛС СВЕТОВЕТЕ



ИЗДАТЕЛСТВО "ОТЕЧЕСТВО"

# ХЪРБЪРТ УЕЛС ВОЙНА НА СВЕТОВЕТЕ

Превод: Сидер Флорин

[chitanka.info](http://chitanka.info)

**КНИГА ПЪРВА**  
**ИДВАНЕТО НА МАРСИАНЦИТЕ**

# I

## НАВЕЧЕРИЕТО НА ВОЙНАТА

Никой нямаше да повярва през последните години на деветнадесетия век, че същества, стоящи по разум по-високо от човека, макар и смъртни като него, внимателно и неотстъпно наблюдават нашия свят; че докато хората се занимават с различните си грижи, някой ги изследва и проучва може би със същата обстойност, с каквато човекът изучава под микроскоп тези недълговечни животинки, които гъмжат и се размножават в капка вода. С безгранично самодоволство хората кръстосваха насам-натам земното кълбо, заети с дребните си дела, безгрижно убедени в господството си над материята. Възможно е инфузорията под микроскопа да върши същото. Никой не помисляше за по-старите светове като източник на опасност за човечеството или ако помисляше, отхвърляше като невъзможно и невероятно предположението, че на тях има живот. Любопитно е да си припомним някои общоприети схващания на тези отминали дни. В най-добър случай земните хора допускаха, че на Марс може да има човешки същества, които, вероятно, стоят по-ниско от тях и са готови с радост да посрещнат духовни просветители от Земята. А в същото време отвъд безкрая на пространството умове, пред които нашите приличат на ума на заобикалящите ни животни, необятни, студени и враждебни разсъдъци оглеждаха нашата Земя със завистливи очи и бавно, но сигурно крояха планове против нас. И в зората на двадесетия век настъпи великото крушение на илюзиите.

Надали е нужно да напомням на читателя, че планетата Марс обикаля Слънцето на средно разстояние от сто и четиридесет милиона мили и получава от него едва половината от светлината и топлината, които получава нашият свят. Ако има нещо вярно в хипотезата за мъглявините, тя трябва да е по-стара от Земята и животът на повърхността на Марс трябва да е възникнал дълго преди да е застинало нашето земно кълбо. Положението, че по обем Марс е повече от седем пъти по-малък от Земята, трябва да е ускорило охлаждането му до температура, при която е могъл да възникне

животът. Там има въздух и вода и всичко необходимо за поддържане на живи твари.

И въпреки всичко човекът е тъй суетен и толкова заслепен от суетността си, че до самия край на деветнадесетия век нито един писател не е изразил мнението, че разумните същества там може да са далече надминали или поне достигнали равнището на земния човек. Не се е разбирало, общо взето, и това, че след като Марс е по-стар от нашата Земя, има едва една четвърт от нейната повърхнина и се намира по-далече от Слънцето, само по себе си се налага и заключението, че той не само е по-далече от началото на живота, но и по-близо до неговия край.

Вековният процес на охлаждането, който ще скове някой ден нашата планета, е вече много напреднал у нашата съседка. Физическото ѝ състояние е все още до голяма степен неразгадано, но ние знаем сега, че дори в екваториалните ѝ области на пладне температурата едва достига температурата на най-студената зима у нас. Въздухът на Марс е по-рядък от нашия, океаните са се смалили и покриват само една трета от повърхността, а при бавната промяна на годишните времена на двата полюса се натрупват и топят огромни снежни покривки и периодично наводняват умерените пояси. Този последен стадий на изтощение, все още невероятно далечен за нас, се е превърнал в насъщен въпрос за обитателите на Марс. Неотложната Нужда е изострила техния ум, разширила способностите и ожесточила сърцата. И устремили поглед през пространството, подпомогнати от уреди и разум, за каквито ние още не сме и мечтали, те виждат на най-близко разстояние от само тридесет и пет милиона мили по посока на Слънцето една зазоряваща надежда — нашата по-топла планета, с нейните зеленина на растителността и синева на водата, с облачна атмосфера, говореща красноречиво за плодородие, с прозиращи през плаващите разпокъсани мъгли широки простори от гъсто населени страни и тесни ивици от осеяни с кораби морета.

А ние, хората, съществата, населяващи тази земя, сигурно им се виждаме поне толкова чужди и низши твари, колкото маймуните и лемуриите — на нас. Разумното начало у човека вече признава, че животът е безспирна борба за съществуване, а както изглежда, същото вярват и умовете на Марс. Охлаждането на техния свят е много напреднало, а нашият още гъмжи от живи същества, но същества,

които те смятат за низши животни. Да поведат война по посока към Слънцето, за тях е всъщност единственият път за избавление от гибелта, която надвисва все по-близо и по-близо за всяко ново поколение.

И преди да ги осъдим твърде строго, трябва да си припомним колко безпощадно, до крак, самият човешки род е унищожавал не само животни, като изчезналите вече бизони и дронтове<sup>[1]</sup>, но и по-низшите човешки раси. Тасманците, въпреки човешкия си образ, са били напълно пометени от лицето на земята за петдесет години изстребителна война, поведена срещу тях от европейските преселници. Нима сме толкова големи апостоли на милосърдието, че да имаме право да се оплачем, ако марсианците водят война в същия дух?

Марсианците, изглежда, са пресметнали нападението си с удивителна точност (математическите им знания са очевидно много по-съвършени от нашите) и са извършили приготовленията си с пълно единомислие. Да бяха го позволили нашите уреди, ние щяхме да забележим надвисващата заплаха още в началото на деветнадесетото столетие. Хора като Скиапарели<sup>[2]</sup> са наблюдавали червената планета (странно е, между другото, че Марс от безброй векове е бил смятан за звезда на войната), но не са сполучили да открият значението на припламващите светлини, местонамирането на които са означавали така безпогрешно на картите. През цялото това време марсианците трябва да са се подготвяли.

По време на противостоянето в 1894 година трептящите припламвания в осветената част от диска на Марс бяха забелязани първо в обсерваторията Лик<sup>[3]</sup>, после от Перотен в Ница, а след това от други наблюдатели. Английските читатели научиха за тях първо от списание „Нейчър“, броя от втори август. Аз съм склонен да вярвам, че това може да е бил пламъкът от отливането на огромния топ в грамадната яма, изкопана на тяхната планета, откъдето са насочили изстрелите си срещу нас. Странни, все още необяснени петна бяха забелязани близо до мястото на този взрив през време на следващите две противостояния.

Бурята се разрази над нас преди шест години. Когато Марс се приближи до противостоянето, Лавел от Ява накара телеграфните жици между астрономическите обсерватории да затрептят от изумителното съобщение за исполинско избухване на нажежен газ

върху тази планета. Това станало към полунощ на дванадесети август и спектроскопът, към който той веднага прибягнал, показал, че към Земята с невъобразима скорост се носела маса възпламенен газ, главно водород. Тази огнена струя станала невидима към дванадесет и четвърт. Той я сравнил с колосално валмо пламък, изтръгнало се ненадейно с огромна сила от планетата, „както лумват горящи газове при изстрел от топ“.

Изключително подходящ израз, както се оказа после.

И въпреки това на другия ден във вестниците нямаше нищо освен малка бележка в „Дейли телеграф“ и светът остана неосведомен за една от най-страшните опасности, заплашвали някога човешкия род. Можеше въобще да не чуя за това изригване, ако не бях срещнал Огилви, известния астроном от Отършо. Той беше дълбоко развълнуван от новината и в изблик на чувства ме покани да отида с него вечерта и да участвувам в наблюдаването на червената планета.

Въпреки всичко, което се случи след това, още си спомням много ясно тези часове на бдение: потъналата в мрак и тишина обсерватория, затъмнения фенер, хвърлящ слаба светлинка върху пода в ъгъла, равномерното цъкане на часовниковия механизъм на телескопа, малкия процеп в тавана — продълговатото късче бездънно небе, изпъстрено със звезден прах. Огилви се движеше насам-натам и макар че не се виждаше, чуваше се. Като погледнеше в телескопа, човек виждаше тъмносиня окръжност и плуваща в полето на зрението мъничка кръгла планета. Тя изглеждаше толкова дребна, така ярка, мъничка и неподвижна, с неясно очертани пресичащи се резки и не съвсем обла, а малко сплескана. Но беше тъй малка и грееше с такъв топъл сребрист блясък — истинска светеща главичка на топлийка! Тя сякаш трепкаше, но в действителност това беше трептенето на телескопа от действието на часовниковия механизъм, който държеше планетата в кръга на зрението.

Докато я гледах, струваше ми се, че тя ту се уголемява, ту се смалява, ту се приближава, ту се отдалечава, но така ми се виждаше само защото очите ми бяха уморени. Четиридесет милиона мили ни деляха от нея — повече от четиридесет милиона мили празнота! Малцина си дават сметка за безграничността на празното пространство, в което плават пращинките на материалната вселена.

Близо до нея, в кръга на зрението, спомням си, имаше три едва забележими светли точки, три безкрайно отдалечени, видими само с телескоп звезди, а наоколо цареше непрозирният мрак на празното пространство. Знаете как изглежда тази чернота в мразовита звездна нощ. Гледана с телескоп, тя изглежда много по-непрогледна. А невидимо за мен, понеже беше толкова далечно и малко, бързо и неотстъпно през това неимоверно разстояние летеше към мене и се приближаваше всяка минута с толкова хиляди мили Нещото, което ни бе изпратено от марсианците, Нещото, което щеше да донесе толкова много борби, бедствия и смърт на Земята. Аз не помислях за него, докато гледах тогава в телескопа; никой на земята не помисляше за този безпогрешно насочен снаряд.

И тази нощ на далечната планета пак изригна газ. Аз го видях. Червеникаво припламване на ръба, едва забележимо издуване на окръжността точно когато хронометърът удари полунощ; веднага казах на Огилви и той зае мястото ми. Нощта беше гореща, аз бях жаден и пипнешком неловко запристъпях в тъмнината към масичката, на която имаше сифон, и в същия миг Огилви възкликна, понеже видя понеслата се към Земята струя газ.

Тази нощ още един невидим снаряд излетя от Марс към Земята, само една-две секунди по-малко от двадесет и четири часа след първия. Спомням си как седях на масичката там в тъмнината и пред очите ми плаваха зелени и червени петна. Искаше ми се да седя пред камина и да пуша: аз съвсем не подозирах значението ма мигновеното припламване, което бях видял, и всичко, което то скоро щеше да ми донесе. Огилви продължи да наблюдава до един след полунощ и след това се отказа; ние запалихме фенера и отидохме у дома му. Долу, под нас, тънеха в мрака Отършо и Чъртси и стотиците хора, които мирно спяха.

Тази нощ Огилви правеше безбройни предположения за състоянието на Марс и се подиграваше с разпространеното мнение, че там имало живи същества, които ни давали сигнали. Според него може би над планетата се изсипваше тежък дъжд от метеорити или се развихряше огромно вулканично изригване. Той ми изтъкваше колко невероятно било органичната еволюция да е вървяла по същия път на двете съседни планети.



— Вероятността на Марс да има нещо подобно на хора е милион срещу едно — каза той.

Стотици наблюдатели видяха избухването на пламъка тази нощ и към полунощ на другия ден, и на по-другия, и така десет нощи наред — по едно пламване всяка нощ. Защо изстрелите спряха след десетия ден, никой на Земята не се опита да обясни. Възможно е образувалите се при изстрелите газове да са причинили на марсианците неприятности. Гъсти облаци от дим или прах, виждащи се с мощните телескопи от Земята като малки сиви променливи петънца, се пръснаха в ясната атмосфера на планетата и забулиха по-известните подробности от повърхността ѝ.

Дори и всекидневните вестници се заинтересуваха най-сетне от тези смущения и навред се появиха популярни бележки за вулканите на Марс. Хумористичното списание „Пънч“, както си спомням, ги използва сполучливо в политическите карикатури. А тези от никого неподозирани снаряди, изстреляни от марсианците срещу нас, летяха към Земята и носейки се сега вече със скорост от много мили в секунда през безкрая на празното пространство, час след час и ден след ден идваха все по-близо. Сега ми се вижда почти невероятно чудно, че въпреки надвисналата над тях гибел хората можеха да се занимават с дребните си грижи. Спомням си как тържествуваше Маркъм, че е успял да се сдобие с нова снимка на Марс за илюстрирания вестник, който издаваше по онова време. В днешните времена хората нямат почти никаква представа колко неизчерпаеми и предприемчиви бяха вестниците ни от деветнадесетото столетие. Аз, от своя страна, усилено се учех да карам велосипед и бях много зает с поредица статии, в които разглеждах вероятното развитие на моралните схващания при напредъка на цивилизацията.

Една вечер (първият снаряд тогава надали е бил на повече от десет милиона мили от Земята) излязох на разходка с жена си. В небето грееха звезди и аз ѝ обясних знаците на Зодиака и ѝ посочих Марс — една пълзяща към зенита ярко светеща точица, към която бяха насочени толкова много телескопи. Беше топла вечер. С песни и свирене ни задмина група излетници, които се връщаха от Чъртси или Айлуърт. Горните прозорци на къщите светеха — хората си лягаха да спят. От далечната гара долиташе трополене на маневриращи влакове, звънтене и пуфтене, които звучаха почти мелодично, смекчени от

разстоянието. Жена ми показва ярките червени, зелени и жълти сигнални светлини, увиснали в рамка на фона на небето. Всичко изглеждаше толкова сигурно и спокойно.

---

[1] Дронг (додо) — едри колкото гъска нехвърчащи птици, въдили се на о-в Маврициус и о-в Реюнион и измрели към края на XVII век — Б.пр. ↑

[2] Скиапарели Джовани (1835–1910) — италиански астроном, открил каналите на Марс — Б.пр. ↑

[3] Обсерватория Лик на връх Хамилтън (1323 м) в Калифорния — САЩ — Б.пр. ↑

## II ПАДАЩАТА ЗВЕЗДА

После настъпи вечерта на първата падаща звезда. Рано призори я забелязали да се стрелва в източна посока над Уинчестър — една огнена рязка високо в атмосферата. Стотици хора трябва да са я видели и взели за обикновена падаща звезда. Албин описа, че след нея оставала зеленикава следа, която светела няколко секунди. Денинг, най-големият ни специалист по метеоритите, заяви, че в момента на появяването си тя била на около деветдесет или сто мили височина. Сторило му се, че е паднала на стотина мили източно от него.

По това време бях у дома и пишех в кабинета си; и при все че стигащите до пода прозорци гледат към Отършо, а щорите бяха вдигнати (понеже в онези дни обичах да се заглеждам в нощното небе), аз не видях нищо. И все пак най-странното от всички неща, които някога са стигали на Земята от безвъздушното пространство, вероятно бе паднало, докато съм седял там, и ако бях вдигнал очи при преминаването му, щял съм да го видя. Някои хора, които видели полета му, твърдят, че е летяло с някакъв съскащ звук. Сам аз не чух нищо. Много хора в Бъркшир, Съри и Мидълсекс трябва да са видели падането му и в най-добрия случай сметнали, че е паднал още един метеорит. Като че ли никой не си даде труд да потърси падналия предмет същата нощ.

Но много рано сутринта бедният Огилви, който видял падащата звезда и бил убеден, че някъде в полето между Хорсел, Отършо и Уокинг лежи метеорит, станал с мисълта да го намери. И скоро след като се съмнало, го намерил недалече от пясъчните кариери. Когато се ударил в земята, снарядът изровил огромна дупка, със сила запратил на всички страни в пущинака пясък и чакъл и ги натрупал на купища, които се виждали от една и половина миля. На изток от дупката се подпалили храстите и тънък синкав дим забулвал зората.

Самото Нещо лежало почти цялото заровено в пясъка сред пръснати трески от една елха, която бе раздробило на парчета при падането си. Останалата отвън част имала вид на огромен цилиндър

със спечена повърхност и очертанията му били смекчени от дебел слой люспест сивокафяв нагар. Било към тридесет фута в диаметър. Огилви се доближил, изненадан от размерите, а още повече от формата му, тъй като повечето метеорити са почти съвсем закръглени. Обаче то било още толкова нажежено от минаването си през атмосферата, че астрономът не могъл да стигне до самия цилиндър. Той сметнал, че необикновеният шум, долитащ от цилиндъра, се дължи на неравномерното изстиване на повърхността, понеже тогава и на ум не му дошло, че може да е кух.

Огилви останал на края на ямата, изровена от Нещото, загледан в този чудноват предмет, изумен главно от необичайната му форма и цвят, но още тогава смътно предположил, че в появяването му може да има някакъв предумисъл. Ранното утро било удивително тихо и слънцето, издигнало се току-що над боровете край Уей-бридж, вече припичало. Той не си спомнял да е чул птици тази сутрин, положително нямало и никакъв ветреца и единственият доловим звук било лекото мърдане вътре в обгорелия цилиндър. В полето нямало жива душа освен него.

После изведнъж Огилви с изненада забелязал, че една част от сивата кора, от този подобен на пепел нагар, който покривал метеорита, се лющи от кръглия му горен край. Той се ронел на люспи и падал долу на пясъка. Внезапно едно голямо парче се откъснало и търколило с рязък шум, от който кръвта му застинала в жилите.

Около една минута той не могъл да схване какво значи това и въпреки непоносимата горещина се смъкнал долу в ямата, при самия метеорит, за да го разгледа по-добре. Дори и тогава Огилви все още си въобразявал, че то може да се дължи на охлаждането на тялото, обаче на това предположение противоречал фактът, че пепелта се ронела само от върха на цилиндъра.

А после забелязал, че кръглият горен край на цилиндъра много бавно се върти. Движението било много отмерено и той го открил едва след като обърнал внимание, че едно черно петно, което до преди пет минути било пред него, сега се озовало от другата страна на окръжността. Дори и тогава Огилви не си дал пълна сметка за значението на откритието си, докато не чул глух стържещ звук и не видял черното петно да идва с два-три пръста по-близо до него... Тогава изведнъж в ума му блеснала истината: цилиндърът е

изкуствен... кух... с капак на винт! Нещо вътре в цилиндъра отвинтва капака!

— Боже господи! — възкликнал Огилви. — Вътре има човек... хора! Полуопечени! Те се мъчат да излязат!

В същия миг с един скок на мисълта той свързал Нещото с огненото изригване на Марс.

Ала представата за затвореното вътре същество била тъй ужасна, че той забравил горещината и се спуснал към цилиндъра, за да помага на отвинтването. За щастие лъхащата от него жар го спряла, преди да си изгори ръцете о нажежения още метал. Астрономът постоял един миг, без да знае какво да прави, после се обърнал, изкатерил се вън от ямата и хукнал презглава към Уокинг. Трябва да е било към шест часа. Той срещнал някакъв каруцар и се помъчил да му обясни какво се е случило, ала това, което разказвал, и външният му вид били толкова налудничави (шапката му била паднала в ямата), че каруцарят просто подкарал нататък. По същия начин не сполучил и с прислужника, който тъкмо отключвал вратата на кръчмата при Хорселския мост. Той го помислил за съвсем побъркан и направил безуспешен опит да го затвори в пивницата,. Това накарало астронома малко да поизтрезнее и когато видял лондонския журналист Хендерсън в градината му, Огилви му се обадил през оградата и обяснил всичко както трябва.

— Хендерсън! — извикал той. — Видяхте ли падащата звезда снощи?

— Е? — казал Хендерсън.

— Тя е на Хорселската мера сега.

— Хайде де! — възкликнал Хендерсън. — Паднал метеорит! Това е хубаво!

— Но то е нещо повече от метеорит. То е цилиндър, изкуствен цилиндър, човече! И в него има нещо.

Хендерсън се изправил с лопатата в ръка.

— Какво рекохте? — попитал той. Журналистът бил глух с едното си ухо.

Огилви му разправил всичко, каквото видял. Минала около една минута, докато Хендерсън проумее цялата работа. След това той захвърлил лопатата, грабнал дрехата си и изтичал на пътя. Двамата веднага забързали обратно към мерата и намерили цилиндъра да лежи все в същото положение. Но звуците в него били стихнали, а между

капака и тялото на цилиндъра се виждаха тясна ивица блестящ метал. През ръба с тънък шипящ звук или влизал, или излизал въздух.

Те се поослушали, почукали с бастун по люспестия прегорял метал и като не получили отговор, и двамата стигнали до заключението, че човекът или хората в цилиндъра трябва да са или в безсъзнание, или мъртви.

Разбира се, двама не могли да направят нищо. Те извикали няколко утешителни думи, дали някакви обещания и се втурнали обратно към града за помощ. Можете да си ги представите, покрити с пясък, възбудени и раздърпани, да тичат нагоре по уличката, заляна от ярка слънчева светлина, тъкмо когато търговците сваляли капаците на дюкяните, а всички други отваряли прозорците на спалните си. Хендерсън веднага изтичал до гарата, за да телеграфира новината в Лондон. Вестникарските статии бяха подготвили умовете на хората за възприемане на такова съобщение.

Към осем часа върволица от хлапета и безработни беше вече потеглила към мерата, за да види „умрелите хора от Марс“. Историята беше добила този вид. Аз я чух за първи път към девет и четвърт от вестникаря, когато излязох да си взема „Дейли кроникъл“. Естествено, тя ме порази и, без да губя време, аз се запътих през моста на Отършо към пясъчните кариери.

### III НА ХОРСЕЛСКАТА МЕРА

Заварих купчинка от двадесетина души, заобиколили огромната дупка, в която лежеше цилиндърът. Аз вече описах външния вид на тази грамадна маса, заровила се в земята. Тревата и камъните наоколо изглеждаха овъглени като от някакъв внезапен взрив. Без съмнение ударът на снаряда беше причинил избухване на пламък. Хендерсън и Огилви не бяха там. Както предполагам, те бяха разбрали, че засега не може да се направи нищо и бяха отишли да закусят при Хендерсън.

Четири или пет хлапета седяха на края на ямата, клатеха крака и докато не ги спрях, замерваха за развлечение гигантската маса с камъни. След като ги смърхих, те започнаха да играят на гоненица и да се провират между струпалите се зяпачи.

Между тях бяха един-двама велосипедисти, един градинар без постоянна работа, който работеше понякога на мене, някакво момиче с бебе на ръце, месарят Грег с момченцето си, двама-трима безделници и момчета, прислужващи на игрището за голф, които вечно се навъртаха около гарата. Не се чуваха почти никакви приказки. Малцина от простите хора в Англия имаха дори и най-смътни понятия за астрономията в онези дни. Повечето зяпаха мълком големия, приличащ на маса капак на цилиндъра, който не беше променил положението си, откакто го бяха оставили Хендерсън и Огилви. Предполагам че всички, които бяха очаквали да видят куп овъглени трупове, бяха разочаровани от вида на тази бездушна грамада. Някои си тръгнаха още докато бях там, а други прииждаха. Слязох долу в ямата и ми се стори, че долавям някакво леко движение под краката си. Капакът положително беше спрял да се върти.

Едва когато дойдох толкова близо, ми стана съвсем ясно колко необичаен е този предмет. На пръв поглед в него наистина нямаше нищо по-необикновено от преобърнала се каруца или паднало напреди на пътя дърво. Дори не и толкова. Приличаше на ръждясал варел. Човек трябваше да има известна научна подготовка, за да разбере, че сивият нагар не е обикновен окис, че жълтеникавобелият метал, който

блести в цепнатината между капака и самия цилиндър, има непознат за нас оттенък. „Извънземен“ не би значило нищо за повечето от зяпачите.

По това време лично за мен бе съвършено ясно, че Нещото е дошло от планетата Марс, но ми се виждаше невероятно вътре да има някакво живо същество. Мислех си, че отвинтването може да е станало автоматично. Въпреки твърденията на Огилви аз все още вярвах че на Марс има хора. Затова дадох воля на фантазията си и се замислих за възможностите вътре да има ръкопис, за трудностите, които може да възникнат при разчитането му, дали ще намерим там монети и разни модели и тъй нататък. И все пак цилиндърът беше малко големичък, за да повярвам в собствените си измислици. Нямах търпение да го видя как ще се отвори. Към единадесет, след като се уверих, че положението си остава все същото, потънал в размишления за цилиндъра, се запътих обратно към дома си в Мейбъри.

Но скоро разбрах, че е трудно да се задълбоча в отвлечените си проучвания.

След пладне видът на мерата се промени извънредно много. Ранните издания на вечерните вестници бяха смаяли Лондон с огромните си заглавия като

Вести от Марс

Чудното съобщение от Уокинг

и така нататък. Освен това телеграмата на Огилви до Астрономическия център беше вдигнала на крак всички обсерватории в трите обединени кралства.

На пътя при пясъчните кариери стояха десетина или повече едноконни файтона от Уокингската гара, пощенска кола от Чобъм и една съвсем господарска каляска. Освен това имаше и цял куп велосипеди. Отгоре на всичко голям брой хора сигурно бяха дошли пеша от Уокинг и Чъртси, въпреки горещия ден, тъй че едно на друго се беше събрала доста голяма тълпа, в която имаше и една-две изящно облечени дами.

Слънцето прежуряше, нямаше нито едно облаче, нито един полъх на вятър, а сянка можеше да се намери само под пръснатите тук-там борове. Подпалилите се храсти бяха вече угасени, но равното поле към Отършо се чернееше, докъдето стигаше поглед, и към небето все още се издигаха струйки дим. Един предприемчив сладкар от Чобъм



Роуд беше изпратил сина си с ръчна количка, натоварена със зелени ябълки и джинджифилово пиво.

Когато се доближих до ръба на ямата, видях там група от пет-шест души — Хендърсън, Огилви и един висок русокос мъж, за когото после разбрах, че е Стент, астрономът от Кралската обсерватория, с няколко работници, които копаеха с белове и кирки. Стент даваше нареждания със звънлив висок глас. Той стоеше върху цилиндъра, който очевидно беше доста поизстинал, лицето му беше червено и мокро от пот и като че ли нещо го ядосваше.

Голяма част от цилиндъра беше вече изровена, макар че долният край все още оставаше забит в земята. Щом ме видя сред тълпата зяпачи по ръба на ямата, Огилви ми викна да сляза при тях и ме попита дали бих имал нещо против да отида да потърся лорд Хилтън, собственика на съседното имение.

Растящата тълпа, каза ми той, започвала сериозно да им пречи да копаят, особено хлапетата. Те искали лордът да направи лека ограда, която да задържа хората. Каза ми, че от време на време отвътре продължавало да се дочува леко шумолене, обаче работниците не могли да отвинтят капака, понеже нямало за какво да се хванат. Цилиндърът, изглежда, бил извънредно дебел и не било изключено едва доловимите звуци да са само отгласи от силни викове.

С радост приех поръчението, понеже така щях да бъда един от привилегированите зрители вътре в бъдещата ограда. Лорд Хилтън не беше у дома си, но ми казаха, че го чакали да си дойде от Лондон с влака, който тръгва в шест от гарата Уотърлу; а тъй като часът беше към пет и четвърт, аз се върнах у дома, пих чай и се запътих пеша към гарата, за да го пресрещна.

## IV

### ЦИЛИНДЪРЪТ СЕ ОТВАРЯ

Когато се върнах на мерата, слънцето залязваше. Пръснати групи бързаха откъм Уокинг, а отделни хора се връщаха. Тълпата около ямата беше пораснала и се чернееше на лимоненожълтия фон на небето — може би към двеста души. Чуваха се повишени гласове и край дупката като че ли се водеше някаква борба. През ума ми минаваха най-чудновати догадки. Когато се приближих, чух гласа на Стент:

— Назад! Назад!

Насреща ми тичаше някакво момче.

— Мърда! — извика ми то на минаване. — Все се отвъртва и отвъртва! Не ми харесва тая работа. Отивам си у дома.

Продължих напред към тълпата. Смятам, че имаше наистина двеста или триста души и всички се бутаха и блъскаха, при което няколкото жени съвсем не бяха между най-бездейните.

— Падна човечецът в ямата! — извика един глас.

— Назад! — обадиха се неколцина други. Тълпата малко се залюля и аз си пробих път напред.

Всички изглеждаха ужасно възбудени. Чух от ямата да долита някакъв особен бръмчащ звук.

— Слушайте — каза ми Огилви, — помогнете ни да задържим тия идиоти. Нали не знаем какво има в това проклето нещо!

Видях един младеж — май че беше продавач от Уокинг — да стои върху цилиндъра и да се мъчи да се измъкне от дупката. Тълпата го беше бутнала долу.

Горният край на цилиндъра се отвинтваше отвътре. Виждаха се вече близо два фута блестящи нарезки. Някой се блъсна в мен и насмалко не ме събори върху отвинтващия се капак. Аз се озърнах и в същия миг, изглежда, винтът се отви, защото капакът падна на чакълестата почва с еквив звън. Забих лакът в стоящия зад мене и пак се обърнах с лице към Нещото. За момент кръглият отвор ми се стори съвършено черен. Очите ми бяха заслепени от залязващото слънце.

Мисля, че всички очакваха да видят как изскача оттам човек — може би малко по-различен от нас, земните хора, но с всички основни белези на човека. Знам, че аз очаквах точно това. Но когато погледнах, видях нещо да мърда в тъмния отвор: сива, надигаща се на вълни маса, а след това два блестящи кръга — нещо като очи. После от тази гърчеща се маса се издигна на пръстени нещо подобно на неголяма сива змия, дебела колкото обикновен бастун, и се заизвива във въздуха към мен, сетне втора такава змия.

Изведнъж ме побиха тръпки. Зад мен силно изпищя една жена. Наполовина обърнат, с поглед все още прикован към цилиндъра, от който сега се показваха нови пипалца, започнах да си пробивам път назад от края на ямата. Видях как учудването по лицата на хората около мен се смени със страх. От всички страни чувах откъслечни викове. Всички се дърпаха назад. Видях продавача — той все още се мъчеше да се измъкне от дупката. Бях останал сам и виждах как бягат хората от отсрещния край на ямата, а между тях и Стент. Погледнах пак към цилиндъра и се сковах от непреодолим ужас. Стоях вцепенен и не можех да откъсна очи.

Голямо възсиво закръглено тяло, горе-долу колкото една мечка, бавно и мъчително се надигаше от цилиндъра. Когато се показа на ръба и се озова на светло, то заблестя като мокра кожа.

Двете големи тъмни очи ме гледаха с втренчен поглед. Масата, която ги заграждаше, главата на това нещо, беше закръглена и можеше да се каже, че имаше лице. Под очите се открояваше уста и от този потрепващ, задъхващ се и лишен от устни разрез капеха лиги. Цялото същество напрегнато се свиваше и туптеше. Един от тънките, подобни на пипалца издатъци се държеше за ръба на цилиндъра, друг се олюляваше във въздуха.

Който никога не е виждал жив марсианец, надали може да си представи колко необикновен и ужасен е външният му вид. Своеобразната, напомняща буква „V“ уста със заострен горен край, липсата на надочни дъги, липсата на брадичка под клинообразния долен край на устата, непрекъснатото трептене на тази уста, сноповете пипалца, приличащи на змиите у Горгоните, шумното дишане на белите дробове в чуждата за тях атмосфера, явната трудност и болезненост на движенията поради по-голямата сила на земното привличане, а най-вече извънредно втренченият поглед на огромните

очи — всичко това беше и жизнено, и напрегнато, и нечовешко, и уродливо, и чудовищно. Имаше някаква прилика с гъба в тази маслена кафява кожа, нещо неопикуемо гадно в тромавата предпазливост на забавените движения. Още тази първа среща, този първи поглед ме изпълниха с погнуса и страх.

Изведнъж чудовището изчезна. Беше се надвесило през ръба на цилиндъра и паднало в ямата с глух удар, като голям вързоп кожи. Чух от него да се изтръгва особен дрезгав вик и веднага в тъмната сянка на отвора неясно се очерта друго такова същество.

Аз се обърнах и хукнах като луд към най-близката купчинка дървета на стотина крачки пред мен, но тичах с рамото напред и се препъвах, защото не можех да откъсна очи от тези твари.

Запъхтян, спрях сред няколкото млади борчета и ниски храсти и зачаках да видя какво ще стане. Полето около пясъчните кариери беше осеяно с хора, които стояха като мене, полузамаяни от ужас, и се взираха в тези същества или по-скоро в чакъла, натрупан по края на ямата, където те лежеха. А после, обзет отново от уплаха, видях на ръба ту да се подава, ту да изчезва някакъв кръгъл черен предмет. Това беше главата на падналия в дупката продавач, но тя се открояваше като малка черна топчица на разжареното небе на запад. По едно време той успя да извади едното си рамо и едното коляно, но като че ли пак се подхлъзна, защото над ръба остана само главата. Изведнъж той се изгуби и ми се стори, че от ямата долетя слаб вик. За миг изпитах подтик да му се притека на помощ, но обзелият ме страх надделя.

След това не се виждаше вече съвсем нищо поради дълбоката дупка и купчината пясък, образувала се при падането на цилиндъра. Всеки минувач по пътя от Чобъм или Уокинг би се изненадал от тази гледка: едно оредяващо множество от стотина или повече души, пръснали се в голям неправилен кръг, в ровове, зад храсти, зад порти и живи плетове, почти без приказки, само с по някой и друг откъслечен възбуден възглас, беше облецило очи в няколко купчини пясък. Количката с джинджифиловото пиво, изоставена на произвола на съдбата, се чернееше сред пламъците на залеза, а в пясъчните кариери стоеше върволица напуснати коли с коне, които зобяха от закачени на вратовете им торби или ровеха с копита земята.

## V ТОПЛИННИЯТ ЛЪЧ

След като бях зърнал марсианците да излизат от цилиндъра, с който бяха дошли на Земята от своята планета, някаква магия скова движенията ми. Аз стоях, нагазил до колене ниския храсталак, и не свалях очи от закриващата ги могилка. Терзаеха ме страх и любопитство.

Не смеех да се върна при дупката, а се измъчвах от страстно желание да надникна в нея. Затова започнах да описвам широк кръг и да търся удобно за наблюдение място, но не преставах да се озъртам към купищата пясък, които закриваха тези нечакани пришълци на Земята. Веднъж сноп тънки черни израстъци, приличащи на пипалата на октопод, се мярнаха в блясъка на залязващото слънце и веднага се дръпнаха, а след това се показа тънък прът, който се разтягаше нагоре прешлен по прешлен, а на върха си имаше някакъв неравномерно въртящ се диск. Какво ли ставаше там?

Повечето зрители се бяха събрали в една-две групи: едната — малка тълпа към Уокинг, другата — купчинка хора по посока на Чобъм. Явно те изживяваха същата душевна борба. Имаше няколко души близо до мен.

Пристъпих до одного от тях (както забелязах, той беше мой съсед, макар че не му знаех името) и му заговорих. Но този момент съвсем не беше подходящ за свързан разговор.

— Какви гнусни гадини! — промълви съседът. — Боже мой, какви гнусни гадини! — Той повтори това още няколко пъти.

— Видяхте ли един човек в ямата? — попитах аз, ала той не ми отговори.

. Ние замълчахме и известно време продължихме да гледаме така, един до друг, което, както ми се стори, ни вдъхваше известно спокойствие. После аз се преместих на една могилка, където щях да бъда пет-шест педи по-високо, и когато го потърсих с поглед, видях, че се е запътил към Уокинг.

Залезът помръкна, но нищо ново не се случваше. Тълпата далече наляво, към Уокинг, като че ли растеше и оттам долиташе неясна глъчка. Купчинката хора към Чобъм се беше разпръснала. В ямата не се долавяше никакво движение.

Това, ако не друго, вдъхна на хората смелост, а смятам, че и прииждащите нови хора от Уокинг помагаха за възстановяване на спокойствието. Както и да е, с настъпването на здрача в пясъчните кариери бавно и на пресекулки започна да се забелязва движение — движение, което сякаш се засилваше, насърчено от възцарилата се край цилиндъра вечерна тишина. Изправени черни сенки, по две, по три, пристъпваха напред, спираха, вглеждаха се, пак пристъпваха и постепенно се разтегнаха в тънък неправилен полумесец, чиито издадени краища скоро щяха да се сключат около ямата. Аз също започнах да се приближавам.

После забелязах, че няколко файтонджии и други мъже смело навлязоха в пясъчните кариери и чух тропот на конски копита и скърцане на колелета. Видях едно момче да откарва количката с ябълките. След това на тридесетина крачки от ямата съгледах идваща откъм Хорсел малка тъмна купчинка мъже; първият от тях размахваше бяло знаме.

Това беше депутацията. Беше се състояло свикано набързо съвещание и понеже, въпреки отблъскващия си вид, марсианците очевидно бяха разумни същества, било взето решение да им се покаже с помощта на знаци, че и ние сме разумни същества.

Знамето, което се развяваше и движеше напред, първо сви надясно, сетне наляво. Бях твърде далече, за да позная кои са там, но после научих, че в този опит да влязат във връзка са участвували между другото и Огилви, Стент и Хендерсън. Както напредваше, тази групичка, тъй да се каже, повлече подире си края на почти сключилия се вече кръг хора и доста черни фигурки я последваха на безопасно разстояние.

Неочаквано пламна светлина и от ямата на три пъти избухнаха кълба светещ зеленикав дим, които се заиздигаха едно след друго право нагоре в неподвижния въздух.

Този дим (или може би по-правилно ще е да се каже „пламък“) бе така ярък, че тъмносиньото небе и мерзелеещата се към Чъртси кафява мера, осеяна с черни борове, сякаш рязко потъмняха при

издигането на тези кълба дим и станаха още по-тъмни, след като те се разпръснаха. Същевременно се чу слаб съскащ звук.

Оттатък ямата стояха врязалите се като клин хора с бялото знаме отпред, които представляваха сега една стресната от тези явления купчинка дребни черни фигурки, изправили се върху черната земя. Когато избухваше зеленият дим, лицата им светваха от бледозелено сияние и пак помръкваша, щом той се разсейваше. Съскането премина постепенно в бръмчене, а то се разрасна в проточен, висок бучащ звук. От ямата бавно се издигна някаква изгърбена сянка и от нея като че ли изскочи трепкащ призрачен лъч.

В същия миг блесна истински огън, ослепителни искри преминаха от човек на човек в разпръснатата група. Сякаш някаква невидима струя се удряше в тях и се запалваше с бял пламък. Сякаш всеки от тях внезапно и мигновено се възпламеняваше.

После ги видях да залитат и да падат, озарени от огъня на собствената си гибел, а последвалите ги да се обръщат в бягство.

Стоях и гледах, все още без да си давам сметка, че самата смърт преминава от човек на човек в тази отдалечена групичка. Схващах само, че става нещо много странно. Почти безшумно и заслепяващо припламване на светлина — и някой се сгромолясваше и оставаше неподвижен; а когато незримият лъч докоснеше боровете, те избухваха в пламъци и всеки изсъхнал храст с глухо пращане се превръщаше в огнена маса. А далече към Напхил видях да светват пламнали изведнъж дървета, живи плетове и дървени постройки.

Бързо и неотклонно тя се носеше в кръг, тази огнена смърт, този невидим, съдбоносен, палец меч. По лумващите от допира му храсти разбирах, че се движи към мен, но бях така изумен и зашеметен, че не можех да се помръдна. Чух как огънят запращя в пясъчните кариери, чух как рязко изцвили и също така рязко млъкна кон.

Сетне сякаш някой прокара невидим, но нажежен до безкрайност пръст по ниските храсти между мен и марсианците и целият тъмнеещ полукръг отвъд пясъчните кариери изведнъж запуши и запращя. Нещо се срути с трясък далече наляво, където пътят от гарата Уокинг навлиза в мерата. И веднага съскането и бръмченето спряха, а черният куполообразен предмет бавно се сниши в ямата и се изгуби от погледа.

Всичко това стана толкова бързо, че аз още стоях неподвижен, смаян и заслепен от силните отблясъци. Да беше описала пълен кръг,

смъртта щеше неизбежно да ме покоси, преди да дойда на себе си. Но тя отмина и ме пощади и обгърналата ме нощ изведнъж ми се видя непрогледна и непозната.

Хълмистата мера изглеждаше сега почти черна освен пътищата, които се мъждееха сиви под тъмносиньото небе на ранната нощ. Беше тъмно и неочаквано безлюдно. Над главата ми вече трепкаха звезди, а на запад небето бе още бледо, светло, почти зеленикавосиньо. Върхарите на боровете и покривите на Хорсел се открояваха с резки черни линии срещу гаснещия отблясък на залеза. Марсианците и уредите им бяха съвсем невидими, с изключение на тънката мачта с неспирно въртящото се огледало. Тук-там още пушеха и тлееха отделни храсталаци и единични дървета, а от къщите около гарата на Уокинг огнени езици се издигаха в неподвижния вечерен въздух.

Нямаше други промени освен това и безграничното изумление. Малката купчинка черни точки с бялото знаме беше заличена от лицето на земята и както ми се струваше, тишината, изобщо не е била нарушавана.

Дойде ми наум, че съм останал на това тъмно поле безпомощен, беззащитен и сам. Внезапно, като нещо стоварило се върху ми отвън, ме завладя страх.

С усилие се обърнах и с препъване се затичах през мерата.

Чувството, което изпитвах, не беше съзнателен страх, а панически ужас не само от марсианците, но и от мрака и тишината, обгърнали ме от всички страни. И този безпределен ужас ме докара до толкова малодушие, че тичах и мълком плачех, както би плакало едно дете. След като се обърнах, няхах вече смелост да погледна назад.

Спомням си владалата ме необикновена увереност че с мен си играят, че ей сега, когато съм вече на границата на безопасността, тази тайнствена смърт, по-бърза от светкавица, ще се насочи от ямата с цилиндъра към мен и ще ме покоси.



## VI ТОПЛИННИЯТ ЛЪЧ НА ЧОБЪМСКИЯ ПЪТ

За нас е още неразрешена загадка как могат марсианците да изтребват хората тъй бързо и безшумно. Мнозина смятат, че те умеят по някакъв начин да развиват огромна топлина в камера, съвършено лишена от топлопроводимост. Тази огромна топлина насочват с прав лъч срещу всеки забелязан от тях предмет с помощта на полирано параболично огледало с неизвестен състав, горе-долу както се насочва светлинният лъч с параболичното огледало на фара. Но никой не е доказал тези подробности по безспорен начин. Както и да го правят, положителното е, че същината се крие в топлинен лъч. Топлина, и то невидима топлина, и не видима светлина. Всичко, което може да гори, избухва в пламъци, щом бъде докоснато от лъча: оловото става течено като вода, желязото се размеква, стъклото се напуква и топи, а когато лъчът попадне върху вода, тя незабавно се превръща в пара.

Тази нощ около ямата, огрени от звездите, лежаха овъглени и обезобразени до неузнаваемост близо четиридесет души и през цялата нощ мерата от Хорсел до Мейбъри остана безлюдна, обгърната от ярки пламъци.

Вестта за масовото изтребление вероятно бе стигнала в Чобъм, Уокинг и Отършо почти по едно и също време. В Уокинг дюкяните бяха вече затворени, когато се разигра трагедията, и много хора, търговци и други, привлечени от чутите слухове, се били заточили през Хорселския мост и по пътя между живите плетове, който извежда на мерата. Можете да си представите как младежите, издокарани след трудовия ден, използвали тази новина, както биха използвали и всяка друга новина, като повод да поизлязат и да пофлиртуват. Можете да си представите глъчката от гласовете по пътя в падащия здрач...

До този миг, разбира се, в Уокинг малцина знаели дори, че цилиндърът се отворил, при все че нещастният Хендерсън пратил човек с велосипед на пощата да подаде специална телеграма до един вечерен вестник.

Когато наизлезли по двама и по трима на открито и видели малки купчинки хора, които развълнувано приказвали и зяпали въртящото се огледало над пясъчните кариери, без съмнение новодошлите скоро се заразили от общата възбуда.

Към осем и половина, когато бе унищожена депутацията, на това място имало тълпа от може би триста или повече души, без да се броят онези, които се бяха отбили от пътя, за да отидат по-близо до марсианците. Имало и трима полицаи-единият конен, -които правели всичко по силите си, за да изпълнят нареждането на Стент да задържат хората и да не ги оставят да се доближават до цилиндъра. Чувало се и дюдюкане — това били по-лекомислените и по-буйните, които никога не пропускат случая да покрещат и да се позакачат в тълпа. Понеже предвиждали, че са възможни известни стълкновения, щом още марсианците се показали от цилиндъра, Стент и Огилви телеграфирали в Хорселските казарми да им изпратят на помощ една рота войници, която да защити тези странни същества от насилие. След това те се върнали, за да възглавят злополучния опит за разбирателство. Описанието на смъртта им, както е била видяна от тълпата, почти не се различава от личните ми впечатления: трите къмба зелен дим, силното бучене и избухването на пламъци.

Обаче положението на тази тълпа е било много по-безизходно от моето. Спасило ги само това, че пред долната част на топлинния лъч се изпречила обрасла с храсти пясъчлива могилка. Да беше параболичното огледало издигнато няколко ярда по-високо, нямаше да остане жив нито един човек, който да разкаже за случилото се. Те видели да блясват пламъци, да падат хора и сякаш някаква невидима ръка подпалвала храстите и бързо се движела към тях в здрача. Сетне със свистящ звук, който заглушил бръмченето, долитащо от ямата, лъчът се плъзнал над самите им глави — от него пламнали върхарите на двете редици букове край пътя, пукали се тухли, чупели се стъклата на прозорците, лумвали черчеветата и се сгромолясала, строшена на парчета, част от стряхата на най-близката до ъгъла къща.

Сред внезапния тътен, съсък и блясък на запалващите се дървета обзетата от ужас тълпа, изглежда, колебливо се люшкала за няколко мига насам и натам. Искри и горящи съчки се посипали на пътя, отделни листи се превръщали в огнени езици. Запалили се шапките и роклите. После от мерата се понесъл вопъл. Вдигнали се писъци и

викове и изведнъж конен полицаѝ, хванал се с ръце за главата, с крясък преминал в галоп през навалицата.

— Идат! — изпищяла една жена и тозчас всички се обърнали и заблъскали застаналите зад тях, за да си пробият път обратно към Уокинг. Трябва да са бягали слепешком, като стадо овце. Там, където пътят се стеснява и става тъмен в дълбокия дол, станало задръстване и избухнала отчаяна борба. Не всички в тълпата се отървали: трима души — две жени и едно малко момче — били смачкани и изпотъпкани и оставени да мрат сред ужасите и мрака.

## VII

### КАК СТИГНАХ У ДОМА

Аз, от своя страна, не си спомням нищо за бягството си, освен дето се блъсках в дървета и се препъвах в храстите. Навред около мен витаеше невидимата заплаха на марсианците: струваше ми се, че безмилостният огнен меч сече наляво и надясно и се размахва над главата ми, преди да се спусне и да ми вземе живота. Излязох на пътя между кръстовището и Хорсел и хукнах по него към кръстовището.

Най-после не можех да тичам повече; капнал от дълбокото вълнение и от бягането, залитнах и паднах край пътя. Това стана близо до моста през канала до газовия завод. Паднах и останах неподвижен. Трябва да съм лежал там доста време. Привдигнах се и седнах, обзет от странно недоумение. За миг-два може би не можех да си обясня как съм се озовал там. Бях се освободил от страха като от някаква дреха. Нямаше ми шапката, а колосаната яка се беше откопчала и паднала. До преди няколко минути за мен бяха съществували само три реални неща — безкраят на нощта, пространството и природата, собственото ми нищожество и терзания и непосредствената близост до смъртта. Сега като че ли нещо се беше преобърнало и схващанията ми се бяха рязко променили. Преминаването от едното душевно състояние към другото бе станало съвсем неусетно. Веднага станах какъвто си бях всеки ден — почтен и обикновен гражданин. Безмълвната мера, това, което ме бе подтикнало да бягам, избухващите пламъци — сякаш всичко е било сън. Питам се дали тези неща са се случили наистина, но не можех да го повярвам.

Станах и се запътих с несигурни крачки нагоре по стръмния наклон на моста. В душата ми цареше празнота и почуда. В мускулите и нервите ми сякаш бе секнала всякаква сила. Залитах като пиян. Една глава се показва над извивката на моста, а след това се появи фигура на работник, който носеше кошница. До него потичваше момченце. Работникът ме отмина с едно „Добър вечер“. Искаше ми се да му заговоря, но не го направих. Отвърнах на поздрава с безсмислено мънкане и продължих нататък по моста.

По дъгата на моста в Мейбъри профуча към юг влак — гонещи се кълба бял, огнедишащ дим и дълъг низ осветени прозорци: тракалака, пуф-паф и изчезна. Смътно очертаваща се купчинка хора приказваха край портата на една от редицата хубави къщи с островърхи покриви в уличката, наричана „Източна тераса“. Всичко това беше така реално и така познато. А другото зад гърба ми! То беше безумие, фантазия! „Такива неща — казвах си аз — не са възможни.“

Може да съм човек на изключителни настроения. Не зная доколко другите изпитват същото, което изпитвам аз. От време на време ме обзема крайно странно чувство на откъснатост от самия себе и от заобикалящия ме свят; струва ми се, че наблюдавам всичко някъде отвън, от някаква безкрайна далечина, извън времето, извън пространството, извън кръга на всичко гнетящо и трагично. Това чувство беше много силно у мен през тази нощ. Така виждах съня си в друга светлина.

Бедата беше в съвършената несъвместимост на безметежното спокойствие около мен и светкавичната смърт, носеща се оттатък, на някакви си две мили оттука. От газовия завод се чуваше шум на работа, там горяха всички електрически лампи. Спрях се пред купчинката хора.

— Някакви новини от мерата? — попитах аз. До портата стояха двама мъже и една жена.

— А? — рече единият от мъжете и се обърна.

— Някакви новини от мерата? — повторих аз.

— Не идвате ли направо оттам? — попитаха мъжете.

— Хората май съвсем са пощурели с тая мера — обади се жената през портата. — Какво става там?

— Не сте ли чули за хората от Марс? — казах аз. — За живите същества от Марс?

— Чухме, и колко! — отговори жената през портата. — Благодаря ви! — И тримата се изсмяха.

Аз се видях в глупаво положение и се ядосах. Помъчих се да им разкажа каквото бях видял и се уверих, че не мога. Те пак се засмяха на несвързаните ми приказки.

— Ще има още да чуете — рекох аз и продължих към къщи.

Жена ми се стресна, когато ме видя на вратата — толкова измъчен изглеждах. Аз влязох в трапезарията, седнах, пийнах малко

вино и щом се посъвзех, разправих й всичко, което бях видял. Вечерята (разни студени закуски) вече беше сложена, но остана недокосната на масата, докато й разказвах преживяното.

— Има едно нещо — добавих аз, за да уталожа събудените от мен страхове: — те са най-тромавите твари, които съм виждал да пълзят по земята. Може да си седят в ямата и да убиват всички, които се доближат до тях, но не могат да излязат от нея... Какви ужасни гадини!

— Стига, скъпи! — каза жена ми, сви вежди и сложи ръката си върху моята.

— Нещастният Огилви! — продължих аз. — Само като си помисля, че може да лежи там мъртъв!

Поне на жена ми преживелиците ми не се виждаха невероятни. Когато забелязах, че лицето й пребледня като на мъртвец, изведнъж млъкнах.

— Може да дойдат и тука — повтаряше тя безспир. Накарах я да пие малко вино и се помъчих да я успокоя.

— Те почти не могат да се движат — казах й аз.

Започнах да утешавам и нея, и себе си, като повтарях всичките съображения на Огилви, поради които марсианците не могли да се установят на Земята. Особено много подчертах трудностите, пораждани от земното притегляне. На земната повърхност силата на притеглянето е три пъти по-голяма, отколкото върху повърхността на Марс. Следователно, тука марсианецът ще тежи три пъти повече, отколкото на Марс, докато мускулната му сила ще остане същата. Собственото му тяло ще бъде за него тежко като олово. Такова всъщност беше всеобщото мнение. Например и „Таймс“, и „Дейли телеграф“ го поддържаха на другата сутрин, обаче и двата вестника, също както и аз, не взимаха под внимание две безспорно променящи положението съображения.

Атмосферата на Земята, както знаем сега, съдържа много повече кислород или много по-малко аргон (кой както иска да го вземе), отколкото на Марс. Ободряващото влияние на този излишък от кислород безспорно много помогна на марсианците да превъзмогнат увеличението в теглото на тялото си. А на второ място, ние всички не вземахме под внимание факта, че с такива познания в техниката,

каквито притежаваха, марсианците можеха спокойно да минат без мускулно напрежение.

Но на времето нямах предвид тези съображения и затова се изказвах решително против вероятността завоевателите да победят. Покрай виното и храната, мирната обстановка на собствената ми трапеза и необходимостта да успокоявам жена си, у мен малко по малко се събуди чувство на смелост и сигурност.

— Направили са глупаво нещо — казах аз и хванах чашата си. — Те са опасни, защото, без съмнение, са полудели от страх. Може би не са очаквали да намерят живи същества... положително не и разумни същества. В най-лошия случай — добавих аз — един снаряд в ямата ще ги избие всичките.

Нервното напрежение от преживените събития несъмнено бе докарало способността ми да възприемам до състояние на крайна възбуда. Споменът за тази вечеря остана извънредно жив и досега. Разтревоженото мило лице на скъпата ми жена, надничачо към мен изпод розовия абажур, бялата покривка за маса със сребърните и стъклени прибори на нея (понеже в онези времена дори писателите философи си позволяваха много дребни луксове) и пурпурното вино в чашата изпъкват пред мен с фотографска точност. На края на вечерята аз ядях орехи и пушех цигара, съжالياх за припряността на Огилви и осъждах късогледата страхливост на марсианците.

Така царствено може да е седял в гнездото си и някой почтен дронт на остров Маврициус и разсъждавал за пристигането на шепичката безмилостни моряци, търсеци животинска храна. „Утре ще ги изпокълвем до смърт, миличка.“

Аз не го знаех, но това беше последната ми културна вечеря пред дълга редица странни и ужасни дни.

## VIII НОЩТА СРЕЩУ СЪБОТА

Най-необикновеното от всички странни и чудни неща, които се случиха в този петък, според мен беше несъвместимостта на всекидневните навици на нашия обществен строй с първите предвестници от онази редица събития, които щяха да преобърнат този обществен строй надолу с главата. Ако в петък вечерта бяхме взели пергел и начертали окръжност с радиус пет мили около пясъчните кариери на Уокинг, съмнявам се дали щяхте да откриете поне едно човешко същество извън тази окръжност, освен някой роднина на Стент, на тримата или четирима велосипедисти или на лондончаните, които лежаха мъртви на мерата, чиито чувства или навици да са били изобщо повлияни от пришълците. Разбира се, мнозина бяха чули за цилиндъра и говореха за него в свободните си минути, но той положително не беше произвел такава сензация, каквато би произвел един ултиматум, поставен на Германия.

Тази вечер телеграмата на бедния Хендерсън с описанието на бавно развинтващия се цилиндър беше сметната в Лондон за журналистическа измислица и вечерният вестник, за който работеше, след като му телеграфира да потвърди съобщението си и не получи никакъв отговор (той е бил вече убит), реши да не печата извънредно издание.

Дори и вътре в петмилевата окръжност огромното мнозинство от хората бяха безучастни. аз вече описах държането на мъжете и жените, на които заговарях. Навсякъде хората обядваха и вечеряха; работниците се занимаваха с градинките си след трудовия ден, майките слагаха децата да спят, младите влюбени обикаляха тесните улички, учениците седяха над книгите си.

Може би имаше шушукане по селските улици, нова и преобладаваща тема за разговори по кръчмите, а тук-таме някой осведомен или дори очевидец на последните събития причиняваше буря от възбуждение, викове и суетене насам-натам, но в повечето случаи всекидневната рутина на работата, яденето, пиенето, спането се



редеше, както се беше редила от безброй години, сякаш в небето не съществуваше никаква планета Марс. Така беше дори и в Уокинг, Хорсел и Чобъм.

На Уокингската гара до късно пристигаха и заминаваха влакове, други маневрираха на страничните линии, пътници слизаха или чакаха — всичко си вървеше по най-обикновен начин. Едно момче от градчето, нарушило монопола на Смит, продаваше вестници със следобедните новини. Екливото лашкане на товарните вагони, пискливото свирене на локомотивите от гарата се смесваха с виковете: „Хора от Марс!“ Към девет часа развълнувани хора дойдоха на гарата с невероятната вест, но не смутиха реда повече, отколкото биха го смутили обикновени пияници. Пътуващите за Лондон се виждаха в мрака през прозорците на вагоните и само нарядко виждаха по някоя припламваща и гаснеща искра да се издига откъм Хорсел и червено сияние и тънко було от пушек да замрежват звездите и си мислеха, че надали има нещо по-сериозно от обикновен пожар в полето. Само на минаване покрай мерата се забелязваше нещо нередно. В покрайнините на Уокинг горяха пет-шест вили. Гледащите към мерата прозорци на всички къщи в трите селища светеха и обитателите им не си легнаха до зори.

Любопитна тъпла неспокойно се блъскаше и на Чобъмския, и на Хорселския мост — едни идваха, други си отиваха, но навалицата не намаляваше. Както се узна сетне, един-двама храбреци се възползували от тъмнината и се промъкнали до самите марсианци, но не се върнали вече, защото от време на време светлинен лъч, напомнящ прожектор на боен кораб, се плъзгал през мерата, а след него не закъснявал и топлинният лъч. Ако не смятаме това, широката площ на мерата оставала безмълвна и безлюдна и овъглените трупове лежали пръснати из нея в звездния блясък през цялата нощ и целия следващ ден. Много хора чули от ямата да долита шум като от чукане.

Сега знаете положението на нещата в петък срещу събота. В центъра, забил се като отровна стрела в кожата на старата ни планета Земя, стърчеше този цилиндър. Но отровата още не беше започнала да действа. Около него се простираше безмълвната мера; на места, тя тлееше, а тук и там смътно се виждаха да лежат сгърчени фигури. На места гореше по някой храст или дърво. Околовърст цареше вълнение, но отвъд тази граница заразата още не се беше разпространила. В

останалия свят потокът на живота продължаваше да тече, както си течеше от незапомнени времена. Треската на войната, която щеше да спре кръвта в жилите, да умъртви нервите и разруши мозъка, още не беше започнала.

Цялата нощ марсианците чукали и шавали, без да спят, неуморими, заети със сглобяване на машините си, и в озареното от звезди небе току се извивали кълба зеленикавобял дим.

Към единадесет една рота войници минала през Хорсел и разгънала строй по края на мерата, за да образува кордон. По-късно още една рота минала през Чобъм и се пръснала във верига по северния край на мерата. Няколко офицери от Инкърмънските казарми идвали на мерата по-рано през деня и после за един от тях, майор Идън, съобщили, че изчезнал. Полковият командир дошъл на Чобъмския мост към полунощ и се заел да разпитва тълпата. Военните власти положително разбираха ясно сериозността на положението. Към единадесет на другата сутрин вестниците можаха да съобщят, че от Олдършот са потеглили един ескадрон хусари, две тежки картечници и около четиристотин войници от Кардигънския полк.

Няколко секунди след полунощ тълпата в Уокинг, струпала се на пътя за Чъртси, видяла от небето да пада звезда в боровата гора на северозапад. Тя била зеленикава на цвят и излъчвала тихо сияние като лятна светкавица. Това беше вторият цилиндър.

## IX ВОЕННИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗАПОЧВАТ

Съботата живее в паметта ми като ден на тревожно очакване. Тя беше също и изнурителен ден, горещ и задушен, с много резки колебания на барометъра, както ми казаха. Бях спал много малко (макар че жена ми бе успяла да си поспи) и станах рано. Преди закуска излязох в градината, постоях там и се поослушах, но откъм мерата не се чуваше нищо освен една чучулига.

Млекарят дойде в обикновеното време. Аз чух трополенето на неговата кола и отидох при страничната портичка да го питам за последните новини. Той ми каза, че през нощта марсианците били обкръжени от войска и че се очаквали топове. После... познат, успокояващ звук: чух приближаващ се към Уокинг влак.

— Няма да ги убиват, ако могат да минат без това — каза млекарят.

Видях, че моят съсед работи в градината си, поприказвах си с него и влязох да закуся. Утрото протичаше по най-обикновен начин. Съседът беше на мнение, че през деня войските ще успеят да пленят или да унищожат марсианците.

— Жалко, че не се оставят човек да се доближи до тях — каза той. — Любопитно би било да узнаем какъв е животът на друга планета; бихме могли да понаучим едно-друго.

Той дойде до оградата и ми протегна шепа ягоди, защото обичаше не само да работи в градината, но и да почерпи с плодовете ѝ. Същевременно ми каза за подпалилата се борова гора около игрището за голф в Байфлит.

— Разправят — добави той. — че там паднал още един от тия проклети цилиндри,, номер две. Стигаше ни и един. Всичко това ще струва доста парички на застрахователните дружества, докато обезщетят пострадалите. — При тези думи той се засмя с най-голямо добродушие, каза, че гората още горяла и ми посочи димна пелена в небето. — Там не ще може да се стъпи с дни поради дебелия слой

тлеещи борови игли и торф — забеляза той и със сериозен тон заговори за „нещастния Огилви“.

След закуска, вместо да работя, реших да се поразходя към мерата. Под железопътния надлез видях група войници — май че бяха сапъори, — мъже с малки кръгли кепета, разкопчани мръсни червени куртки, под които се виждаха сините им ризи, черни бричове и стигащи само до прасците ботуши. Те ми казаха, че никой не можел да мине оттатък канала и като погледнах по пътя към моста, видях там часовой от Кардигънския полк. Поприказвах си с тези войници, разправих им, че съм видял марсианците предишната вечер. Понеже никой от тях не беше видял марсианците, те имаха много смътна представа за тях и ме засипаха с въпроси. Казаха ми, че не знаели кой е заповядал придвижването на войсковите части; според тях в генералния щаб се стигнало до пререкания. Обикновеният сапъор е много по-образован от простия войник и те разсъждаваха за особените условия на вероятното сражение с доста голяма съобразителност. Описах им топлинния лъч и между тях се разгоря спор.

— Ако питате мене, трябва да се приближим под прикритие и да ги атакуваме — каза един.

— Ех, че го рече! — обади се друг. — Какво ще ти помогне прикритието против тая тяхна топлина? Искаш да те опекаат? Трябва да се доближим колкото позволява местността, а след това да изкопаем окоп.

— Стига с твоите окопи! Вечно все за окопи разправяш; трябвало е да се родиш къртица, Сниси.

— Казвате, че нямали врат, а? — неочаквано ме попита трети, дребен мургав човечец със замечтан вид, който пушеше лула.

Повторих описанието си.

— Октоподи — каза той, — ето как бих ги нарекъл. В евангелието пише за ловци на човеци, ама сега ще бъдем бойци срещу риби!

— Да убиваш такива гадове не е никакво престъпление — рече първият.

— Защо не ги обсипят тия гадини със снаряди, та да ги затрият? — забеляза дребното мургаво войниче. — Знаем ли какво могат да направят!

— Къде ти са снарядите? — възрази първият войник. — Няма време. Аз ще кажа, че трябва да се атакуват, и то веднага.

Те продължаваха в същия дух. След малко аз ги оставих и се запътих към гарата да си купя всички сутрешни вестници, които успея да намеря.

Но няма да отегчавам читателя с описване на тази дълга сутрин и на още по-дългия следобед. Мерата не можах да зърна, понеже дори камбанариите на Хорселската и Чобъмската черква бяха в ръцете на военните власти. Войниците, които разпитвах, не знаеха нищо, а офицерите си даваха тайнствен вид и бяха заети. Забелязах, че хората в градчето се чувствуват пак съвсем сигурни в присъствието на военните и за първи път от Маршал, тютюнотърговеца, чух, че син му бил между загиналите на мерата. Войниците бяха накарали живущите по крайнината на Хорсел да заключат домовете си и да ги напуснат.

За обед се върнах към два, много уморен, понеже, както казах, денят беше извънредно горещ и тежък, и за да се освежа, направих след обед студена баня. Към четири и половина отидох на гарата да си взема вечерен вестник, защото в сутрешните имаше само много неточно описание на убиването на Стент, Хендерсън, Огилви и другите. Но нямаше почти нищо ново за мене. Марсианците не си подавали и носа. Изглежда, те били заети в ямата си, оттам долитал звук на чукане и почти непрекъснато се издигал стълб дим. Очевидно те се занимавали с подготовка за борба. „Направени са били нови опити да им се сигнализира, но без успех“ — гласеше стереотипната вестникарска формула. Един от сапъорите ми каза, че сигналите давал човек, скрит в ров, с флаг на дълъг прът. Марсианците обръщали на тези опити за разбирателство толкова внимание, колкото ние бихме обърнали върху мученето на някоя крава.

Трябва да си призная, че цялото това въоръжаване, всичките тези приготовления много ме развълнуваха. Аз се настроих войнствено и във въображението си разбивах завоевателите по какви ли не невероятни начини; у мен се събудиха до известна степен хлапашките ми мечти за сражения и геройски дела. Не можех дори да го сметна за равен бой тогава. Те ми се виждаха твърде безпомощни в своята яма.

Към три часа на равни интервали забумтя един топ в Чъртси или Адълстън. Научих, че обстрелвали тлеещата борова гора, където паднал вторият цилиндър, с надеждата да го унищожат, преди да се е

отворил. Ала едва към пет часа едно полско оръдие стигна в Чобъм, за да се използва против първия отряд марсианци.

Към шест вечерта, когато пиех чай с жена си в беседката и разгорещено говорех за предстоящото сражение, чух глуха детонация откъм мерата, а веднага след това честа стрелба. Почти в същия миг, съвсем близо до нас, се разнесе страхотно силен трясък, който разтреса земята, и когато изскочих на моравата, видях върхарите на дърветата около Ориенталския колеж да избухват в димни червени пламъци, а камбанарията на черквицата до него да се превръща в развалини. Минарето на джамията беше изчезнало, а покривът на самия колеж имаше такъв вид, сякаш е бил обстрелван от някое стотонно оръдие. Един от нашите комини се попука като ударен от снаряд, срути се и едно парче с тропот се търколи по керемидите и се разтроши на куп червени отломки върху лехата пред прозореца на моя кабинет.

Жена ми и аз стояхме поразени. Изведнъж си дадох сметка, че сега, след като колежът е бил пометен от пътя, билото на хълма Мейбъри трябва да е в обсега на топлинния лъч на марсианците.

При тази мисъл хванах жена си за ръка и без всякакви церемонии я измъкнах на пътя. После изтичах да изведа прислужницата, като ѝ обещах сам да сваля от горния етаж сандъчето, за което тя се завайка.

— Не виждам възможност да останем тука — казах аз и още докато говорех, на мерата за миг отново се чу стрелба.

— Но къде ще отидем? — с ужас ме попита жена ми. Озадачен, се замислих. Тогава си спомних за братовчедите ѝ в Ледърхед.

— В Ледърхед! — изкрещях аз, за да надвикам разнеслия се тътнеж.

Тя погледна към надолнището. Хората, изумени, излизаха от къщите си.

— Как ще стигнем до Ледърхед? — попита ме тя. В подножието на хълма видях команда хусари да минават под железопътния мост; трима препуснаха в галоп през отворените порти на Ориенталския колеж; двама други слязоха от конете и затичаха от къща на къща. Слънцето, което грееше през пушеците, издигащи се от върховете на дърветата, изглеждаше кървавочервено и заливаше всичко с непривична мъртвешка светлина.

— Стойте тука — казах аз, — тука сте в безопасност. — И веднага забързах към „Шареното куче“, понеже знаех, че кръчмарят има кон и двуколка. Тичах, защото ми беше ясно, че след миг всички ще се втурнат да бягат от тази страна на хълма. Заварих го вътре в кръчмата; той нямаше представа за това, което ставаше зад къщата му. Пред него, гърбом към мене, стоеше и му говореше някакъв човек.

— Искам една лира — каза кръчмарят — и нямам кой да я закара.

— Ще ви дам две лири — обадих се аз през рамото на непознатия.

— За какво?

— И до полунощ ще я докарам обратно — добавих аз.

— Боже! — възкликна кръчмарят. — Къде сте се разбързали? Аз продавам свиня. А вие давате две лири и ще я докарате обратно? Нищо не мога да разбера!

Обясних му набързо, че трябва да напусна дома си и по този начин осигурих двуколката. Тогава съвсем не ми се виждаше толкова наложително и кръчмарят да напусне своя дом. Погрижих се да получа двуколката веднага, закарах я надолу по пътя, оставих я на грижите на жена ми и прислужницата, а сам се втурнах в къщи и прибрах някои и други ценности: колкото имахме сребърни съдове и тъй нататък. Докато се занимавах с това, буквите под къщата ми вече горяха, оградите край пътя бяха в пламъци. Преди още да бях свършил, по нагорнището се зададе тичешком един от слезлите от конете си хусари. Той обикаляше от къща на къща и предупреждаваше хората да бягат. Хусарят тъкмо минаваше, когато излязох от входната врата, нарамил моите съкровища, вързани в покривка за маса. — Какво ново? — извиках подире му. Той се обърна, облеци се, объркано ми закрещя, че „пълзят в нещо като капак от супник“ и продължи да тича към портата на къщата на върха. Внезапен вихър от черен пушек мина през пътя и за миг го скри от погледа ми. Изтичах до вратата на моя съсед и почуках, за да се уверя в онова, което вече знаех — че жена му е отишла в Лондон заедно с него и къщата им е заключена. Влязох отново у дома, за да изпълня обещанието си да изнеса сандъка на прислужницата, измъкнах го, тръшнах го до нея в задната част на Двуколката, хванах поводите и скочих на капрата до жена си. След миг ние бяхме далече от пушека и шума и препускахме по отсрещния

склон на хълма Мейбъри към Стария Уокинг. Отпред се простираше спокойна, слънчева гледка с житни ниви от двете страни на пътя и хана на Мейбъри с олюляваща се фирмичка. Пред нас видях двуколката на доктора. В подножието на хълма се обърнах да погледна склона, от който току-що бях слязъл. Дебели стълбове черен дим, прорязани от червени огнени езици, се издигаха в неподвижния въздух и хвърляха тъмни сенки върху зелените корони на дърветата към изток. Пушекът вече се беше разпрострял далече на изток и на запад — чак до Байфлитската гора на изток и до Уокинг на запад. Пътят беше осеян с тичащи към нас хора. И много слабо сега, но много отчетливо, в нагорещения неподвижен въздух се чуваше тракането на картечница, която изведнъж замлъкна, и пресеклив пукот на пушки. Изглежда, марсианците подпалваха всичко, което се намираше в обсега на топлинния им лъч.

Не съм много опитен като кочияш и затова трябваше веднага да съсредоточа вниманието си върху коня. Когато пак се озърнах, вторият хълм беше закрил черния пушек. Шибнах коня с камшика и го подкарах с все сила, докато Уокинг и Сенд не останаха между нас и целия този гнетящ ужас. Аз настигнах и задминах доктора между Уокинг и Сенд.



## Х В БУРЯТА

Ледърхед се намира на около дванадесет мили от Мейбъри. Въздухът над тучните ливади отвъд Пърфърд бе напоен с мириса на сено, а живият плет от двете страни на пътя ухаеше и пъстрееше от множество цъфнали шипки. Силната стрелба, разнесла се, докато слизахме от хълма Мейбъри, се прекрати така неочаквано, както и започна, и нощта стана спокойна и тиха. Към девет часа, без всякакви неблагоприятия, стигнахме в Ледърхед и аз дадох на коня един час почивка, докато се навечерях при братовчедите и оставих жена си на техните грижи.

Жена ми бе странно мълчалива през време на цялото пътуване и изглеждаше потисната от лоши предчувствия. Аз се мъчех да я успокоя, като ѝ изтъквах, че марсианците са приковани към ямата от собствената си тежест и в краен случай могат само малко да поизпълзят от нея, но тя на всичко отговаряше едносрично. Да не бях дал обещание на кръчмаря, струва ми се, че тя би настояла да пренощувам в Ледърхед. Защо ли не го направих! Спомням си, че лицето ѝ бе много бледо, когато се разделихме.

Аз, от своя страна, бях трескаво възбуден през целия ден. Нещо, много приличащо на военната треска, която от време на време обхваща цивилизованото общество, бе запалило кръвта ми и в душата си не съжалявах чак толкова много, че трябва да се върна тази вечер в Мейбъри. Дори ме беше страх, че последната чука от мен стрелба можеше да означава унищожаването на дошлите от Марс завоеватели. Най-добре мога да определя душевното си състояние, като кажа, че ми се искаше да бъда там при тяхната смърт.

Потеглих обратно към единадесет. Нощта бе неочаквано тъмна; когато излязох от осветения коридор в къщата на братовчедите, тя ми се стори направо непрогледна и беше горещо и задушно, както през деня. Облаците се носеха бързо над главата ми, при все че ни най-малък полъх на вятъра не размърдваше храстите наоколо. Слугата на братовчедите запали двата фенера. За щастие аз знаех пътя много

добре. Жена ми стоеше на осветения вход и ме гледаше, докато се качих на двуколката. Сетне рязко се обърна и влезе вътре и останалите на вратата един до друг братовчеди ми пожелаха добър път.

Заразен от страховете на жена си, отначало се чувствувах малко угнетен, но много скоро мислите ми се върнаха към марсианците. Тогава нямах никакво понятие как бе протекло сражението вечерта. Не знаех дори обстоятелствата, които бяха предизвикали стълкновението. Когато минавах през Окъм (аз се връщах по този път, а не през Сенд и Стария Уокинг), на запад видях кървавочервено сияние на хоризонта, което, с приближаването ми, бавно се издигаше все по-високо в небето. Трупащите се облаци на приближаващата буря се смесваха там с гъсти кълба черен и червен дим.

Рипли стрийт беше безлюдна и само някой и друг осветен прозорец нарушаваше общото мъртвило, но там, където пътят прави завой към Пърфърд, малко остана да прегазя купчинка хора, застанали гърбом към мен. Те нищо не ми казаха, когато минах край тях. Нямам представа какво знаеха те за събитията отвъд хълма, нито имам представа дали безмълвните къщи, които отминавах, тънеха в мирен сън, или бяха изоставени и напуснати, или пък хората в тях бдяха, изтръпнали пред ужасите на тази нощ.

От Рипли, докато минах през Пърфърд, пътувах по долината на реката Уей и не виждах червеното сияние. Щом се качих на височинката отгатык Пърфърдската черква, сиянието отново изникна пред погледа ми, а дърветата наоколо ми раздвижиха клони от първия порив на застигналата ме буря. После чух камбаната на Пърфърдската черква да удря полунощ, а след това пред мен на червеното небе се открииха рязко очертанията на хълма Мейбъри с неговите върхари на дърветата и покриви.

Тъкмо когато съгледах всичко това, призрачен зелен блясък озари пътя около мен и далечната гора към Адълстън. Усетих походите да се опъват. Видях сякаш зелена огнена нишка да прорязва струпалите се облаци, да осветява внезапно безредните им грамади и да се забива в полето от лявата ми страна. Това беше третата падаща звезда!

Веднага след нейното появяване блесна ослепително морава първата светкавица на започващата буря, а над главата ми, като избухнала ракета, изтрещя гръмотевица. Конят ухапа юздечката и се стрелна напред.

Към подножието на хълма Мейбъри води полегато надолнище и ние се носехме по него. След първата мълния се засвятка толкова често едно подир друго, колкото не съм виждал никога през живота си. Гръмотевиците преливаха една в друга, придружавани от странно пращане, което звучеше повече като пращане на някаква исполинска електрическа машина, отколкото като обикновените тътнещи отгласи. Пламващата светлина заслепяваше и объркваше и ситна градушка на пориви ме шибаше в лицето, докато слизах по склона.

Отначало не поглеждах нищо освен пътя пред себе си, но после изведнъж вниманието ми бе привлечено от нещо, което се движеше бързо по отсрещния склон на хълма Мейбъри. Първо го взех за мокър покрив на някоя къща, но в светлината на непрекъснато бляскащи мълнии забелязах, че то напредва с бързо търкалящо се движение. Това беше неуловимо видение — един миг влудяващ мрак и сетне в блясък подобен на дневна светлина ясно, рязко и отчетливо изпъкваха червените грамади на сиропиталището до билото на хълма, зелените върхове на боровете и този загадъчен предмет.

Но какво бях видял! Как да го опиша? Един чудовищен триножник, по-висок от много къщи, който крачеше през младите борчета и ги чупеше по пътя си; ходеща машина от лъскав метал, която крачеше сега през храстите, увиснали от нея членести стоманени възжета; шумното дрънчане на движението му, се смесваше с тътена на гръмотевиците. Едно блясане на мълнията и той се откри живо, навел се настрана с два крака във въздуха, за да изчезне и да се появи отново като че ли в същия миг, при следващата светкавица, със стотина ярда по-близо. Можете ли да си представите трикрако столче да се поклаща и неудържимо да пристъпва напред по земята? Такова беше впечатлението, създавано от мигновените припламвания на светкавиците. Но вместо трикрако столче представете си една огромна машина върху тринога стойка.

После изведнъж дърветата на боровата гора пред мен се разделиха, както крехка тръстика се разделя пред пробиващ си пътя човек; те се пречупваха и поваляха, а зад тях се появи втори грамаден триножник, който сякаш се носеше през глава към мен. А аз препусках в галоп насреща му!. При вида на второто чудовище съвсем загубих ума и дума. Без да се спра да погледна още веднъж, извих с все сила главата на коня вдясно и в следващия миг двуколката се прекатури

върху коня. стръките се счупиха с трясък, а аз изхвъркнах настрана и тежко цопнах в плитка локва.

Изпълзях почти веднага и с крака все още във водата, се свих под един храст жълтуга. Конят лежеше неподвижно (нещастното животно си беше счупило врата!) и в святкащите мълнии виждах чернеещата се каросерия на преобърналата се двуколка и очертанията на колелото, което продължаваше бавно да се върти. След още един миг исполинският механизъм ме отмина с широка крачка и се заизкачва към Пърфърд.

Погледнато отблизо, това нещо имаше невероятно странен вид, понеже не беше само движеща се по предназначение път бездушна машина. То беше машина, работеща с металическо звънтене, с дълги, гъвкави, блестящи пипала, които се клатеха и удряха в чудноватото ѝ тяло (едно от тях се хвана за младо борче). Тя си избираше пътя, както крачеше напред, и покриващият я бронзов капак мърдаше насам-натам и неволно напомняше оглеждаща се глава. Зад главния корпус имаше огромна маса от бял метал, която приличаше на великански рибарски кош, и когато чудовището мина край мене, кълба зелен дим излизаха от ставите на крайниците му. След миг то се отдалечи.

Толкова можах да видя тогава, и то много смътно поради ослепително припламващите светкавици и непрогледния черен мрак.

На минаване то нададе ликуващ оглушителен вой: „Алу! Алу!“ който надделя над гръмотевиците, и след една минута се намери до своя другар, който на половин миля разстояние се беше навел над нещо в полето. Не се съмнявам, че това нещо в полето е бил третият от десетте цилиндъра, които бяха изстреляни към нас от Марс.

Няколко минути лежах там на дъжда в тъмнината и наблюдавах при непрекъснато святкащите мълнии как тези чудовищни същества от метал се движеха насам-натам в далечината над живите плетове. Започваше да вали ситен град и както се засилваше и отслабваше, очертанията им ту се замъгляваха, ту се открояваха ясно пак. От време на време светкавиците секваха и тогава ги поглъщаше мрак.

Бях мокър до кости от градушката отгоре и водата от локвата отдолу. Мина доста време, докато можах да се отърся от тъпото си изумление, да се измъкна от локвата на по-сухо място и да помисля изобщо за грозящата ме опасност.

Недалеч от мен имаше едностайна дървена селска къщурка, заобиколена от картофена нива. Най-после се изправих на крака и като се навеждах и използвах всяко възможно прикритие, изтичах при къщурката. Зачуках с все сила на вратата, но никой не ме чу (ако въобще е имало някой вътре); след доста чуване се отказах и като се криех през по-голямата част от пътя в един ров, успях да допълзя, незабелязан от тези чудовищни машини, до боровата гора край Мейбъри.

Под прикритието на гората, мокър и треперещ, продължих към дома си. Вървах между дърветата и се мъчех да намеря пътечката. Там беше съвсем тъмно, понеже светкавиците сега се разрешиха, а градушката, която се сипеше като из ръкав, падаше на плътни стълбове през пролуките между гъстите клони.

Ако си бях дал ясна сметка за значението на всичко видно, щях незабавно да се запътя обратно през Байфлит до Стрийт Кобъм и да се върна при жена си в Ледърхед. Но странните неща наоколо и физическите страдания ми пречеха да разсъждавам тази нощ, защото бях целият ожулен, уморен, мокър до кости, оглушен и ослепен от бурята.

Някаква смътна мисъл ме караше да се прибера у дома и това беше единственият изпитван от мен подтик. Аз залитах между дърветата, паднах в някакъв ров и си натъртих колената о една дъска, но най-после изплувах на пътя, който водеше надолу от Коледж Армс. Казвам „изплувах“, защото дъждовната вода влачеше пясък по надолницето в кален поток. Там, в тъмнината, някой се блъсна в мене така, че залитнах и малко остана да падна.

Той изкрещя от ужас, отскочи настрана и се втурна да бяга, преди да се съвзема дотолкова, че да му заговоря. Стихията на бурята бе тъй силна на това място, че ми струваше огромни усилия да се кача по нагорницето. Аз отидох до оградата отляво и закрачих, като се хващах за пречките.

Близо до върха се спънах в нещо меко и при едно блясване на светкавица видях между краката си куп черно сукно и чифт ботуши. Преди да различа ясно как лежи този човек, припламналата светлина угасна. Останах да стоя над него в очакване на следващата светкавица. Когато тя блесна, видях, че е набит мъж, с евтини, но не и дрипави

дрехи: главата му беше извита под тялото и той лежеше сгърчен до самата ограда, сякаш някой със сила го е ударил в нея.

Превъзмогнах отвращението, естествено за човек, който никога още не е докосвал мъртвец, наведох се и го обърнах, за да проверя дали бие сърцето му. Беше мъртъв. Изглежда, беше си счупил врата. Светкавицата блесна за трети път и пред мен се мярна лицето. Аз скочих на крака. Това беше собственикът на „Шареното куче“, от когото бях взел двуколката и коня.

Внимателно прекрачих трупа и продължих нагоре. Минах край полицейския участък и Коледж Армс и се запътих към моята къща. По склона на хълма нямаше никакви пожари, макар че от мерата все още се вдигаше червено сияние и безредни кълба червеникав дим въпреки сипещия се град. Доколкото можех да видя в светлината на мълниите, повечето къщи около мен бяха здрави. При Коледж Армс на пътя лежеше някаква тъмна купчина.

Нататък по пътя, към моста на Мейбъри, се чуваха гласове и шум на крачки, но нямах достатъчно смелост да извикам или да отида при тях. Отключих си, влязох, затворих вратата, превъртях ключа, сложих резето, стигнах със залитане до първото стъпало и седнах. Във въображението си виждах само тези крачещи металически чудовища и смазания в оградата мъртвец.

Аз се свих на първото стъпало, опрях гръб на стената и целият се затресох.

## XI ПРИ ПРОЗОРЕЦА

Казах вече, че бурните ми преживявания имат особеността да се изчерпват. След известно време открих, че съм измръзнал и мокър и че около мен по пътеката на стълбището има локвички. Станах почти машинално, влязох в трапезарията, пих малко уиски и едва тогава ми дойде на ум да се преоблека.

След като направих и това, качих се горе в кабинета си, но защо отидох там — не знам. От прозореца на моя кабинет, през върховете на дърветата и отгатак железопътната линия, се виждаше Хорселската мера. При бързането ни да напуснем къщата този прозорец беше останал отворен. В коридора беше тъмно и в сравнение с картината, заградена от рамката на прозореца, стаята също изглеждаше непрогледно тъмна. Аз спрях като закован на вратата.

Бурята беше преминала. Кулите на Ориенталския колеж и дърветата около него бяха изчезнали и много далече, осветена от яркочервено сияние, се виждаше мерата около пясъчните кариери. Огромни черни фигури, гротескни и странни, припряно се движеха насам-натам в тази светлина.

Можеше да се каже, че цялата околност в тази посока гореше — широк склон, осеян с мънички огнени езичета, които се люшкаха и извиваха от поривите на стихващата буря и хвърляха червен отблясък върху гонещите се в небето облаци. От време на време пелена дим от някое по-близо пожарище се вдигаше пред прозореца и скриваше сенките на марсианците. Не можех да видя какво правят, нито точно как изглеждат, нито да разпозная черните предмети, с които се занимаваха. Не можех да видя и по-близкия пожар, при все че отблясъците му танцуваха по стената и тавана на кабинета. Във въздуха се носеше люта миризма на горяща смола.

Затворих безшумно вратата и се промъкнах до прозореца. Полето на зрението ми се разшири така, че от едната страна виждах къщите около гарата на Уокинг, а от другата — овъглената и почерняла борова гора на Байфлит. Нещо светеше в подножието на хълма на

железопътната линия близо до надлеза, а няколко от къщите край пътя за Мейбъри и из улиците до гарата представляваха тлеещи развалини. Светлината на железопътната линия отначало ме озадачи: там се виждаше някаква черна купчина и буен пламък, а вдясно от тях — редица жълти продълговати предмети. После разбрах, че това е претърпял злополука влак с разбита и запалила се предна част и останали на релсите по-задни вагони.

Между тези три главни източника на светлина — къщите, влака и горящото поле към Чобъм — лежеха по-големи и по-малки тъмни площи, прорязани тук и там от ивици мъждиво тлееща и пушеща земя. То представляваше най-странно зрелище — това черно пространство, изпъстрено с огньове. Напомняше ми най-много Грънчарниците в Стафордшир нощем. Отначало не можех да различа никакви хора, колкото и да напрегах зрението си. По-късно в светлината на Уокингската гара видях няколко черни фигури бързо да пресичат една подир друга железопътната линия.

И това, този огнен хаос, беше мъничкият свят, в който бях живял безгрижно толкова години! Какво се беше случило през последните седем часа — не знаех; не знаех, макар и да започвах да се досещам каква бе връзката между тези механически исполини и тромавите твари, които бях видял да плъпват от цилиндъра. С чудновато чувство на равнодушно любопитство придърпах креслото от писалището до прозореца, седнах и се загледах в почернялото поле, а най-много в трите великански черни предмета, които крачеха насам и натам в светлината на пожара около пясъчните кариери.

Те имаха изумително зает вид. Започнах да се питам какво ли представляват от себе си. Дали не са разумни механизми? Струваше ми се, че подобно нещо е невъзможно. Или във всеки от тях седи по един марсианец, който го управлява, насочва, използва по същия начин, както човешкият мозък управлява тялото? Започнах да сравнявам тези неща с човешките машини и за първи път в живота се запитах каква представа събужда един броненосец или парна машина у разумно понизше животно.

След бурята небето се изясни и избледняващият, мъничък колкото главичка на топлийка Марс вече клонеше на запад над пушеците на опожарените земи, когато един войник се вмъкна в градината ми. Аз чух леко шумолене при оградата, отърсих се от



обзелата ме летаргия, погледнах долу и смътно го видях как се прехвърля през стобора. При вида на друго човешко същество вцепенението ми мина и аз възбудено се наведох навън.

— Ссст! — тихичко се обадох аз.

Той нерешително се спря, както беше яхнал оградата. После скочи и прекоси през моравата до ъгъла на къщата. Беше се свил и стъпваше безшумно.

— Кой е там? — също шепнешком запита той, застанал под прозореца и вдигнал нагоре глава.

— Къде отиваш? — попитах аз.

— И аз не знам.

— Искаш да се скриеш?

— Точно така.

— Влез в къщата.

Аз слязох долу, отворих, пуснах го вътре и отново заключих вратата. Не можех да му видя лицето. Беше без шапка и с разкопчана куртка.

— Боже господи! — рече той, когато го дръпнах навътре.

— Какво се е случило? — попитах аз.

— Какво ли не се е случило? — Въпреки тъмнината видях, че отчаяно махна с ръка. — Те ни смазаха... направо ни смазаха — повтори той няколко пъти.

Почти машинално войникът ме последва в трапезарията.

— Пийни малко уиски — казах аз и му сипах една конска доза.

Той го изпи. После изведнъж седна пред масата, захлупи глава на ръцете си и в неудържим изблик на чувства зариде с глас като малко момченце, а аз, съвсем забравил за скорошния си собствен пристъп на отчаяние, стоях до него и му се чудех.

Мина много време, докато той успя да се овладее достатъчно, за да може да отговори на въпросите ми, но дори и тогава отговорите му бяха заплетени и несвързани. Бил ездач в артилерията и влязъл в боя едва към седем часа. По това време мерата била под кръстосан огън и се говорело, че първият отряд марсианци бавно пълзял към втория цилиндър под прикритието на металически щит.

После този щит се издигнал на триножник и се превърнал в първата бойна машина, която видях аз. Оръдието, към чиято прислуга принадлежал войникът, било свалено от лафета близо до Хорсел, за да

обстрелва пясъчните кариери, и неговото пристигане именно ускорило хода на събитията. Когато ездачите се изтегляли назад, неговият кон стъпил в къртичина, паднал и го хвърлил в някаква трапчинка. В същия миг оръдието избухнало зад гърба му, мунициите хвъркнали във въздуха, навред наоколо пламнал пожар, а той се намерил под купчина овъглени човешки и конски трупове.

— Лежах, без да се помръдна, обезумял от страх и затиснат от предния бут на един кон. Ние бяхме пометени. А миризмата, боже господи! Също като на изгоряло месо! Бях си ударил гърба, когато конят падна, и сега трябваше да лежа, докато ми поолекне. Една минута преди това всичко беше като на парад, а после прас, чат и край? Смазаха ни! — довърши той.

Той дълго се крил под мъртвия кон и крадешком надзъртал към мерата. Войниците от Кардигънския полк се опитали да атакуват ямата в разсипан строй, но били изстребени. След това чудовището се изправило на крака и без да бърза, закрачило насам-натам през мерата между малкото бегълци; приличащият му на глава калпак се въртял също като покрита с качулка човешка глава. В нещо като ръка то носело някаква много сложна металическа кутия, от която изскачали зелени пламъци, а от една фуния излизал поразяващият топлинен лъч.

След няколко минути, доколкото войникът могъл да види, на мерата не останало нито едно живо същество, а всички храсти и дървета, които не се били още превърнали в овъглени скелети, горели. Хусарите били на пътя, отвъд естествената гънка в местността, и той изобщо не ги виждал, чул тежките картечници да тракат за известно време и след това да настъпва тишина. Великанът пощадил гарата Уокинг и струпаните около нея къщи до сетния момент; после за миг пуснал топлинния лъч и градчето се превърнало в куп огнени развалини. Тогава това същество изключило топлинния лъч, обърнало се гърбом към артилериста и се заклатушкало към тлеещата борова гора, където лежал вторият цилиндър. В това време втори блестящ титан се издигнал от ямата.

Второто чудовище тръгнало подир първото и тогава артилеристът много предпазливо запълзял през горещата пепел от изгорелите храсти към Хорсел. Той успял да стигне жив до крайпътната канавка и по нея се добрал до Уокинг. По-нататък разказът му се превърна в низ от възклицания. Уокинг бил непроходим.

Изглеждало, че тука малцина останали живи и повечето от тях били обезумели от ужас, а мнозина били обгорени и опарени. Пожарът го накарал да свърне настрана, после той се скрил сред, кажи-речи, пърлещи останки от съборена стена, когато един от великаните-марсианци се върнал. Той го видял да подгонва някакъв човек, да го хваща с едно от стоманените си пипала и да му разбива главата о дънера на борово дърво. Най-сетне, след като се стъмнило, артилеристът се втурнал да бяга и минал през железопътния насип.

Оттогава се промъквал крадешком към Мейбъри с надеждата да намери спасение по посока на Лондон. Хората се криели в трапове и изби, мнозина от останалите живи избягали към Уокинг и Сенд. Той умираше от жажда, докато не намерил до железопътния прелез разбита водопроводна тръба, от която водата бликала като от шадраван направо на пътя.

Това е, каквото успях малко по малко да науча от него. Той се поуспокои, докато ми разправяше и се мъчеше да опише по-живо всичко, което беше видял. Още в началото на разказа си ми каза, че не бил ял нищо от пладне; аз намерих в килера малко овнешко печено и хляб и ги донесох в трапезарията. Ние не запалихме лампа от страх да не привлечем вниманието на марсианците и ръцете ни току се срещаха над хляба или месото. Докато говорехме, предметите около нас започнаха да изпъкват в тъмнината, започнаха да се открояват и изпотъпканите шубраци и изпочупени розови храсти пред прозореца. Човек би рекъл, че множество хора или животни бяха минали през моравата. Започнах да виждам и неговото лице, изцапано и измъчено, каквото без съмнение беше и моето.

Когато се нахранихме, ние се качихме тихичко в моя кабинет и аз пак погледнах през отворения прозорец. За една нощ долината се беше превърнала в пепелище. Пожарите бяха намалели. Където бяха бушували пламъци, сега се издигаха стълбове дим; но безбройните развалини от съборени и изгорели къщи, повалени и овъглени дървета, невидими в мрака на нощта, изпъкваха сега навъсени и страшни в безмилостната светлина на зората. И все пак тук и там нещо бе имало късмета да оцелее: бял железопътен семафор тука, част от оранжерия там, бяла и свежа сред съсипиите. Никога още в историята на военното дело не бе имало такова безразборно и всеобщо разрушение. А около ямата, огрени от разрастващата се светлина на изгрева, три

металически великана въртяха качулките си, сякаш се любуваха на извършеното от тях опустошение.

Стори ми се, че ямата е станала по-широка; кълба яркозелен дим непрекъснато излитаха от нея нагоре към разгарящата се зора — излитаха, виеха се, разпръскваха се и изчезваха.

Отвъд, около Чобъм, се издигаха стълбове пламък. С първите лъчи на дневната светлина те се превърнаха в стълбове кървавочервен пушек.

## ХІІ

### КАК БЯХА УНИЩОЖЕНИ УЕЙБРИДЖ И ШЕПЪРТЪН

Когато се пораздени, ние напуснахме прозореца, от който наблюдавахме марсианците, и тихичко слязохме долу.

Артилеристът се съгласи с мен, че не бива да оставаме в къщата. Каза ми, че смята да продължи към Лондон и там да се присъедини към своята батарея — батарея N12 от конната артилерия. Моят план беше да се върна веднага в Ледърхед; мощта на марсианците беше ми направила толкова силно впечатление, че бях решил да заведе жена си в Нюхейвън и незабавно да напусна с нея страната. Защото вече ми беше напълно ясно, че околностите на Лондон неизбежно ще се превърнат в поле на гибелни сражения, преди да успеем да унищожим тези чудовища.

Обаче между нас и Ледърхед се намираше третият цилиндър и пазещите го великани. Да бях сам, струва ми се, че бих се опитал да мина направо. Но артилеристът ме разубеди.

— Няма да е голяма услуга за добрата ви жена, ако я направите вдовица — каза той.

Накрая се съгласих да вървим заедно на север под прикритието на гората и да се разделим чак при Стрийт Кобъм. Оттам щях да направя голяма обиколка до Ледърхед през Епсъм.

Аз бях готов да тръгна веднага, но моят другар, като действащ военен, беше много по-благоразумен. Той ме накара да преровя цялата къща, докато намеря манерка, и я напълни с уиски; освен това ние натъпкахме всичките си джобове със сухари и резенчета месо. Тогава предпазливо излязохме и с все сила се втурнахме бегом надолу по същия изровен от водата път, по който се бях изкачил предишната вечер. Къщите изглеждаха изоставени. На пътя лежах един до друг три овъглени трупа, поразени от топлинния лъч, а тук и там се търкаляха изтървани от хората вещи — часовник, чехъл, сребърна лъжица и други дребни ценности. На завоя, който води нагоре към пощата, лежеше катурната малка каручка, натоварена със сандъци и

мебели, без кон и със счупено колело. Една набързо разбита каса беше захвърлена при другите вехтории.

Освен къщичката на портиера при сиропиталището, която още гореше, тука нито една от сградите не беше много пострадала. Топлинният лъч беше съборил върховете на комините и отминал. Въпреки това, освен нас двамата, на хълма Мейбъри като че ли нямаше нито една жива душа. Повечето от жителите бяха избягали, предполагам, по пътя към Стария Уокинг (по който бях минал на отиване в Ледърхед) или се бяха скрили.

Ние минахме по уличката край трупа на мъжа с черните дрехи, подгизнал сега от градушката през нощта, и навлязохме в гората в полите на хълма. През нея, без да срещнем някого, стигнахме до железопътната линия. Оттатък линията имаше само обрулени и почернели останки от гора; повечето дървета бяха изпопадали, но една част още стърчеше — мрачни сиви дънери не със зелен, а с тъмнокафяв листак.

От нашата страна на линията огънят беше само опърлил най-близките дървета, без да успее да се разпространи. На едно място в събота бяха работили дървари; на поляната лежаха повалени и прясно окастрени дървета и сред купища стърготини стоеше парна дърворезачка. Наблизо имаше напусната временна колиба. Тази сутрин не лъхваше никакъв ветрец и всичко тънеше в странна тишина. Дори и птиците се бяха смълчали; артилеристът и аз си говорехме шепнешком и току се озъртахме назад. Веднъж или дважд се спряхме да се послушаме.

След известно време се приближихме до пътя и тогава чухме тропот на копита и между стволовете на дърветата видяхме трима кавалеристи, които бавно отиваха към Уокинг. Обадохме им се, те спряха и ние изтичахме насреща. Това бяха един лейтенант и двама редници от 8-ми хусарски полк с някаква стойка, подобна на теодолит, за която артилеристът ми каза, че била хелиограф.

— Вие сте първите хора, които съм видял да идват оттам тази сутрин — каза лейтенантът. — Какво става?

В гласа и изражението му се долавяше тревога. Войниците любопитно ни оглеждаха. Артилеристът скочи долу на пътя и отдаде чест.

— Оръдието ни бе разбито снощи, господин лейтенант. Аз се скрих. Търся батареята си, господин лейтенант. Предполагам, че ще видите марсианците, като продължите към половин миля по този път.

— И как изглеждат, да ги вземат дяволите? — попита лейтенантът.

— Великани с броня, господин лейтенант. Високи сто фута. Имат по три крака, тяло като от алуминий и огромна глава с шлем, господин лейтенант.

— Хайде де! — възкликна лейтенантът. — Що за глупости дрънкаш!

— Ще видите, господин лейтенант. Те носят нещо като кутия, от която изскача огън и убива на място.

— Искаш да кажеш... пушка?

— Не, господин лейтенант — И артилеристът се впусна в живо описание на топлинния лъч. По средата на разказа лейтенантът го прекъсна и вдигна очи към мен. Аз все още стоях на високия бряг край пътя.

— Това е съвършено вярно — казах аз.

— Е — рече лейтенантът, — предполагам, че съм длъжен да го видя и аз. Виж какво — обърна се той към артилериста, — на нас ни е наредено да очистим къщите от хората. А ти побързай да се явиш при бригадният генерал Марвин и да му доложиш за всичко, което знаеш. Той е в Уейбридж. Знаеш ли пътя?

— Аз го зная — обадох се аз и лейтенантът пак обърна коня си на юг.

— Половин миля, казвате? — попита той.

— Най-много — отговорих аз и му посочих на юг през върховете на дърветата. Той ми поблагодари, подкара коня и ние вече не ги видяхме.

По-нататък се натъкнахме на група от три жени и две деца, които припряно опразваха работническа хижа край пътя. Бяха намерили отнякъде малка ръчна количка и я товареха с мръсни на вид вързопи и вехта покъщнина. Всички бяха твърде много заети, за да ни заговорят, когато минахме край тях.

При Байфлитската гара излязохме от боровата гора и се озовахме в тиха и мирна местност, огряна от утринното слънце. Тука бяхме далеч извън обсега на топлинния лъч и ако не беше безмълвието и

пустотата на някои къщи, шетането на стягащите багажа си хора и купчинката войници, застанали на железопътния надлез и загледани по протежението на линията към Уокинг, денят нямаше с нищо да се отличава от всяка друга неделя.

Няколко селски каруци и брички със скърцане вървяха по пътя към Адълстън и изведнъж през портата на едно заградено с жив плет поле видяхме в отсрещния край на равна ливада шест дванадесетфунтови оръдия, правилно подредени на равни разстояния и насочени срещу Уокинг. Прислугата стоеше до оръдията и чакаше, а раклите бяха на необходимата дистанция. Войниците стояха почти като на преглед.

— Това е добре! — възкликнах аз. — Те ще ги улучат като нищо! Артилеристът нерешително се спря пред портата.

— Аз ще продължа — каза той.

Още по-нататък към Уейбридж, малко след моста, голям брой войници с работни дрехи правеха дълъг насип, а зад Него имаше още оръдия.

— Това е все едно да тръгнеш с лък и стрели срещу светкавица — забеляза артилеристът. — Не са видели още огнения лъч!

Офицерите, които не бяха заети с работа, стояха и се взираха над върховете на дърветата към югозапад, а войниците току спираха да копаят, за да погледнат в същата посока.

В Байфлит цареше бъркотия; жителите прибираха покъщнината си, а двадесетина хусари, едни пеша, други на коне, ги подканваха да побързат. Хората товареха и три или четири черни държавни коли с кръстове в бели кръгове и някакъв стар омнибус, които стояха между другите на селската улица. Навред имаше десетки хора, повечето издокарани с най-хубавите си дрехи зарад неделния ден. За войниците бе извънредно трудно да ги накарат да разберат колко сериозно е тяхното положение. Ние видяхме как един сбръчкан старец с огромен сандък и двадесетина или повече саксии с орхидеи се караше с някакъв ефрейтор, който не му позволяваше да натовари цветята. Спрях и хванах стареца за рамото.

— Знаете ли какво става ей там? — попитах го аз и посочих върхарите на боровете, които закриваха марсианците.

— А? — каза той. — Аз му обяснявам, че те струват много пари.



— Смърт! — изкрещях аз. — Смърт иде насам! Смърт!

Оставих стареца да смеле тези думи сам, ако може, и побързах да догоня артилериста. На ъгъла се озърнах. Войникът беше отишъл напред, а старецът все още стоеше пред своя сандък с наредените на капака му орхидеи и тъпо гледаше над върховете на дърветата.

В Уейбридж никой не можа да ни каже къде се е установил щабът; цялото селище беше в такова безредие, каквото никога още не съм виждал никъде другаде. Навсякъде каруци, каляски — най-невъобразимо разнообразие от превозни средства и всевъзможни коне. Почтените жители на градчето, мъже със спортни дрехи за гребане и голф и празнично облечени съпруги, прибираха покъщнината си; безделници, каквито винаги има край реката, енергично им помагаха; децата шумяха, повечето от тях във възторг от тази удивителна промяна в неделните им развлечения. Сред всичко това достойният викарий смело отслужваше ранна литургия и биенето на неговата камбана надделяваше над врявата.

Ние с артилериста седнахме на стъпалата пред чешмата и доста хубаво си хапнахме от това, което носехме със себе си. Военни патрули (тука вече бяха не хусари, а гренадири с бели униформи) предупреждаваха хората или веднага да тръгват, или да потърсят убежище в избите, щом започне стрелбата. Когато минахме през железопътния мост, видяхме, че на гарата и около нея се беше събрала и все още прииждаше голяма тълпа, а гъмжащият от народ перон бе затрупан със сандъци и вързопи. Редовните влакове бяха спрени, вероятно за да улеснят превоза на войски и оръдия до Чъртси, а след това, както чух, избухнал жесток бой зарад места в специалните влакове, пуснати по-късно през деня.

Ние останахме в Уейбридж до пладне, така се озовахме близо до Шепъртънския шлюз, където Уей се влива в Темза. Известно време ни отне да помогнем на две бабички да натоварят малка талижка. Устието на Уей се разделя на три ръкава и на това място се намират лодки под наем и има сал за минаване през реката. На Шепъртънския бряг имаше кръчма с полянка отпред, а зад нея, над дърветата, се издигаше камбанарията на Шепъртънската черква (сега ѝ направиха островърх покрив).

Там заварихме развълнувана и шумна тълпа бегълци. Всеобща паника още нямаше, но хората вече бяха много повече, отколкото

можеха да пренесат кръстосващите реката лодки. Бягащите пристигаха запъхтени от тежкия товар; една съпружеска двойка носеше част от покъщнината си на откачена входна врата. Някакъв мъж ни каза, че щял да се опита да вземе влака от гарата в Шепъртън.

Чуваха се много викове, а един човек дори си правеше шеги. Представата на хората тука, изглежда, беше, че марсианците са само огромни човешки същества, които могат да нападнат и разграбят града, но в края на краищата положително ще бъдат унищожени. От време на време те поглеждаха нервно отатък Уей, към ливадите около Чъртси, но там всичко беше спокойно. Отсрещният бряг на Темза, като се изключи само мястото, където спираха лодките, беше тих и мирен, в пълна противоположност на отсамния бряг в Съри. Хората, които слизаха там от лодките, поемаха пеша нататък по пътя. Големият сал тъкмо беше минал през реката. Трима-четирима войници стояха на полянката пред кръчмата, зяпаха и се подиграваха на бегълците, без да им предложат помощ. Кръчмата беше затворена, както се полагаше, понеже беше през забранените часове. Изведнъж нещо затътна.

— Какво е това? — изкрещя един лодкар.

— Млък, псе такова! — викна на едно лаещо куче застанал до мене човек.

Звукът се чу пак, този път откъм Чъртси — беше приглушено бумтене, топовен гърмеж.

Боят започваше. Почти веднага невидими батареи отвъд реката вдясно от нас — невидими поради дърветата — се присъединиха към общия хор и тежко забумтяха една подир друга. Една жена изпищя. Всички замряха, стреснати от ненадейния шум на сражението, толкова близо и все пак невидимо за нас. Не се виждаше нищо освен равни ливади, крави, повечето от които равнодушно пасяха, и подкастрени сребристи върби, изправени неподвижно под лъчите на жаркото слънце.

— Войниците ще ги спрат — продума една жена до мене. Лека мъгла се издигна над дърветата.

После изведнъж видяхме далече нагоре по реката да избухва пушек — кълбо дим, което се вдигна и увисна в небето; веднага след това земята се залюля под краката ни и страшен взрив разтърси въздуха; в близките къщи се строшиха две или три стъкла. Всички бяхме смаяни.

— Ето ги! — изкрещя един мъж със синя фланела. — Ей там! Виждате ли ги? Ей там!

Бързо един след друг се появиха двама, трима, четирима облечени с броня марсианци: далече над дръвчетата, през равните ливади, които се простираха към Чъртси, те крачеха припряно към реката. Отначало изглеждаха като малки закачулени фигурки, които сякаш се търкаляха напред с бързината на хвърчащи птици.

След това, приближил се към нас от страни, се появи пети. Бронирани им тела блестяха на слънцето, те стремително вървяха напред към оръдията и бързо ставаха все по-големи с приближаването си. Този, който беше най-отляво — най-далечният от нас, — вдигна високо във въздуха огромна кутия и призрачният, страшен топлинен лъч, който бях вече видял в петък срещу събота, се стрелна към Чъртси и порази градчето.

Стори ми се, че при вида на тези странни, мълниеносни и ужасни същества тълпата на речния бряг за миг се вцепени от страх. Нямаше ни писъци, ни викове — тишина. Сетне дрезгав шепот и движение на крака, плискане на вода. Един човек, твърде много уплашен, за да захвърли куфара, който носеше на рамо, се завъртя и така ме халоса с единия му край, че малко остана да падна. Някаква жена ме блъсна с ръка и изтича край мене. Аз се обърнах, повлечен от тълпата, но не толкова завладян от страха, че да не мога да мисля. Ужасният топлинен лъч не ми излизаше от ума. Да се скрия под водата! Там е спасението!

— Крийте се под водата! — закрещях аз, но никой не ме слушаше.

Аз пак се обърнах назад и се втурнах към приближаващия се марсианец, втурнах се право надолу по каменистия бряг и презглава се хвърлих във водата. Други направиха същото. Пълна с хора лодка забърза да се върне и се удари в брега, когато тичах надолу. Камъните под краката ми бяха кални и хлъзгави, а реката — толкова плитка, че двадесетина стъпки минах едва до кръста във вода. После, когато марсианецът се извиси над мен само на някакви си двеста ярда, аз се хвърлих по лице във водата. Плясъкът на хората, които скачаха от лодките в реката, отекваше като гръм в ушите ми. От двете страни на реката всички бързаха да слязат от лодките на брега.

Но марсианската машина в този миг не обръщаше на тичащите насам и натам хора повече внимание, отколкото един човек би обърнал на суматохата в ритнат от него мравуняк. Когато, полузадушен, вдигнах глава над повърхността, качулката на марсианеца беше насочена към батареите, които продължаваха да стрелят през реката; без да спира, той вдигна нещо нагоре — вероятно генератора на топлинния лъч.

След миг той се озова на брега и с една крачка наполовина прегази реката. Колената на предните му крака се свиха и стъпиха на оттагъшния бряг, а след още един миг той се изправи отново в цял ръст чак при селото Шепъртън. Изведнъж скритите в края на селото шест оръдия, за които не знаеше никой на десния бряг, дадоха залп. От неочакваното близко сътресение на слелите се в едно изстрели ми трепна сърцето. Чудовището вече вдигаше кутията, от която излизаше топлинният лъч, когато първият снаряд избухна на шест ярда над шлема му.

От мен се изтръгна вик на изумление. Аз не виждах и не мислех за другите четири марсиански чудовища; вниманието ми бе приковано към това, което ставаше по-наблизо. Още два снаряда избухнаха едновременно във въздуха до тялото, а качулката се дръпна настрана, но не можа да се отклони достатъчно и бе улучена от четвъртия снаряд.

Снарядът се пръсна направо в лицето на марсианеца. Шлемът се разду, пламна и се раздроби на десетина парчета разпокъсано червено месо и блестящ метал.

— Улучиха го! — изкрещях аз и моят вик бе нещо средно между ридание и израз на възторг.

В отговор чух виковете на хората, които бяха в реката около мене. Бях готов да изскоча от водата в този миг на буйно ликуване.

Обезглавеният колос залитна като пиян великан, но не падна. Той запази по чудо равновесието си и без да избира вече къде стъпва, вдигна сковано камерата, от която излизаше топлинният лъч, и с несигурни крачки бързо се устреми към Шепъртън. Живият разсъдък, марсианецът в качулката, бе убит, унищожен без остатък, и това нещо беше сега само сложен механизъм, носещ се към разруха. Лишено от управление, то крачеше по права линия. Блъсна се в камбанарията на Шепъртънската черква, събори я като с удар на стенобитна машина,

изви настрана, продължи слепешката нататък, сгромоляса се със страшна сила в реката и изчезна от погледа ми.

Страхотен взрив разтърси въздуха и високо в небето се вдигна стълб от вода, пара, кал и раздробен метал. Щом камерата на топлинния лъч допря повърхността, водата се превърна в пара. В следващия миг огромна вълна, като мътна водна стена на стихийен прилив, но гореща, почти вряла, се понесе нагоре по течението иззад завоя. Видях как някои се мъчеха да стигнат брега и чух неясните им писъци и викове, заглушени от клоката и трясъка, причинени от сгромолясването на марсианеца.

В този миг за мене нямаше значение горещината, бях забравил наложителната нужда да се погрижа за самосъхранението си. Аз заплувах през кипящите води, след като блъснах настрана изпречилия се пред мене човек с черни дрехи, и стигнах до завоя. Пет-шест изоставени лодки се клатушкаха там по бурните вълни. Падналият марсианец се виждаше надолу по течението — той лежеше проснат напреко през реката, почти целият покрит от водата.

Гъсти облаци пара се издигаха от останките и през буйно виещите се къмба от време на време можех смътно да доловя как исполинските ръце и крака блъскаха водата и изхвърлят струи и пръски от кал и пяна във въздуха. Пипалата се олюляваха и посягаха като живи ръце и ако не беше безпомощната безцелност на тези движения, би могло да се помисли, че някакво ранено същество се бори за живота си сред вълните. Огромни количества червеникавокафява течност шумно бликаха нагоре от машината.

Яростен вой, подобен на това, което в промишлените ни градове се нарича „сирена“, отвлече вниманието ми от тези предсмъртни гърчове. Един човек, застанал до колене във водата, ми викаше нещо неразбрано и сочеше с ръка. Обърнах се назад и видях другите четири марсианци да бързат с гигантски крачки надолу по брега откъм Чъртси. Шепъртънските оръдия откриха огън, но този път напусто.

Веднага се гмурнах под водата и задържайки дъха си, докато всяко движение се превърне в мъчение, заплувах слепешком под повърхността, колкото можех да издържа. Водата около мене кипеше и бързо се нагорещаваше.

Когато за миг вдигнах глава да поема дъх и да махна косата от очите си, парата се вдигаше във виещи се къмба бяла мъгла, които

отначало съвсем закриваха марсианците. Шумът бе оглушителен. После смътно ги различих — исполински сиви фигури, изглеждащи още по-големи през мъглата. Те бяха ме отминали и двама се бяха навели над пенещите се и гърчещи се останки на своя другар.

Третият и четвъртият стояха до него във водата, единият може би на около двеста ярда от мене, а другият към Лейлъм. Те размахваха високо генераторите и — съскащите топлинни лъчи сееха смърт на всички посоки.

Въздухът бе пълен със звуци — оглушителна и зашеметяваща бъркотия от шумове: непрекъснато дрънчене на марсианците, трясък на събарящи се къщи, пращане на избухващи в пламъци дървета, огради и бараки, пищене и грохот на пожари. Гъсти черни пушеци извиваха нагоре и се смесваха с парата от реката, а когато топлинният лъч заигра над Уейбридж, всеки негов удар се отбелязваше с ослепително бяло блясване, веднага след което започваха през дим да танцуват зловещи огнени езици. По-близките къщи все още оставаха незасегнати, чакаха своята съдба и призрачно неясни и бледи се открояваха в парата, а зад тях бушуваше пожарът.

За миг може би стоях там до гърди в почти врялата вода, зашеметен от положението си, изгубил надежда да се спася. През парата виждах как други, които се бяха крили в реката като мене, се измъкваха от водата през тръстиките, както малки жабчета се спасяват в тревата от приближаването на човека, или загубили ума и дума, тичаха насам-натам по пътеката край брега.

После изведнъж белите блясвания на топлинния лъч заподскачаха към мене. Къщите се сриваха, разрушени от неговото докосване, и от тях блъвваха пламъци; дърветата с бучене се превръщаха в огън. Лъчът припламна нагоре и надолу по крайбрежната пътека, помете щураците се насам-натам хора и слезе до самата вода, на някакви си петдесетина ярда от мястото, където стоях аз. Той се плъзна през реката към Шепъртън и там, където мина, водата се надигна в кипяща бразда, увенчана с пара. Аз се втурнах към брега.

След минута огромна вълна, стигнала почти до точката на кипенето, се стовари отгоре ми. Аз изпищях с глас и опарен, полуослепял, гърчейки се от болка, с несигурни крачки затичах през бушуващата и лъскаща вода към брега. Да бях се препънал, щеше да е

свършено с мене. Пред самите очи на марсианците аз паднах безпомощно на широката, гола и песъчлива плитчина, отбелязваща ъгъла, под който Уей се влива в Темза. Не очаквах нищо друго освен смърт.

Смътно си спомням кракът на един марсианец да стъпва на двадесетина ярда от главата ми, да се забива право в рохкавия пясък, да го разпръсква на всички посоки и пак да се вдига; спомням си дългото мъчително очакване и после как четиримата заедно понесоха останките на другаря си и ту се виждаха ясно, ту едва се долавяха през пелена от пушек; спомням си колко безкрайно бавно, както ми се стори, се отдалечаваха те през безбрежния простор на реката и ливадите. А по после много бавно осъзнах, че по някакво чудо съм се спасил.

### XIII

## КАК СЕ СЪБРАХ С ВИКАРИЯ

След като получиха този неочакван урок за силата на земното оръжие, марсианците се оттеглиха при първоначалните си позиции на Хорселската мера и както бързаха и бяха натоварени с останките на разбития си другар, без съмнение пропуснаха много случайни и незначителни жертви като мене. Ако бяха изоставили своя другар и продължили веднага напред — между тях и Лондон нямаше по това време други прегради освен батареи от дванадесетфунтови оръдия, — те положително щяха да стигнат столицата преди вестта за приближаването им; появяването им щеше да бъде толкова неочаквано, страшно и унищожително, колкото е било земетресението, разрушило Лисабон преди един век.

Но те не бързаха. Цилиндър след цилиндър потегляше по своя между планетен път; всяко денонощие им донасяше подкрепление. В същото време военните и морски власти, ясно разбрали вече огромната мощ на врага, работеха с бясна енергия. Всяка минута ново оръдие заставаше на позиция и до разсъмване всяка горичка, всяка редица извънградски вили по хълмистите склонове около Кингстън и Ричмънд маскираха по едно дебнещо черно дуло. А по овъглената и опустошена площ — едно на друго към двадесет квадратни мили, — сред която се намираще лагерът на марсианците на Хорселската мера, през опожарените и разрушени села сред зелени дървета, под почернелите и димящи сводове, били едва до вчера борови гори, пълзяха предани разузнавачи с хелиографи, които трябваше да предупредят артилеристите за приближаването на марсианците. Ала марсианците вече разбираха как знаем да си служим с артилерията и колко опасна е близостта на хората и никой не можеше да се доближи до някой от цилиндрите на разстояние по-малко от една миля освен с цената на живота си.

Изглежда, тези великани посветили първата половина от следобедна на ходене напред и назад и пренасяне на всичко от втория и третия цилиндър — втория на игрището за голф в Адълстън и третия в



Пърфърд — в първата им яма на Хорселската мера. Над нея, високо над прострелите се надлъж и нашир изгорели храсти и разрушени сгради, един от тях останал да стърчи като часовой, а другите изоставили огромните си бойни машини и слезли в ямата. Те работили там усилено до късна нощ и високият стълб гъст зелен дим, който се издигал оттам, се виждал от хълмовете край Мероу, а както казват, дори и от Банстед и Епсъм Даунс.

Докато марсианците зад мен се готвеха така за следващото си нападение, а пред мен човечеството събираше сили за бой, аз потеглих с безкрайни усилия и мъки от пожарищата и пушеците на подпаления Уейбридж към Лондон.

Забелязах течението да влачи изоставена лодка — тя беше много малка и много далече, — свалих почти всичките си подгизнали дрехи, спуснах се да я гоня, стигнах я и с нея успях да избягам от тези съсии. Гребла в лодката нямаше, но аз загребах, колкото можех, с обгорените си ръце надолу по реката и бавно и мудро заплувах към Холифърд и Уолтън, като се озъртах непрекъснато назад — мисля, че няма нужда да ви обяснявам защо. Пътувах по реката, понеже смятах, че във водата ще се спася най-лесно, ако великаните се върнат.

Сгорещената от падането на марсианеца вода се носеше надолу по течението заедно с мене, тъй че в протежение почти на цяла миля от парата не виждах, кажи-речи, и двата бряга. Веднъж обаче различих върволица черни фигури, бързащи през ливадите откъм Уейбридж. Холифърд като че ли беше безлюден и няколко от къщите, гледащи към реката, горяха. Странно беше да видя в горещия следобед пушеци и малки огнени езичета да се издигат от съвсем спокойното и изоставено селище направо нагоре в знойното синьо небе. Никога преди не бях виждал горящи къщи, без да има бореща се с пожара тълпа. Малко по-нататък нагоре по брега пушеха и тлееха сухи тръстики, а линията на пожара неотклонно се придвижваше напред през ливада с късно окосено сено.

Дълго време се оставих да ме влачи течението. Толкова отпаднах бях от болки и умора след преживените мъчения и толкова горещо беше на реката. После страхът отново надделя и аз се залових отново да гребя. Слънцето пърлеше голия ми гръб. Най-сетне, когато Уолтънският мост се показва иззад завоя, трескавото състояние и изтощението победиха страха, аз слязох на Мидълсекския бряг и в

пълна изнемога легнах във високата трева. Предполагам, че е било към четири или пет часът. След малко станах, извървах може би половин миля, без да срещна жива душа, и пак легнах в сянката на един плет. Останало ми е в ума, че си говорех на глас или бълнувах през време на това последно усилие. Бях също много жаден и горчиво съжалявах, че не съм пил повече вода. Интересно е, че ме беше яд на жена ми; не мога да си обясня защо, но безсилното ми желание да стигна в Ледърхед ужасно ме дразнеше.

Не си спомням ясно появяването на викария, вероятно съм дрямал. В съзнанието ми остана седналата му фигура с изцапана от сажди риза, с вдигнато нагоре гладко обръснато лице, загледано в слабите отблясъци, които танцуваха по небето, покрито с безкрайни редици влакнести облачета, нежно обагрени от летния залез.

Аз седнах и той стреснато се обърна при лекия шум на движението ми.

— Имате ли вода? — рязко попитах аз. Викарият поклати глава.

— От един час се молите за вода — рече той. Ние помълчахме, една-две минути, преценявайки се един другото с поглед. Предполагам, че ме е сметнал за доста странна личност — гол, само по просмукани с вода панталони и чорапи, опарен, с черни от пушека лице и рамена. Той имаше безволево лице и вдадена навътре брадичка, косата падаше на почти лененожълти къдрици върху ниското му чело; очите му бяха доста големи, бледосини, с безизразен втренчен поглед. Той заговори отривисто, загледан не в мен, а някъде в пространството.

— Какво значи това? — попита той. — Какво значи всичко това?

Аз го погледнах, но не му отговорих. Той протегна слаба бяла ръка и заговори с почти хленчещ тон:

— Защо се допускат такива неща? С какво сме прегрешили? След като свърши утринната служба, аз се разхождах извън града, за да проясня ума си за следобеда, и изведнъж — огън, земетресение, смърт! Също като в Содом и Гомор! Целият ни труд пропадна, целият ни труд... Какво представляват тия марсианци?

— Какво представляваме ние? — отвърнах му аз, след като се поизкашлях.

Той обгърна коленете си с ръце и пак отправи поглед към мене. Около половин минута ме гледа, без да проговори.

— Разхождах се извън града, за да проясня ума си — повтори той. — И изведнъж — огън, земетресение, смърт!

Викарият отново потъна в мълчание, отпуснал брадичката си почти до колената.

След малко пак подхвана и размаха ръка:

— Целият ни труд... всичките неделни училища... Какво сме сторили... какво е сторил Уейбридж? Всичко погубено... всичко разрушено. Черквата! Едва преди три години я престоихме. Разрушена!... Затрита от лицето на земята! Защо?

Той пак помълча и отново избухна като невменяем.

— Димът от пожарището й ще се възнеса во веки веков! — закрещя той.

Очите му запламтяха и той посочи с мършав пръст към Уейбридж.

По това време вече започнах да разбирам какво му има. Страхотната трагедия, засегнала и самия него (очевидно той беше беглец от Уейбридж), беше го докарала до умопобъркване.

— Далече ли сме от Сънбри? — попитах със сдържан тон.

— Какво ще правим? — заговори той. — Нима тези твари са навред? Нима Земята е била захвърлена под тяхна власт?

— Далече ли сме от Сънбри?

— Едва тая сутрин отслужих ранна литургия...

— Положението се е променило — спокойно забелязах аз. — Не бива да губите самообладание. Все още има надежда.

— Надежда!

— Да. Голяма надежда... въпреки всички тези съсипни!

Започнах да му обяснявам моето гледище за положението ни. Отначало той ме слушаше, но постепенно интересът, събудил се в очите му, отстъпи мястото си на предишното вторачено изражение и взорът му започна да блуждае.

— Това трябва да е началото на края — прекъсна ме той. — Краят! Великият и страшен ден на божия съд! Когато хората ще призовават планините и скалите да се сринат отгоре им и да ги скрият... да ги скрият от лицето на оновова, който седи на престола!

Състоянието му вече ми беше ясно. Прекъснах заплетените си разсъждения, с Мъка се изправих на крака и застанал над него, сложих ръка на рамото му.

— Бъдете мъж! — казах аз. — Вие сте се побъркали от страх! Колко струва вярата, щом се руши пред една беда? Помислете какво са претърпели хората досега от земетресения и наводнения, войни и вулкани! Да не сте мислили, че господ ще направи изключение за Уейбридж? Той не е застрахователен агент.

Известно време викарият седя в пълно мълчание.

— Но как можем да се спасим? — неочаквано попита той. — Те са неуязвими, те са безмилостни.

— Нито едното, нито пък може би и другото — отговорих аз. — И колкото по-могъщи са те, толкова по-трезви и предпазливи трябва да бъдем ние. Един от тях беше убит там преди по-малко от три часа.

— Убит ли! — възкликна той и се озърна наоколо. — Как може да бъдат убивани пратеници божии?

— Аз видях как стана това — продължих да му разpravям аз. — Ние случайно сме попаднали в самия вихър на сражението и нищо повече.

— Какво е това, дето припламва в небето? — изведнъж ме попита той.

Обясних му, че това са сигнали с хелиограф, че това е знак в небето, с който хората съобщават за усилията си да ни помогнат.

— Ние сме точно в центъра на събитията, колкото и да е тихо — казах аз. — Тези премигвания в небето говорят за приближаващата буря. Ей там, предполагам, са марсианците, а към Лондон, където се издигат тези хълмове около Ричмънд и Кингстън, под прикритието на дърветата се правят земни укрепления и слагат топове. Току-виж, че марсианците се запътят насам отново...

И още докато говорех, викарият скочи на крака и ме прекъсна с движение на ръката.

— Слушайте! — рече той.

Изад ниските хълмове отвъд реката се донесе глух ек на два далечни оръдейни изстрела и зловещ далечен вик. После всичко стихна. Един майски бръмбар мина със зумтене през живия плет и покрай нас. Високо на запад, неясен и блед над пушеците на Уейбридж и Шепъртън и над знойното безмълвно великолепие на залеза, се открояваше сърпът на луната.

— По-добре ще е да тръгнем по тази пътека, на север — казах аз.

## XIV В ЛОНДОН

Когато марсианците паднаха в Уокинг, по-малкият ми брат беше в Лондон. Беше студент по медицина и се готвеше за предстоящ изпит; до събота сутрин той не знаел нищо за пристигането им. В събота, след дълги специални статии за Марс, за живота на планетите и така нататък, сутрешните вестници дали кратко и неясно съобщение, което било още по-изумително поради краткостта си.

Марсианците, уплашени от приближаващата се към тях тълпа, убили голям брой хора с някакво скорострелно оръдие — така гласял разказът. Съобщението завършвало с думите: „Колкото страшни и да изглеждат, марсианците не са излезли от дупката, в която са паднали, и като че ли изобщо не могат да излязат. Вероятно това се дължи на сравнително голямата сила на земното притегляне.“ Върху последната забележка уводните им статии се разпростирали в много утешителен тон.

Разбира се, на подготвителната лекция по биология, на която отишъл в този ден брат ми, всички студенти били много заинтересувани от съобщението, но по улиците нямало признаци за някакво необикновено възбуждение. Следобедните вестници раздували откъслечни дребни новини под големи заглавия. До осем часа вечерта те съобщавали само за придвижванията на войските в района на мерата и опожаряването на боровите гори между Уокинг и Уейбридж. А в осем „Сейнт Джеймсис газет“, в извънредно издание, съвсем сухо съобщил за прекъсването на телеграфните съобщения. Изказвало се предположение, че това се дължало на паднали върху линията горящи борове. Нищо не се знаело за сражението тази вечер — вечерта на моето пътуване до Ледърхед и обратно.

Брат ми не изпитвал никаква тревога за нас, понеже знаел от описанията във вестниците, че цилиндърът се намира на повече от две мили от къщата ми. Решил да прескочи тази вечер до мен, според израза му, „да види тези твари, преди да са ги убили“. Към четири часа

той ми изпратил телеграма, която аз изобщо не получих, и прекарал вечерта в едно вариете.

В събота вечерта в Лондон също имало буря и брат ми отишъл до гарата Уотърлу с файтон. След като почакал на перона, от който обикновено тръгва полунощният влак, научил, че поради някаква злополука тази нощ влаковете не стигали до Уокинг. Каква е била злополуката, не успял да разбере; всъщност по това време самите железопътни власти не били наясно. Спокойствието на гарата почти не било нарушено, понеже служителите не могли да си представят да е станало нещо повече от прекъсване на движението между Байфлит и възловата гара Уокинг и изпращали местните вечерни влакове, които обикновено минаваха през Уокинг, по обиколен път през Вирджиния Уотър или Гилфърд. Те били заети с необходимите мерки за променяне маршрута на екскурзиите до Саутхамптън и Портсмът, уреждани от Неделната лига. Някакъв нощен репортьор взе брат ми за началника на движението, с когото малко си приличал, спрял го и се опитал да го интервюира. Малцина, освен железничарите, свързвали злополуката с марсианците.

Четох в друго описание на тези събития, че в неделя сутрин „целият Лондон беше наелектризиран от новината, получена от Уокинг“. Всъщност нямало нищо, което да оправдае този крайно екстравагантен израз. Достатъчно много лондончани не знаели за марсианците преди паниката в понеделник сутрин. Научилите за тях по-рано не могли веднага да схванат цялото съдържание на съставените набързо телеграми в неделните вестници. А повечето хора в Лондон не четат неделни вестници.

Освен това чувството на лична сигурност е пуснало толкова дълбоки корени в ума на лондончанина, а сензационните съобщения във вестниците са нещо тъй обикновено, че те са могли да прочетат без всякакво вълнение следното: „Към седем часа снощи марсианците излезли от цилиндъра и движейки се под броня от металически щитове, разрушили напълно гората Уокинг и околните къщи и избили цял батальон от Кардигънския полк. Подробности не са известни. Тежките картечници се оказали съвършено безсилни пред бронята им; те са извадили от строя полските ни оръдия. Хвъркатите хусари препускат към Чъртси. Марсианците, изглежда, бавно се предвижват към Чъртси или Уиндзър. Западен Съри е обхванат от голяма тревога;

издигат се землени укрепления, за да спрат напредването им към Лондон.“ Така съобщавал неделният „Сън“, а един духовит и удивително отговарящ на момента фейлетон в „Рефъри“ сравнявал цялата работа със село, в което ненадейно са се разбягали зверовете на пътуваща менажерия. Никой в Лондон не знаел какво всъщност представляват бронираните марсианци и все още съществувало затвърдилото се убеждение, че тези чудовища са неподвижни: „пълзят“, „с мъка пълзят“ — такива изрази се срещали в почти всички първи съобщения. Нито една от тези телеграми не ще е била писана от очевидец на тяхното придвижване. Неделните вестници пускали извънредни издания, щом се докопвали до някакви нови сведения, а някои дори и без да имат нещо ново. В действителност те не могли да кажат на хората нищо повече до късно следобед, когато властите съобщили на агенциите по печата известните на тях новини. Те гласели, че жителите на Уолтън и Уейбридж, както и на цялата тази област, се стичали по пътищата към Лондон, и това било всичко.

Сутринта брат ми отишъл в черквата на Приютската болница, все още без да знае за случилото се предишната вечер. Там свещеникът споменал нещо за нашествието и прочел специална молитва за запазването на мира. На излизане брат ми си купил „Рефъри“. Новините във вестника го разтревожили и той отишъл пак на гарата Уотърлу да провери дали движението е възстановено. Хората в omnibusите и каляските, велосипедистите и безбройните празнично облечени пешеходци съвсем не изглеждали развълнувани от странните сведения, разпространявани от вестникарите. Хората проявявали интерес, а ако се тревожели, то само за онези, които живеели извън града. На гарата той чул за първи път, че движението за Уиндзър и Чъртси било преустановено. Носачите му казали, че сутринта от гарите Байфлит и Чъртси били получени няколко необикновени телеграми, но после съобщенията изведнъж се прекъснали. Брат ми не успял да научи от тях почти никакви по-точни подробности. „Около Уейбридж се води бой“ — повече от това не могли да му кажат.

Движението на влаковете сега било много разстроено. На гарата се събрала доста голяма тълпа хора, които очаквали приятели от разни места по югозападната железопътна мрежа. Възрастен побелял господин се доближил до брат ми и взел настървено да ругае Югозападната железопътна компания.

— Трябва да им се каже колко струват! — заявил той.

Един-два влака дошли от Ричмънд, Пътни и Кингстън с хора, тръгнали да прекарат деня на реката и да се возят с лодки; те намерили шлюзовете затворени и доловили паника във въздуха. Един мъж със синьо-бяла спортна дреха наговорил на брат ми куп чудновати неща.

— Цели тълпи хора пристигат в Кингстън с двуколки, каруци и какви ли не коли; носят сандъци с всичките си ценности и така нататък — казал той. — Прииждат от Молси, от Уейбридж, от Уолтън и разправят, че от Чъртси се чували топовни гърмежи, честа стрелба и че кавалеристи им казали да се махат, защото идвали марсианците. И ние чухме топовни гърмежи от гарата в Хамптън Корт, но помислихме, че е гръмотевица. Какво значи всичко това, дявол да го вземе? Нали марсианците не могат да излязат от ямата си?

Брат ми не могъл да му отговори.

След това открил, че смътното чувство на тревога е обхванало и пътниците на подземната железница и че неделните излетници започнали да се връщат от целия югозападен „бял дроб на Лондон“ — Барнс, Уимбълдън, Ричмънд Парк, Кю и тъй нататък — необичайно рано, но нито един от тях не можел да разкаже нищо повече от разни неопределени слухове. Всички, които имали нещо общо с гарата, имали ядосан вид.

Към пет часа разрастващата се тълпа била крайно развълнувана от пускането на влакове по почти никога неизползуваната линия между Югоизточната и Югозападната гара и от минаването на платформи с огромни оръдия и вагони, претъпкани с войници. Това били топовете, докарани от Уулич и Чатъм за отбраната на Кингстън. Зяпачите и войниците си подхвърляли забележки като: „Ще ви изядат!“, „Ние сме звероукротители!“ и други. Малко след това на гарата дошъл взвод полицаи, които започнали да пъдят хората от пероните, и брат ми излязъл пак на улицата.

Черковните камбани биели за вечерня; по Уотърлу Роуд с песни се задали редици девойки от Армията на спасението. От моста купчинка безделници наблюдавали някаква странна кафява пяна, която на петна се влачела надолу по течението. Слънцето тъкмо залязвало и Часовниковата кула и сградата на парламента се издигали в най-мирното небе, каквото може човек да си представи — златист свод, изпъстрен с дълги напречни резки от червеникавоморави облаци.



Говорило се за някакъв плуващ труп. Един от хората там (той казал, че бил запасняк) разправил на брат ми, че видял на запад да бляска хелиограф.

На Уелингтън стрийт брат ми срещнал няколко снажни юначаги, току-що изскочили от Флийт стрийт с неизсъхнали още вестници и кресливи плакати на гърдите и гърба.

— Страшна катастрофа! — подвиквали те един през друг. — Боеве в Уейбридж! Пълни описания! Марсианците отблъснати! Лондон в опасност!

Брат ми трябвало да плати три пенса за един вестник.

И тогава, едва тогава му станало донякъде ясно до каква степен са силни и ужасни тези чудовища. Той научил, че те не са само шепя дребни тромави твари, а умове, управляващи огромни механически тела; че се движат бързо и нанасят поражения с устрем, на който не могат да устоят дори и най-мощните оръдия.

Те били описани като „грамадни паякообразни машини, близо сто фута високи, способни да развиват скоростта на бърз влак и да изстрелват лъч с извънредно висока температура“. Маскирани батареи, главно от полски оръдия, били разположени в околностите на Хор селската мера, а особено между района на Уокинг и Лондон. Пет машини били забелязани да се придвижват към Темза и една, по щастлива случайност, била разрушена. При другите снарядите не попаднали в целта и батареите били веднага унищожени с топлинните лъчи. Споменавало се за тежките загуби във войници, но тонът на съобщението бил оптимистичен.

Марсианците били отблъснати; не били неуязвими. Те се оттеглили пак в триъгълника, образуван от техните цилиндри в кръг около Уокинг. Свързочници с хелиографи подпълзвявали към тях от всички страни. Оръдия спешно се превозвали от Уиндзър, Портсмът, Олдършот, Уулич, дори и от север, между тях и тежки деветдесет и пет тонни оръдия от Уулич. Едно на друго сто и шестнадесет били на позиция или бързо се изкарвали на позиция, главно за отбраната на Лондон. Никога досега в Англия не било извършвано толкова огромно и бързо съсредоточаване на бойни материали.

Трябвало да се надяваме, че всички нови цилиндри ще може да се унищожат още при падането със свръхмощни избухливи вещества, които вече спешно се произвеждали и разпращали. Без съмнение,

гласяло съобщението, създалото се положение било извънредно странно и сериозно, обаче населението се умолявало да избягва и да пресича паниката. Без съмнение, марсианците са крайно странни и страшни, но в никой случай не са повече от двадесетина срещу милионите хора.

Властите имали основание да предполагат, ако се съди по големината на цилиндрите, че във всеки от тях не би могло в никой случай да има повече от пет марсианци, или всичко петнадесет. Най-малко един бил унищожен... а може би и повече. Населението щяло да бъде своевременно уведомено за приближаването на опасността и грижливо разработени мерки се вземали за защитата му в заплашените югозападни предградия. И така, това квазивъзвание завършвало с повторни уверения в безопасността на Лондон и сигурността на властите, че ще се справят с трудното положение.

То било напечатано с огромни букви на толкова прясна хартия, че не била още изсъхнала и не бе имало време да се добавят никакви коментари. Любопитно било, както каза брат ми, да се види колко безмилостно бе изрязано и извадено обикновеното съдържание на вестника, за да се отвори място за това съобщение.

По цялата Уелингтън стрийт се виждали хора, които разтваряли и чели розовите страници на извънредното издание, а Странд изведнъж гръмнал от гласовете на цяла армия вестникари, появили се след първите двама. Пътници скачали от омнибуси, за да си купят вестник. Положително тези новини много развълнували хората, колкото безразлични и да са били дотогава. На Странд капациите на един магазин за географски карти били свалени, както разправя брат ми, и вътре се виждал човек, празнично облечен и дори с лимоненожълти ръкавици, който бързал да сложи на витрината карти на Съри.

Запътил се с вестник в ръка по Странд към площада Трафалгар, брат ми видял някои бежанци от Западен Съри. Един мъж с жена си и две момчета и няколко парчета покъщнина пътувал с каруца, каквито употребяват зарзаватчиите. Той идвал откъм Уестминстърския мост, а почти веднага след него се движела селска кола с ритли и в нея — петшест души с почтен вид и няколко сандъка и вързопа. Лицата на тези хора били измъчени и с цялата си външност те рязко се отличавали от празнично облечените пътници в омнибусите. Хора с модни дрехи се заглеждали в тях от файтоните. Те спрели на площада, сякаш се

двоумели накъде да тръгнат, и най-после продължили на изток по Странд. Малко по-назад мъж с работни дрехи карал старовремски велосипед с три колелета, първото от които било много малко. Той бил изпоцапан и пребледнял.

Брат ми свърнал надолу към Виктория стрийт и срещнал много такива хора. У него се породила смътната мисъл, че може да види и мен. Той забелязал, че необикновено голям брой полицаи управляват движението. Някои от бежанците разправяли новини на хората в омнибусите. Един от тях уверявал, че видял марсианците.

— Парни котли на кокили, казвам ви, и крачат като хора.

Повечето били възбудени и развълнувани от странните си преживелици.

Оттатък Виктория кръчмите били препълнени с тези пришълци. На всеки кръстопът купчинки хора четели вестници, възбудено приказвали или разглеждали необичайните неделни посетители. Броят им като че ли нараствал с приближаването на вечерта, докато най-после, както ми каза брат ми, пътищата заприличали на Главната улица в Епсъм в ден на конни надбягвания. Брат ми разпитвал неколцина от тези бегълци, обаче повечето му давали незадоволителни отговори.

Никой от тях не могъл да му разкаже нищо ново за Уокинг с изключение на един човек, който го уверил, че Уокинг бил напълно разрушен предишната вечер.

— Аз съм от Байфлит — казал той. — Един човек с велосипед дойде в селището рано сутринта и тръгна да обикаля от врата на врата и да ни предупреждава да бягаме. После дойдоха войници. Ние излязохме да погледаме: на юг имаше облаци от дим, само дим, и нито една жива душа не идваше оттам. После чухме топовете в Чъртси, а от Уейбридж взеха да идват хора. Тогава заключих къщата си и тръгнах насам.

По това време хората по улиците били настроени много остро против властите и ги обвинявали, че се показали неспособни да се отърват от нашествениците без всички тези неприятности.

Към осем часа тътен от тежка стрелба се чувал ясно в цялата южна част на Лондон. Брат ми не можел да го чуе поради движението на главните улици, но като излязъл през по-тихите задни улички при реката, различил го съвсем безпогрешно.

Той тръгнал пеша от Уестминстър към квартирата си близо до Риджънтс Парк към два часа. Сега вече много се безпокоял за мене и бил много разтревожен от явно големите размери на бедствието. Мислите му се насочили, също както моите в събота, към военните подробности. Той размишлявал за всичките тези безмълвни, изчакващи оръдия, за превърналите се изведнъж в чергарски стан околности; опитвал се да си представи „парни котли на кокили“ високи стотина фута.

Една-две каруци с бежанци минавали по Оксфорд стрийт, а няколко други по Мерибън роуд, ала новините се разпространявали толкова бавно, че Риджънт стрийт и Портланд плейс, както и всяка неделя вечер, били пълни с разхождащи се, макар че те се събирали на купчинки и си говорели, а покрай Риджънтс Парк, под редките газови фенери „ходели“ все толкова мълчаливи двойки, колкото и всеки друг път. Нощта била топла, тиха и малко задушна; бумтенето на оръдията продължавало на пресекулки; а след полунощ на юг сякаш затрептяла далечна светкавица.

Той чел и препрочитал вестника, обладан от най-страшни предчувствия за мен. Бил много неспокоен и след вечеря излязъл да обикаля безцелно из града. Върнал се и напразно се мъчел да насочи вниманието си към записките за изпита. Легнал си малко след полунощ и бил изтръгнат от кошмарните си сънища през малките часове в понеделник от тракането на чукалата по входните врати, тропота на тичащи крака по улицата, далечни удари на барабани и биене на камбани. Червени отблясъци танцували по тавана. За миг той останал да лежи изумен, без да може да разбере дали е настъпил денят, или целият свят е полудял. После скочил от леглото и изтичал при прозореца.

Стаята му била таванска и когато си подал главата навън, десетина прозорци нагоре и надолу по улицата се отворили със същия шум, както и неговият, и в тях се появили сънливи, рошави и чорлави глави. Задавали се на висок глас въпроси.

— Идат! — изкрещял един полицаи, който чукал на вратата. — Марсианците идат! — И забързал към следващата врата.

Откъм казармите на Олбани стрийт долитали звуци на барабани и тръби; всички черкви, които можело да се чуят, усилено прогонвали съня с неудържимия си безреден и тревожен камбанен звън. Чувало се

хлопане на врати, а в отсрещните къщи прозорец след прозорец блясвали в мрака с жълта светлина.

По улицата в галоп профучала закрыта каляска: трополенето ѝ се разнесло неочаквано на ъгъла, разраснало се в гръмлив трясък под прозореца и бавно замряло в далечината. Току зад нея се задали един-два файтона — предвестници на дълга върволица препускащи коли, повечето от които се насочвали към гарата Чок Фарм, откъдето тръгвали специалните влакове на Северозападните железници, вместо да слизат по надолнището до Юстън.

Дълго време брат ми стоял на прозореца съвсем изумен и гледал как полицаите чукат на вход след вход и предават непонятното си съобщение. После вратата зад него се отворила и при него влязъл съседът от отсрещната стая, облечен само с риза, панталони и чехли, с увиснали презрамки и разчорлена от лежане коса.

— Какво е това, да го вземат дяволите? — попитал той. — Пожар? Каква страхотна врява!

И двамата извили вратове през прозореца в усилието да чуят какво викат полицаите. От страничните улички се трупали хора, спирани се на купчинки по ъглите и приказвали.

— Какво ли значи всичко това, дявол да го вземе? — казал съседът на брат ми.

Брат ми отговорил нещо неопределено и започнал да се облича, като изтичвал с всяка част от облеклото си при прозореца, за да не пропусне нищо от нарастващата бъркотия. Ето че на улицата се втурнали вестникари с необичайно рано излезли вестници; те викали:

— Лондон заплашен със задушаване! Отбранителната линия на Кингстън и Ричмънд разбита! Страшни кланета в долината на Темза!

А навред около него — в стаите на долния етаж, в къщите от двете страни и отсреща, отзад в Парк Терасиз и на стотина други улици в тази част на Мерибън, в района на Уестборн Парк и Сейнт Панкрас, западно и северно от Килбърн, Сейнт Джонс Ууд и Хампстид, на изток в Шордич и Хайбъри, Хагърстън и Хокстън — с една дума, по цялата безкрайна шир на Лондон, от Илинг до Ийст Хам, хората си търкали очите, отваряли прозорци, за да погледнат навън и да зададат по някой безцелен въпрос, и бързали да се облекат, щом първият полъх от приближаващата буря на ужаса преминавал през улиците. Това била зората на великата паника. Лондон, който заспал в

неделя вечер, обзет от забрава и леност, бил събуден през малките часове в понеделник сутрин от острото чувство на опасност.

Като не могъл да разбере от прозореца какво става, брат ми слязъл долу на улицата; небето между стрехите на къщите тъкмо порозовявало от ранната зора. Бягащите пеша и с превозни средства ставали все повече от минута на минута.

— Черният пушек! — чувал той да викат хората. — Черният пушек!

Да се зарази от такъв всеобщ страх, било неизбежно. Докато се двоумял на прага, брат ми видял да се приближава още един вестникар и побързал да си купи вестник. Вестникарят бягал заедно с всички други и пътем продавал вестниците си по шилинг за брой — гротескна смесица на печалбарство и паника.

И в този вестник брат ми прочел следното съкрушително донесение на главнокомандуващия:

„Марсианците могат да пускат посредством ракети огромни облаци черна отровна пара. Те са разбили нашите батареи, разрушили Ричмънд, Кингстън и Уимбълдън и бавно напредват към Лондон, унищожавайки всичко по пътя. Няма никаква възможност да бъдат спрени. Нищо, освен незабавно бягство, не може да спаси от черния пушек.“

Това било всичко, но то било достатъчно. Цялото население на огромния шестмилионен град се надигало, измъквало, бягало; още малко и то щяло цялото да се устреми на север.

— Черният пушек! — викали хората. — Огън!

Камбаните на съседната черква вдигали невъобразим шум, една нехайно карана талига се блъснала сред викове и ругатни в коритото за водопой по-нагоре на улицата. Мъждиви жълти светлинки се движели насам-натам в къщите, на някои от минаващите файтони светели неизгасени фенери. А в небето все по-ярко се разгаряла зората, ясна, тиха и спокойна.

Брат ми чул стъпки да тичат напред-назад из стаите и нагоре-надолу по стълбите зад гърба му. Неговата хазайка дошла до вратата, набързо загърнала се с пеньоар и шал; след нея с вайкане вървял мъжът ѝ.

Когато започнал да разбира истинското значение на всичко това, брат ми изтичал бързо в стаята си, сложил всичките си налични пари

(едно на друго към десет фунта) в джобовете и пак излязъл навън.

## XV

### КАКВО СЕ СЛУЧИ В СЪРИ

По същото време, когато викарият седеше и безумно дърдореше под живия плет в равните ливади край Холифърд, а брат ми наблюдавал бежанците да се точат през Уестминстърския мост, марсианците подновили нападението си. Доколкото може да се установи от ширещите се противоречиви разкази, повечето от тях останали в Хорселската яма до девет часа вечерта, заети с някакви бързи приготовления, съпроводени от бълващ в огромни количества зелен дим.

Обаче трима положително излезли оттам към осем часа и се запътили бавно и предпазливо през Байфлит и Пърфърд към Рипли и Уейбридж и така, на фона на залязващото слънце, се появили пред причакващите ги батареи. Тези марсианци се придвижвали не вкупом, а в редица, горе-долу на миля и половина един от друг. Те се съобщавали помежду си с нещо като вой на сирена, който ставал ту понисък, ту по-висок, преминавайки от една нота на гамата в друга.

Тъкмо този вой и стрелбата на оръдията в Рипли и Сейнт Джорджес Хил бяхме чули в Горен Холифърд. Артилеристите от Рипли — неопитни доброволци, които не е трябвало да бъдат сложени на такава позиция — дали безпорядъчен, прибързан и несполучлив залп и хукнали, кой с кон, кой пеша, да бягат през изоставеното селище, а марсианецът, без да използва топлинния си лъч, спокойно прекрачил оръдията им и като стъпвал внимателно между самите тях, излязъл напред и така изненадал батареите в Пейнсхил Парк, които унищожил.

Ала войниците в Сейнт Джорджес Хил имали по-добро началство или повече боен жар. Както били закрити от боровата гора, изглежда, останали съвсем незабелязани от най-близкия до тях марсианец. След като се прицелили в него спокойно като на парад, те дали залп от около хиляда ярда.

Снарядите се пръснали в кръг около него и те го видели да прави няколко крачки напред, да залита и да пада. Изкрещели в един глас и с



бясна скорост отново заредиха оръдията. Поваленият марсианец надал проточен вой и тозчас друг блестящ великан му отговорил и се появил над дърветата откъм юг. Изглежда, някой от снарядите беше разбил единия крак на триножника. Нито един снаряд от втория залп не улучил съборения на земята марсианец, а двамата му другари едновременно насочили топлинните си лъчи срещу батареята. Бойните припаси избухнали, боровете около оръдията се подпалили и само един или двама от войниците, които вече преваляли билото на хълма, успели да се спасят.

След това, изглежда, тримата се посъветвали помежду си и спрели; наблюдавалите ги разузнавачи донесли, че те не се помръднали от мястото си половин час. Поваленият марсианец с мъка изпъзлял от шлема си, дребна кафява фигура, която от това разстояние странно приличала на дървесна гъба — и очевидно се заел да поправя повредата. Към девет той свършил работата, понеже шлемът му пак се извишил над дърветата.

В девет часа и няколко минути към тези трима часови се присъединили още четири марсианци, всеки от които носел дебела черна цев. Също такива цеви били връчени на другите трима, след което седемте застанали на равни разстояния един от друг по крива линия между Сейнт Джорджес Хил, Уейбридж и селището Сенд, югозападно от Рипли.

Щом те започнали да се движат, десетина ракети излетели от хълмовете пред тях и предупредили чакащите батареи около Дитън и Ишър. В същото това време четири марсиански бойни машини, също така въоръжени с цеви, прекосили реката и две от тях, открили се като черни сенки на свечеряващото се небе, се появили пред мен и викария, когато ние, изморени и измъчени, бързахме по пътя, който излиза от Холифърд в северна посока. Те се движеха, както ни се стори, върху облак, защото млечна мъгла забулваше полето и стигаше до една трета от ръста им.

Когато ги видя, викарият нададе задавен вик и хукна да бяга; обаче аз знаех, че няма полза да бягаш от марсианец и затова свърнах настрана и пропъзлях през росната коприва и трънки в широкия ров край пътя. Викарият се озърна, видя ме какво правя и се върна при мен.

Двамата марсианци спряха; този, който беше по-близо до нас, стоеше с лице към Сънбри, а по-далечният се виждаше като сива неясна сянка по посока на Вечерницата, към Стейнз.

Чуващият се досега от време на време вой на марсианците секна; те заеха своите места в огромния полумесец, заграждащ цилиндрите, в пълно мълчание. Това беше полумесец, между двата рога на който имаше дванадесет мили. Откакто е бил изнамерен барутът, никое сражение още не е започвало толкова тихо. Върху нас и върху всеки наблюдател около Рипли картината би произвела съвършено същото впечатление: като че ли марсианците бяха единствените господари на смрачаващата се нощ, осветени от сърпа на луната, звездите, сетните отблясъци на дневната светлина и червеникавото сияние на пожара в Сейнт Джорджес Хил и гората на Пейнсхил.

Ала насочени срещу този полумесец навсякъде — в Стейнз, Хаунзлоу, Дитън, Ишър, Окъм, зад възвишения и гори южно от реката и отвъд равните ливади на север от нея, навред, където купчинка дървета или селски къщи предлагаха достатъчно прикритие, чакаха топове. Сигнални ракети блясваха, сипеха дъжд от искри в нощта и изчезваха, а всички наблюдаващи ги батареи тръпнеха от напрегнато очакване. Достатъчно беше марсианците да престъпят огневата линия, и в същия миг тези неподвижни очертания на хора, тези топове, тъй мрачно бляскащи в ранната нощ, щяха да развихрят гръмовния ураган на сражението.

Без съмнение мисълта, която занимаваше най-много тези хиляди бодърствуващи умове, както занимаваше най-много и моя ум, беше загадката — доколко те ни разбират. Дали схващат, че сме милиони и сме организирани, дисциплинирани и действуваме с общи сили? Или си обясняват бълването на нашите оръдия, внезапното жилване на снарядите ни, упоритата ни обсада на техния стан, както ние бихме си обяснили яростното еднородно нападение на разбунен кошер пчели? Нима те си въобразяват, че могат да ни изтребят докрай? (По това време никой не знаеше каква е тяхната храна.) Стотина такива въпроса се блъскаха в главата ми, докато наблюдавах исполинската фигура на този страж. А дълбоко в подсъзнанието ми живееше увереността в огромните неизвестни сили, които ги причакваха към Лондон. Дали са изровили вълчи ями? Дали барутният завод в Хаунзлоу е подготвен да послужи за капан? Дали лондончаните ще имат достатъчно

решителност и мъжество да превърнат в нова по-голяма Москва огромния си безкрай от къщи?

После, както ни се стори, след безкрайно дълго клечане и надничане през живия плет, до нас долетя звук, напомнящ далечен екот на оръдие. Още един по-наблизо, сетне още един. И тогава застаналяят до нас марсианец вдигна високо своята цев и гръмна от нея като от топ с тежък тътен, който разтърси земята. Другият до Стейнз му отговори. Нямаше никакъв пламък, нямаше никакъв пушек — само трясък на изстрел. Аз бях толкова развълнуван от тези тежки, последвали един друг изстрели, че съвсем забравих за личната си безопасност и за обгорените си ръце и се покатерих по живия плет, за да хвърля един поглед към Сънбри. В същия миг се чу втори изстрел и голям снаряд изсвири над главата ми към Хаунзлоу. Очаквах да видя поне пушек или огън, или някакво друго подобно указание за действието му. Но не видях нищо друго освен тъмносиньо небе с една самотна звездичка горе и бяла мъгла, плъзнала надлъж и нашир долу. Не се чу никакъв трясък, никакъв последвал падането му взрив. Пак настъпи тишина, мина минута, втора, трета...

— Какво стана? — попита изправеният до мене викарий.

— Господ знае! — отговорих аз.

Един прилеп прехвъркна край нас и изчезна. Далече се вдигна неясна врява и секна. Погледнах пак към марсианеца и видях, че с бързо, търкалящо се движение върви към изток по речния бряг.

Очаквах всеки миг някоя скрита батарея да открие огън срещу него, ала вечерната тишина оставаше ненарушена. Фигурата на марсианеца се смалчаваше с отдалечаването му и най-после мъглата и все по-дълбокият мрак на нощта съвсем го погълнаха. Един и същи подтик ни накара да се покатерим по-нависоко. Към Сънбри нещо се чернееше, сякаш там изведнъж беше изникнал някакъв конически хълм, който закриваше от погледа ни простора нататък; а после, подалече отвъд реката, над Уолтън, видяхме, още един такъв рид. Още докато гледахме, тези подобни на хълмове видения се снишиха и разплескаха.

Подбуден от внезапна мисъл, погледнах на север и забелязах, че там се е вдигнала трета мъглива черна могила.

Всичко се беше внезапно стаило. Далече на югоизток, още поясно поради тишината, чухме марсианците да си подвикват един на

друг, а след това въздухът потрепери отново от далечния тътен на техните оръдия. Но земната артилерия не им отговори.

Тогава не можехме да разберем тези неща, но по-късно аз щях да узная значението на зловещите могили, които изникваха в здрача. Всеки от марсианците, застанал в описания от мене огромен полумесец, изстрелял с помощта на носената от него приличаща на оръдие цев грамаден снаряд срещу всеки хълм, горичка, купчинка къщи или друго възможно прикритие за оръдия, което можел да види пред себе си. Някои изстреляли само по един снаряд, други по два, както беше случаят с този, когото видяхме ние; казват, че марсианецът при Рипли изстрелял не по-малко от пет. Тези снаряди, при падането си на земята, се разбивали (те не избухваха) и тозчас освобождавали огромен обем тежка мастилена пара, която се виела и издигала в грамаден непрогледен кълбест облак, един газообразен хълм, който се слягал и разстилал бавно над цялата околност. И допирът на тази пара, поемането на разяждащите ѝ частици носело смърт на всичко, което диша.

Тя беше тежка, тази пара, по-тежка от най-гъстия дим, и затова след първоначалното буйно излитане нагоре и бликване, дължащи се на удара, тя се слягаше във въздуха и заливаше земята по-скоро като течност, отколкото като газ, не се задържаше по възвишенията, а се стичаше в долините, рововете и коритата на потоците, както съм чувал да става с въглеродния двуокис, който изтича от вулканични пукнатини. А там, където попадеше върху вода, ставаше някаква химическа реакция и повърхността мигновено се покриваше с особена прахообразна пяна, която бавно потъваше, а над нея се образуваше нова. Тази пяна беше съвършено неразтворима и странното е, че въпреки незабавното смъртоносно действие на газа човек можеше да пие прецедената от нея вода. Парата не се разсейваше, както би се разсейвал истински газ. Тя висеше на плътни облаци, мудно течеше надолу по естествения наклон, тежко се придвижваше, гонена от вятъра, много бавно се съединяваше с мъглата и атмосферната влага и падаше на земята във вид на прах. Ние все още не знаем съвсем нищо за свойствата на това вещество; знаем само, че то съдържа неизвестен елемент, който дава група от четири ивици в синята част на спектъра.

Щом свършеше буйното издигане, причинено от разпръскването му, черният пушек се стелеше толкова ниско над земята, дори преди

още да се слегне, че на петдесет стъпки височина, по покривите и горните етажи на високите къщи и на големи дървета човек да се спаси от отровното му действие, което се доказва същата тази нощ в Стрийт Кобъм и Дитън.

Човекът, който се бе спасил в Стрийт Кобъм, разправя интересни неща за това, как странно, на пръстени, пълзи този пушек и как той гледал надолу от черковната камбанария и виждал къщите на селото да се издигат, подобно на призраци, от черния като мастило мрак. Цял ден и половина прекарал той на камбанарията, капнал, изгладнял, изгорял от слънчевия зной, а земята под синьото небе, заградена от далечни възвишения, представлявала кадифена черна шир с мяркащи се тук-таме, огрени от слънцето червени покриви и зелени дървета, а по-късно и забулени с черно храсти и порти, хамбари, бараки и стени.

Но така е било в Стрийт Кобъм, където черният пушек бил оставен сам да се слегне и попие в земята. Общо взето, щом той изпълнеше предназначението си, марсианците пречистваха въздуха, като нагазваха в пушека и го пръскаха със силна струя пара.

Така направиха с облаците пушек близо до нас — ние ги видяхме в светлината на звездите от прозореца на една изоставена къща в Горен Холифърд, където се бяхме върнали. Оттам виждахме прожекторите на Ричмънд Хил и Кингстън Хил, които шареха нагоре-надолу, а към единадесет прозорците издрънчаха и ние чухме боботенето на изкараните там на позиция огромни обсадни оръдия. Те продължаваха да гърмят на пресекулки в течение на четвърт час и да изпращат наслуки снаряди срещу невидимите марсианци в Хамптън и Дитън, а след това бледите лъчи на електрическата светлина угаснаха и на тяхно място се издигнаха ярки червени пламъци.

Тогава, както научих по-късно, в Буши Парк паднал четвъртият цилиндър — ослепителен зелен метеор. Преди да открият стрелба оръдията на Ричмъндските и Кингстънските възвишения, далече на югозапад се чу безредна канонада, предполагам, от оръдия, които стреляха безразборно, докато артилеристите не загинаха от черния пушек.

Със същата методичност, с каквато хората биха преследвали с дим гнездо оси, марсианците пръскаха този неизвестен задушаващ пушек над околностите на Лондон. Двата края на полумесеца бавно се разтваряха, докато най-последно не се образува права линия от Хануел до

Кум и Молдън. Разрушителните им цеви напредваха през цялата нощ. Нито веднъж, след като е бил повален марсианецът при Сейнт Джорджес Хил, те не дадоха на артилерията и най-малка възможност да действа срещу тях. Навсякъде, където можеше да има скрити от погледа им оръдия, те изстрелваха по един снаряд с черен пушек, а където оръдията стояха на открито, прибягваха до топлинния лъч.

Към полунощ пламтящите дървета по склоновете на Ричмънд Парк и пожарът на Кингстън Хил осветяваха преплитащи се облаци от черен пушек, които покриваха цялата долина на Темза и се простираха докъдето стигне окото. Двама марсианци бавно газеха в пушека и насочваха насам-натам съскащи струи пара.

Те пестяха топлинните лъчи тази нощ, било защото имаха много ограничен запас от материал, нужен за производството им, било защото искаха не да опустошат страната, а да всеят страх и да смажат предизвиканата от тях съпротива. По отношение на страха те безспорно сполучиха. В неделя вечер свърши организираната съпротива срещу техните придвижвания. След това никоя войска част не се решаваше да излезе срещу тях — толкова безнадежден беше всякакъв опит. Дори и екипажите на торпедните лодки и разрушителите, дошли със скорострелните си оръдия нагоре по Темза, се разбунтуваха и се върнаха в морето. Единствените нападателни действия, на които се решаваха хората след тази нощ, беше залагане на мини и изравяне на вълчи ями, но дори и в това усилията им бяха безредни и на пристъпи.

Човек трябва да си представи, ако има достатъчно въображение, съдбата на онези батареи около Ишър, които така напрегнато са чакали в здрача. Там никой не остана жив. Човек трябва да види мислено това изпълнено с ред очакване, офицерите — бдителни и нащрек, артилеристите — готови, мунициите — струпани под ръка, ездачите с конете и колите, купчинките цивилни зрители, застанали колкото може по-близо, вечерната тишина, санитарните линейки и палатките на лазарета с обгорените и ранените от Уейбридж; после глухия ек на дадените от марсианците изстрели и безформения снаряд, профучал над дърветата и къщите и разбил се в съседните ниви.

Може да си представи и как е било внезапно отвлечено вниманието на всички, бързо разпространяващите се пръстени и кълба на стремглаво напредващата чернилка, която се издигала към небето и

превръщала в осезаем мрак — пушекът, този странен, всяващ ужас враг, настига жертвите си; едва виждащи се до него хора и коне; те бягат, крещят, падат презглава; вопли на ужас; ето че оръдията са изоставени, хората се задавят и гърчат на земята, а непрогледният конус на пушека бързо се разширява. И после — нощ и унищожение, само една безмълвна маса непроницаем пушек, закрила трупове.

Призори черният пушек потече по улиците на Ричмънд и разпадащото се правителство с последно предсмъртно усилие настоятелно призоваваше населението на Лондон към бягство.

## XVI

### БЯГСТВОТО ОТ ЛОНДОН

Сега разбирате стихийната вълна на страха, заляла най-големия град в света в ранните зори на понеделник — поточето от бежанци бързо се разраснало в порой, който бурно се пенел и блъскал около железопътните гари, надигал се в бясна борба около корабите на Темза и се устремявал по всяко възможно корито, водещо на север и изток. Към десет часа полицията, а към пладне дори и железопътните компании започнали да се разстройват, да губят своята стегнатост и работоспособност, да се разпадат, размекват и най-последно да се загубват в бързо топящия се обществен организъм.

Всички железопътни линии на север от Темза и жителите на югозападната част в Канън Стрийт били предупредени в неделя към полунощ и влаковете се препълнили. Още в два часа през нощта хората яростно се биели, за да пътуват прави. Към три имало прегазени и смачкани хора чак в Бишопсгейт Стрийт, на около двеста ярда от гарата на Ливърпул Стрийт; чували се револверни изстрели, имало намушкани с ножове и полицаите, които били изпратени да пазят ред в движението, капнали и вбесени, чупели главите на хората, които трябвало да охраняват.

Когато се поразденило и машинистите и огнярите започнали да отказват да се върнат в Лондон, стремежът да избягат накарал хората да се насочат във все по-гъсти множества от гарите към пътищата, водещи на север. Към пладне видели един марсианец в Барнс, а облак бавно слягащ се черен пушек се влачел по Темза и по низините на Ламбет и с бавното си движение отрязвал пътя за бягство през мостовете. Друг облак се разстлал над Илинг и заобиколил малко островче оцелели хора на Касъл Хил, които останали живи, но нямало как да се измъкнат.

След безплодно усилие да се качи на северозападен влак в Чок Фарм (локомотивите на влаковете, които вземали пътници на тамошната товарна гара, се връзвали в навалищата от пискащи хора и десетина здравеняци едва успявали да сдържат тълпата да не смаже



притиснатия към пешта машинист) брат ми успял да излезе на пътя, проврял се през носещ се напред рой всевъзможни коли и имал късмета да бъде между първите при разбиването на един магазин за велосипеди. Предната гума на докопания от него велосипед се пукнала, когато го измъквал през витрината, но въпреки всичко той се качил и го подкарал, като се отървал само с едно порязване на китката на ръката. Стръмното нагорнище на Хавърсток Хил било задръстено от няколко повалени коня и брат ми тръгнал по Белсайз Роуд.

Така той се измъкнал от кипежа на паниката, тръгнал по Еджуер Роуд и към седем стигнал в Еджуер, гладен и уморен, но доста изпреварил тълпата. Навсякъде край пътя се трупали любопитни и учудени хора. Задминали го доста велосипедисти, няколко конници и два автомобила. Една миля пред Еджуер се счупила шината на едното му колело и велосипедът станал негоден. Той го захвърлил край пътя и влязъл в селото пеша. На главната улица имало отворени дюкяни, а жителите се тълпели по тротоарите, на входовете и прозорците и зяпали с изумление задаващото се необикновено шествие от бежанци. Брат ми сполучил да се нахрани в един хан.

Известно време останал в Еджуер, без да знае какво да прави. Броят на бегълците Се увеличавал. Много от тях, като брат ми, били склонни да останат там. Нямаło никакви нови сведения за нашествениците от Марс.

По това време имало вече много хора, но пътят още съвсем не бил задръстен. Първо повечето от бегълците били с велосипеди, но скоро се занизали препускащи автомобили, файтони и каляски и гъсти облаци прах се виели над пътя за Сейнт Олбънс.

Може би някакво неясно намерение да отиде в Челмсфърд, където имал приятели, накарало най-после брат ми да свие в тиха уличка, която отивала на изток. След малко той стигнал ограда, прескочил я и продължил по пътека, водеща на североизток. Минал край няколко самотни селски къщи и край някакви малки селца, на които не научил дори имената. Бегълци имало малко, но на един тревясал селски път към Хай Барнет той се натъкнал на две дами, които станали негови спътнички. Настигнал ги тъкмо навреме, за да ги спаси.

Той чул писъците им и когато избързал до завоя на пътя, видял двама мъже, които се мъчели да ги смъкнат от запрегната с пони малка

кола, а трети едва смогвал да задържи главата на уплашеното пони. Едната от дамите, ниска жена с бяла рокля, само крещяла; друга та, чернокоса и стройна, шибала мъжа, който я стискал за рамото, с камшика в свободната си ръка.

Брат ми веднага разбрал каква е работата, извикал и изтичал при боричкащите се. Единият от мъжете оставил дамите и се обърнал към него, а брат ми, който е отличен боксьор, като разбрал по изражението на противника, че няма да мине без бой, веднага замахнал и го запратил под колелото на каляската.

Положението не позволявало да се мисли за кавалерство в боя, затова брат ми го зашеметил с един ритник и сграбчил за яката този, който стискал рамото на стройната дама. Той чул тропот на копита, камшикът се впил в лицето му и третият противник го ударил между очите, а мъжът, когото бил хванал, се изтръгнал и хукнал по пътя в посоката, откъдето дошъл брат ми.

Малко замаян, той се намерил лице срещу лице с човека, който току-що бе държал главата на коня, и забелязал, че колата с люшкане се отдалечава по пътя, а жените в нея гледат назад. Противникът му, снажен нехранимайко, се опитал да се вкопчи в него, но той го спрял с един юмрук в лицето. Тогава, като си дал сметка, че е останал сам, брат ми се изплъзнал и се спуснал по пътя подир колата; якият мъжага го подгонил, а побягналият противник се върнал и вървял отдалече след другаря си.

Изведнъж брат ми се спънал и паднал; по-близкият преследвач се претърколил през него и брат ми скочил на крака, но се намерил отново пред двама противници. Надали щял да се справи с тях, ако стройната дама не спряла смело и не му се притекла на помощ. Както се разбрало, тя имала револвер, но когато двете с другарката ѝ били нападнати, той бил под седалката. Тя гръмнала от разстояние шест ярда и насмалко не улучила брат ми. По-страхливият от разбойниците си плюл на петите, а другият го последвал, като го ругаел за малодушието му. Двамата спрели по-нататък на пътя, където лежал в безсъзнание третият.

— Вземете това! — казала стройната дама и дала на брат ми револвера си.

— Върнете се в колата — рекъл ѝ брат ми и избърсал кръвта от цепнатата си устна.

Тя се обърнала, без да продума (и двамата не могли да си поемат дъх), и заедно с брат ми се приближила до дамата с бяла рокля, която се мъчела да задържи уплашеното пони.

Разбойниците, изглежда, се отказали. Когато погледнал пак назад,, брат ми видял, че си отиват.

— Ако ми позволите, ще седна тука — рекъл брат ми и се качил на свободната предна седалка. Дамата хвърлила един поглед назад.

— Дайте ми поводите — казала тя и шибнала понито с камшика. След малко един завой на пътя скрил тримата мъже от погледа на брат ми.

Така, съвсем неочаквано, запъхтян, с цепната устна, подута буза и разкъравени юмруци, той се намерил в една кола с тези две жени на непознат междуселски път.

Той узнал, че едната е съпруга, а другата по-малка сестра на лекар от Станмор, който се върнал призори от визита при тежко болен в Пинър и на някаква гара по пътя чул за напредването на марсианците. Лекарят побързал у дома, събудил двете жени (слугинята ги напуснала два дена преди това), увил малко храна, сложил револвера, за късмет на брат ми, под седалката и им казал да тръгнат за Еджуер със сметката да вземат оттам влака. Сам той останал да предупреди съседите. Казал им, че щял да ги настигне към четири и половина сутринта, а вече било почти девет и още го нямало. Те не могли да спрат в Еджуер поради все по-голямото движение през селото и затова свърнали в този страничен път.

Такава била историята, която дамите разправили несвързано на брат ми, когато след малко пак спрели близо до Ню Барнет. Той обещал да остане с тях, поне докато могат да решат какво да правят или докато дойде лекарят, и ги уверил, че бил отличен стрелец с револвер (съвършено непознато оръжие за него), за да им вдъхне самоувереност.

Те си направили нещо като стан край пътя и понито се почувствувало щастливо в живия плет. Брат ми им разправил за собственото си бягство от Лондон и всичко, което знаел за тези марсианци и техните похвати. Слънцето се качило по-високо в небето и след известно време разговорът замрял и отстъпил мястото си на тревожно очакване. По пътя минали няколко пешеходци и брат ми ги разпитал за всичко, което знаели. Всеки най-откъслечен отговор задълбочавал впечатлението му за великото бедствие, сполетяло

човечеството, и затвърдявал убеждението за необходимостта незабавно да продължат бягството. Той настоял в този смисъл пред дамите.

— Ние имаме пари — казала стройната дама и смутено се запънала, загдето се издала.

Очите ѝ се срещнали с очите на брат ми и смущението ѝ минало. — И аз имам — отговорил брат ми.

Тя се доизказала, че имала цели тридесет фунта в злато и една петфунтова банкнота и намекнала, че с тези пари ще могат да се качат на влак в Сейнт Олбънс или Ню Барнет. Брат ми смятал, че не може да се надяват на това, като се имала предвид яростта, с която лондончаните претъпквали влаковете, и споделил с тях своя план да минат направо през Есекс до Харич и оттам просто да избягат с параход от Англия.

Мисис Елфинстън (така се казвала жената с бялата рокля) не искала да се вслуша в никакви доводи и само се вайкала за „Джордж“; обаче зълва ѝ била удивително спокойна и благоразумна и най-после се съгласила с предложението на брат ми. И така, с намерението да пресекат Големия северен път те продължили към Барнет, при което брат ми водел понито за юзди, та да му спести колкото може повече сили.

Колкото по-високо се издигало слънцето, толкова по-нетърпимо горещ ставал денят, а дебелият пласт белезникав пясък под краката им се нажежил и ослепително блестял, тъй че те пътували много бавно. Плетищата били сиви от прахоляк. И колкото повече се приближавали до Барнет, толкова по-силно долитала до тях някаква възбудена глъч.

Започнали да срещат повече хора. В по-голямата си част те вървели вперили очи напред, бръщолевели неразбрано някакви думи, били измъчени, изтощени, нечисти. Един мъж с фрак ги отминал пеша, със забит в земята поглед. Те го чули да говори и като се обърнали, видели, че с едната ръка се е вкопчил в косата си, а с другата нанасял удари на някакви невидими същества. Когато този припадък на бяс свършил, той продължил да върви, без да се обръща назад.

По-нататък, към кръстопътя южно от Барнет, брат ми и спътничките му видели през нивите отляво да се приближава жена с дете на ръце и други две деца; след това минал мъж с мръсни черни дрехи, с дебел бастун в едната ръка и малко куфарче в другата. После от завоя на селския път, измежду вилите, които го ограждали при

сливането му с главния път, се задала каручка, теглена от потно черно пони и карана от младеж с жълтеникаво лице и с посивяло от прах бомбе. В каручката имало три момичета, фабрични работнички от Ийст Енд, и две деца.

— Ще излезем ли отука в Еджуер? — попитал коларят, пребледнял и с безумен поглед, а когато брат ми отговорил, че ще излезе, ако завие наляво, веднага шибнал понито, без да си направи труд да му поблагодари. Брат ми забелязал възсив пушек или мъгла да се вдига от къщите пред тях и да забулва бялата фасада на една тераса оттатък пътя, която се виждала между гърбовете на вилите. Изведнъж мисис Елфинстън извикала, тъй като множество димящи червени огнени езици лумнали над къщите на фона на знойното синьо небе. Развълнуваната глъч се превърнала сега в безредна смесица от множество гласове, скрибуцане на множество колелета, скърцане на каруци и отсечен тропот на копита. Черният път правел остър завой на някакви си петдесетина ярда от кръстопътя.

— Боже господи!. — възкликнала мисис Елфинстън. — Къде ни карате?

Брат ми спрял.

Защото главният път представлявал кипящ хорски поток, порой от човешки същества, устремили се на север, плътно притиснати едно до друго. Голям облак прах, бял и светец от прежуриящото слънце, правел всичко на двадесет стъпки над земята да изглежда сиво и неясно и непрекъснато се подновявал от бързащите крака на гъмжилото от коне, крачеци пеша мъже и жени и колелата на всевъзможни превозни средства.

— Път! — долетели до брат ми отделни гласове. — Дайте път!

Когато се приближили до пресечката на междуселския и главния път, сторило им се, че влизат в пушеците на някакъв пожар — тълпата ревяла като огъня, а прахолякът бил горещ и лют. И наистина, малко по-нагоре една вила горяла, бълвала огромни кълба черен дим през пътя и увеличавала бъркотията.

Край тях минали двама мъже. После изпоцапана жена, която носела вързоп и плачела. Изгубило се ловно куче с изплезен език, уплашено и нещастно, нерешително се завъртяло около тях и избягало, когато брат ми замахнал към него.

Доколкото могли да видят между къщите отдясно, пътят към Лондон представлявал бушуващ поток от мръсни, бързащи хора, носещ се между вилите от двете страни; черните глави, притиснатите тела изпъквали по-ясно, когато се устремявали към завоя, отминавали го и пак се сливали в едно общо отдалечаващо се множество, което най-после се загубвало в облаци от прах.

— Карайте! Карайте! — крещели гласовете. — Път! Път!

Ръцете на задните опирали в гърба на предните. Брат ми вървял до главата на понито. Непреодолимо привлечен от гледката, той бавно, крачка по крачка, пристъпвал по селския път.

Еджуер представлявал сцена на бъркотия, Чок Фарм — неудържим бунт, а тука цялото население било тръгнало на път. Трудно могло да си представи човек тази сган. Тя нямала свой собствен облик. Отделните фигури се точели край ъгъла и се отдалечавали гърбом към групичката на черния път. Отстрани вървели тези, които били пеша; за да не ги прегазят колелетата, те се препъвали в рововете, блъскали се един в друг.

Каруците и каляските се трупали една подир друга и не оставяли много място за онези по-бързи и по-нетърпеливи коли, които от време на време, щом им се представял случай, се стрелвали напред и карали пешаците да се притискат до оградите и портите на вилите.

— По-бързо! — викали всички. — По-бързо! Те идат!

В една талига стоял слепец с униформата на Армията на спасението, размахвал сгърчените си пръсти и крещял: „Вечност! Вечност!“. Той викал дрезгаво и много силно, тъй че брат ми го чувал дълго след като старецът се загубил от погледа му в прахоляка. Някои от хората, които препълвали каруците, шибали безразсъдно конете и се карали с други колари; някои седели неподвижно, загледани в пространството с измъчени очи; някои си гризели ръцете от жажда или лежали проснати на дъното на своите коли. Мундщуците на конете били покрити с пяна, очите им — кръвясали.

Имало безброй файтони, каляски, фургони, каруци; пощенска кола, боклукчийска галъота с надпис „Енория Сейнт Панкрас“, огромна платформа за дървен материал, претъпкана с нехранимайковци. Трополяла каруца на някаква пивоварна фабрика и предните ѝ колелета били опръскани с прясна кръв.

— Дайте път! — викали разни гласове. — Дайте път!

— Вечност! Вечност! — ехтяло нейде отдалеч.

В тълпата кретали тъжни, изнурени жени, добре облечени, с деца, които плачели и се препъвали; изисканите им дрешки били покрити с прах, уморените личица — мокри от сълзи. С много от тях имало и мъже, някои готови да помогнат, други навъсени и озлобени. В общата навалица се влачели капнали скитници, облечени с избелели черни дрипи, с облещени очи, кресливи гласове и мръсна уста. Имало снажни работници, които си пробивали път напред, отчаяни, разрошени мъже, облечени като чиновници или търговски служаци, които се мъчели да не изостанат назад; брат ми забелязал ранен войник, мъже с униформи на железопътни носачи, една нещастница по нощница, наметната отгоре с палто.

Но колкото разнородна и да била по състав, тази сбирщина имала и нещо общо. Страх и мъка се четели по всички лица и страхът ги гонел напред. Всяка врява нагоре по пътя, всяка разправия за някое място в каруца карала цялата стган да ускорява крачките си; дори човек, дотолкова уплашен и сломен, че му се подгъвали коленете, се наелектризираше за миг от прилив на нови сили. Горещината и прахолякът били вече оказали своето въздействие върху това множество. Кожата им била пресъхнала, устните — почернели и напукани. Всички били жадни, грохнали и с набити крака. И сред различните викове се чували спорове, упреци, стонове от преумора и изтощение; гласовете на повечето били прегракнали и слаби. И над всичко това се носело като припев:

— Път! Път! Марсианците идат!

Малцина спирали и се отбивали от общото течение. Черният път се съединявал с главния косо, бил тесен и създавал лъжлива представа, че идва откъм Лондон.

Въпреки това човешки поток нахлувал в устието му — слабаци, изблъскани от течението, които в повечето случаи се спирали само за миг да си починат и се впускали в него отново. Малко по-назад на черния път, между двама навели се над него приятели, лежал мъж с разголен крак, превързан с кървави парцали. Той бил щастливец, понеже имал приятели.

Едно дребно старче с подстригани по войнишки побелели мустаци и мръсен черен редингот с куцане се отбило, седнало до колата, събуло обувката си (по чорапа му имало кървави петна),

изтърсило от нея камъче и закуцукало пак напред; след това осем или деветгодишно момиченце, съвсем само, се тръгнало под живия плет близо до брат ми и се разплакало.

— Не мога повече да вървя! Не мога повече да вървя!

Брат ми се отърсил от сковалото го изумление, вдигнал детето с благи думи, за да го занесе на мисис Елфинстън. Щом брат ми го докоснал, момиченцето като че ли се уплашило и замълчало.

— Елън! — изпищяла една жена в тълпата с ридаещ глас. — Елън!

И детето внезапно се изтръгнало от брат ми с вик:

— Мамо!

— Те идат — обадил се някакъв човек, дошъл с кон по черния път.

— Махайте се от пътя там! — закрещял един кочияш от висока капра и брат ми видял на черния път да завива карета.

Хората се запритискали един в друг, за да не ги сгази конят. Брат ми дръпнал понито и колата до самия жив плет и кочияшът минал край него и спрял на завоя. Това била карета с ок за два коня, но я теглел само един.

Брат ми видял смътно през прахоляка двама мъже да изваждат нещо на бяла носилка и внимателно да го слагат на тревата до плета.

Единият от мъжете изтичал при брат ми.

— Къде има вода? — попитал той. — Той е на умирање и е много жаден. Това е лорд Гарик.

— Лорд Гарик! — възкликнал брат ми. — Върховният съдия?

— Вода? — повторил мъжът.

— Може да има чешма в една от тия къщи — казал брат ми. — Ние нямаме вода. Аз не смея да оставя своите хора.

Мъжът започнал да се блъска в тълпата към портата на ъгловата къща.

— Карай напред! — викали хората и го мушкали. — Те идат! Карай напред!

Тогава вниманието на брат ми било отвлечено от брадат мъж с орлово лице; той мъкнел малко куфарче, което се цепнало тъкмо когато погледът на брат ми спрял върху му, и рукналата от него златна струя се разпиляла на отделни жълтици, щом допряла земята. Те се търколили на всички посоки под краката на блъскащите се хора и коне.



Мъжът се спрял и безсмислено се вторачил в купа пари; в това време стръката на един файтон го ударила по рамото и той залитнал. С уплашен вик мъжът отскочил назад и насмалко не попаднал под колелото на една талига.

— Път! — викали му от всички страни. — Дай път!

Щом файтонът отминал, той се хвърлил с протегнати ръце върху купчината жълтици и започнал с шепи да си тъпче джобовете. Един кон се вдигнал на задните крака до самия него и след миг, както се канел да стане, мъжът попаднал под конските копита.

— Стой! — изкрещял брат ми, блъснал настрана някаква жена и се помъчил да хване коня за юздите.

Преди да го стигне, той чул писък изпод колелетата и в прахоляка видял едната шина да минава през гърба на нещастника. Коларят шибнал с камшика брат ми, който се опитал да обиколи колата. Многогласият рев ехтял в ушите му. Поваленият се гърчел в праха сред разпилените си пари и не можел да стане, защото колелото му пречупило гръбнака и краката оставали безжизнени и неподвижни. Брат ми се изправил и завикал на следващия колар; някакъв мъж на черен кон му се притекъл на помощ.

— Дръпнете го от пътя — казал той.

Брат ми хванал ранения със свободната си ръка за яката и го помъкнал настрана. Но той все още посягал към своите пари и с яростен поглед заудрял брат ми с пълния си със злато юмрук.

— Карай! Карай! — викали ядни гласове отзад. — Път! Път!

Чул се трясък и окът на една каляска се врязал в каруцата, която беше спрял човекът на черен кон. Брат ми се озърнал и тогава собственикът на златото извил глава и ухапал ръката му, която го държала за яката. Колите се сблъскали, черният кон уплашено се дръпнал настрана, а конят на каруцата препуснал напред. Едното му копито останало на косъм да закачи брат ми. Той пуснал падналия мъж и отскочил назад. Тогава видял ядът да се сменя с ужас в очите на поваления нещастник, а след миг го загубил от погледа си, понеже бил повлечен назад и изблъскан оттатък началото на черния път и трябвало с всички сили да се бори с хорския поток, за да се върне.

Той видял, че мис Елфинстън била закрила очите си с ръка, а едно детенце, с присъщата на децата липса на разбиране и съчувствие,

гледало с разширени очи нещо прашно, което неподвижно се чернеело, газено и мачкано от търкалящите се колелета.

— Хайде да се върнем! — извикал брат ми и взел да обръща понито. — Не можем да минем през този... ад — добавил той и те се върнали стотина ярда по пътя, по който били дошли, докато вилнеещата тълпа не се скрила от погледа им.

Когато минавали завоя на пътя, брат ми видял лицето на умирация в рова под плета, смъртно бледо и разкривено, лъскаво от пот. Двете жени седели безмълвни, свивали се на местата си и потрепервали.

Сетне, отгатък завоя, брат ми пак спрял. Мис Елфинстън била бяла като чаршаф, а снаха ѝ седяла и плачела, твърде много разстроена, дори за да призовава „Джордж“. Брат ми бил ужасен и не знаел какво да прави. Щом още обърнали назад, той разбрал колко наложително и неизбежно било да се опитат да прекосят главния път. Като взел внезапно решение, той се обърнал към мис Елфинстън.

— Трябва да вървим натам — казал той и отново обърнал понито.

За втори път през този ден девойката показала колко струва. За да си пробият път в хорския поток, брат ми се спуснал напред и спрял коня на един файтон, а девойката в това време подкарала понито пред самата му муцуна. За миг колелото на някаква каруца се закачило за тяхното и откъснало дълго парче от страната на колата. След малко течението ги подхванало и повлякло напред с общия поток. Брат ми, с червени дамги от камшика на файтонджията по лицето и ръцете, се качил в колата и взел от нея поводите.

— Насочете револвера срещу човека зад нас, ако вземе да ни притиска прекалено много — казал той и ѝ подал оръжието. — Не!... Насочете го срещу коня му.

След това започнал да дебне случай да се промъкне на дясната страна на пътя. Но веднъж влязъл в потока, той като че ли изгубил собствената си воля и се превърнал в част от тази прашна върволица бегълци. Потокът ги повлякъл през Чипинг Барнет и те били вече почти цяла миля отвъд центъра на градчето, когато успели да се проврат на отсрещната страна на пътя. Врявата и бъркотията били неописуеми, но в града и извън него пътят се разделя на много места, което донякъде намалило навалищата.

Те се насочили на изток, през Хадли, и там от двете страни на пътя и на още едно място по-нататък застигнали огромно множество хора, които пиели от реката, а някои се биели, за да стигнат до водата. Още по-нататък, от височината до Ийст Барнет, видели два влака да се движат бавно един след друг, без свирки и без ред, почернели от хора, накачили се дори и върху въглищата зад локомотивите и да отиват на север по линията на Големите северни железници. Брат ми предполагал, че пътниците са били натоварени извън Лондон, понеже по това време безогледният ужас на хората изключвал възможността да се използват централните гари.

Брат ми и двете жени замръкнали близо до това място, тъй като преживените през деня мъки докрай изтощили и тримата. Започнали да ги измъчват първите пристъпи на глада; нощта била студена и никой от тях не посмял да заспи. А в мрака край техния стан много хора бързали по пътя — те бягали от стаилите се пред тях незначителни опасности и отивали в посоката, от която дошъл брат ми.

## XVII „ГРЪМОТЕВИЧНИ“

Да бяха целили само унищожението, в понеделник марсианците са могли да избият цялото население на Лондон, докато то бавно се пръскало по околните графства. Не само по пътя през Барнет, но и през Еджуер и Уолтъмското абатство, и по пътищата на изток от Саутенд и Шоубринес, и на юг от Темза до Дил и Броудстерс се носел същият поток обезумели бегълци. Ако бе могъл човек тази юнска сутрин да се издигне с балон в ослепителната синева над Лондон, щял е да види, че всички пътища, излизащи от объркания лабиринт на улиците в северна и източна посока, са почернели от бягащи хора и всяка точица е човек, обзет от смъртен страх и загубил сетни сили. В последната глава описах подробно какво е видял брат ми на пътя през Чипинг Барнет, за да могат читателите ми да си представят как е изглеждало това гъмжило от черни точици за един от участниците в бягството. Никога преди в историята на света такава маса човешки същества не се е движила и страдала така едновременно. Легендарните пълчища на готите и хуните, най-великите армии, видени някога от Азия, биха представлявали не повече от капка в този поток. А това не беше поход, подчинен на някаква дисциплина; то беше паническо бягство, бягство поголовно и страховито, без ред и без цел, шест милиона хора без оръжие и без храна, втурнали се слепешката напред. Това беше началото на разгрома на цивилизацията, избиването на човешкия род.

Точно под себе си човекът в балона щеше да види нашир и надлъж плетеницата на улиците, къщите, черквите, площадите, градините — вече изоставени, — прострели се като огромна географска карта, а към юг — заличени. Би му се видяло, че над Илинг, Ричмънд, Уимбълдън някаква исполинска писалка е напръскала картата с мастило. Упорито, безспирно всяко черно петно растеше и се разпростираше, разклоняваше се насам и натам, и ту опираше в някое възвишение, ту се разливаше бързо през някое било в новонамерена долина, също както се разлива капка мастило върху попивка.

А отвъд, зад сините хълмове, които се издигат на юг от реката, блестящите на слънцето марсианци крачеха напред и назад, спокойно и методично пускаха отровните си облаци ту над една, ту над друга местност, разпръскваха ги със струи пара, след като са извършили предназначението си, и завладяваха покорените области. Те като че ли целяха не толкова да унищожават, колкото да предизвикат пълна деморализация и да сломят всякаква съпротива. Те вдигаха във въздуха всички барутни погребни на пътя си, прерязваха телеграфните жици, а тук и там разрушаваха железопътните линии. Те омаломощяваха човечеството. Те сякаш не бързаха да разширят полето на действията си и не отидоха по-нататък от централната част на Лондон през целия ден. Възможно е значителен брой лондончани да са останали в понеделник сутрин по домовете си. Положителното е, че мнозина са умрели, задушени от черния пушек, в къщите си.

До към пладне лондонският Пул представлявал изумителна гледка. Там се събрали параходи и какви ли не плавателни съдове, съблазнявани от огромните суми, които им предлагали бегълците, и казват, че мнозина, които отивали до тях с плаване, били отблъсквани с канджи и се давели. Към един часа след пладне оредели остатъци от облак черен пушек се появили между сводовете на моста Блэкфрайърс. В същия миг целият Пул се превърнал в арена на безумна бъркотия, бой и сблъсквания; за известно време множество лодки и шлепове задръстили северния свод на моста Тауър и лодкарите и пристанищните работници трябвало да водят жестока борба с хората, които нахълтали от брега. Някои се спускали направо по стълбовете на моста.

Когато един час по-късно отатък Часовниковата кула на парламента се появил марсианец и тръгнал надолу по реката, над Лаймхаус плували само останки от крушения.

За падането на петия цилиндър ще разкажа след малко. Шестата звезда падна в Уимбълдън. Брат ми, който бодърствувал до жените в спряната на една ливада кола, видял зеления й блясък далече отвъд хълмовете. Във вторник тримата, все още с мисълта да избягат на континента, продължили през гъмжило от бегълци към Колчестър. Новината, че марсианците са вече завладели целия Лондон, се потвърдила. Те били видени в Хайгейт, а както се говорело, дори и в Нисдън. Но брат ми ги видял едва на другия ден.

В този ден пръснатите множества започнали да усещат неотложната нужда от храна. Когато огладнели, те не зачитали вече правото на собственост. Земеделците наизлезли с оръжие в ръка да защитават своите обори, хамбари и неприбраните още цвекло, ряпа и картофи. Сега някои хора, като брат ми, били тръгнали на изток, а имало и такива отчаяни храбреци, които се връщали към Лондон, за да търсят храна. Това били главно жители на северните предградия, които знаели за черния пушек само от слуховете. Той чул, че почти половината от членовете на правителството се събрали в Бърмингъм и огромни количества взривни вещества се приготвяли, за да се заложат автоматични мини в централните графства.

Казали му също, че Железопътната компания на централните графства намерила заместници за служителите, избягали през първия ден на паниката, възстановила движението и отиващите на север влакове тръгвали от Сейнт Олбънс, за да намалят струпването на бегълци в графствата, граничещи с Лондон. В Чипинг Онгар имало и плакат, който гласял, че в северните градове имало големи запаси от брашно и че в двадесет и четири часов срок на гладуващите по тези места щял да бъде раздаден хляб. Ала това съобщение не го отклонило от възприетия план за бягство и целия ден тримата пътували на изток и не чули вече нищо за обещаното раздаване на хляб. Нито пък чул нещо за него и някой друг. Тази нощ паднала седмата звезда. Тя паднала на Примроуз Хил, докато на пост била мис Елфинстън (тя дежурела на смени с брат ми). Тя я видяла.

В сряда, след като преспали сред нива неузряло жито, тримата бегълци стигнали в Челмсфърд и там няколко местни жители, които се нарекли „Комитет за обществено снабдяване“, заграбили понито като годно за храна и не им дали нищо в замяна, освен обещание да получат дажба месо на другия ден. Тука се ширели слухове, че марсианците били вече в Епинг, и се говорело за разрушаването на барутния завод край Уолтъмското абатство при безуспешен опит да убият един от марсианците.

В градчето имало хора по черковните камбанарии, поставени, за да предупредят за появяването на марсианците. Брат ми, както се оказало после, за голям свой късмет предпочел веднага да продължи пеша към морето, вместо да чака за храна, при все че и тримата били много гладни. Към пладне те минали през Тилингъм, който, колкото и

да е странно, изглеждал съвсем тих и безлюден, с изключение на няколко грабители, които тайно търсели нещо за ядене. Близко до Тилингъм изведнъж пред тях се открило морето и най-поразителното струпване на всевъзможни плавателни съдове, каквото може някой да си представи.

Защото, след като не могли вече да се качат нагоре по Темза, моряците започнали да идват на Есекското крайбрежие, в Харич и Уолтън, в Клактън, а после във Фаулнес и Шоубри, за да извозят хората. Корабите били наредени в огромна сърповидна редица, която се губела в мъглата към Нейз. Близко до брега имало множество риболовни корабчета — английски, шотландски, френски, холандски и шведски; парни катери от Темза, яхти, моторници; след тях се редели кораби с голяма водоизместимост, безброй мръсни въглищарски и спретнати търговски кораби, кораби за пренасяне на добитък, пътнически параходи, танкери, океански товарни параходи, дори и стари кораби за превоз на престъпници, изящни презокеански пътнически параходи в бяло и сиво от Саутхамптън и Хамбург, а покрай синеещия се бряг отгатак Блакуотър брат ми смътно различил гъмжило от лодки, които се пазарели с хората на брега — гъмжило, простряло се нагоре по Блакуотър почти до Молдън.

На около две мили навътре в морето имало броненосец, който едва се виждал над повърхността — според брат ми почти потопен във водата. Това бил бойният кораб „Гръмотевични“. Други военни кораби не се виждали, но далече вдясно над гладката морска шир (понеже в този ден имало пълно затишие) като змия се виел черен дим, издаващ другите броненосци от Ламаншката флота, които под пара, готови за действие, стоели на стража пред устието на Темза и наблюдавали нашествието на марсианците, безсилни да го спрат.

При вида на морето мисис Елфинстън изпаднала в паника, колкото и да я успокоявала зълва й. Не била никога напускала Англия, щяла по-скоро да умре, отколкото да остане сама, без близки, в чужда страна — и така нататък. Изглежда, нещастната си представяла, че французите не се различават много от марсианците. През двата дена пътуване тя ставала все по-страхлива, по-угнетена и по-истерична. Била обладана от мисълта да се върне в Станмор. Всичко било винаги спокойно и наред в Станмор. В Станмор щели да намерят Джордж.

С голяма мъка успели да я заведат на брега, където на брат ми се удало да привлече вниманието на няколко матроси на едно речно параходче от Темза. Те изпратили лодка и се спазарили да ги вземат за тридесет и шест фунта и тримата. Параходчето отивало, както казали тези матроси, в Остенде.

Било към два часът, когато брат ми платил на мостчето пътните и се намерил здрав и читав на борда заедно със спътничките си. На параходчето имало храна, макар и на неимоверни цени, и тримата сполучили да се нахранят на една от пейките на носа.

На борда имало вече четиридесетина души, някои от които дали последните си пари за пътуването, но капитанът се бавил край Блакуотър до пет часа след пладне и прибирал все нови пътници, докато пейките по палубите заплашително се претъпкали. Може би е щял да остане и още, ако не били топовните гърмежи, които се чули по това време откъм юг. Сякаш в отговор броненосецът в откритото море гръмнал с малко оръдие и вдигнал няколко сигнални флагчета. От комините му забълвал дим.

Някои от пътниците били на мнение, че стрелбата идва от Шоубринес, докато не забелязали, че тя се приближава. В същото време далече от югоизток под кълба черен дим на хоризонта се показали една след друга мачтите и бойните кули на три броненосеца. Обаче вниманието на брат ми било скоро привлечено към далечната стрелба на юг. Сторило му се, че вижда от сивата мъгла там да се издига стълб пушек.

Параходчето вече се отдалечавало с плясък на изток от големия полумесец, образуван от разните кораби, и ниският бряг, на Есекс започвал да потъва в синкава омара, когато, дребен и неясен поради голямото разстояние, се появил един марсианец, който се приближавал по тинестия бряг откъм Фаулнес. Капитанът на мостика взел да ругае колкото му глас държи от страх и яд зарад собственото си закъснение, а лопатите на колелетата сякаш се заразили от неговия ужас. Всички се струпали до перилата или се качили на пейките да гледат тази далечна фигура, по-висока от дърветата и черковните камбанарии на брега, която със спокойното си движение напред като че ли пародирала човешката походка.

Това бил първият марсианец, видян от брат ми, и той повече с изумление, отколкото с ужас наблюдавал как този титан, без да бърза,



се приближавал към корабите и нагазвал все по-нататък и по-нататък във водата и се отдалечавал от брега. После далече отвъд Крауч се задал друг, който крачел през нискорасла гора, а зад него, още по-далече, трети вървял и дълбоко затъвал в блестящата тинеста плитчина, която сякаш висяла някъде между морето и небето. И тримата се насочвали към морето, като че ли за да пресекат пътя за бягство на многобройните кораби, струпали се между Фаулнес и Нейз. Въпреки усиленото пъхтене на машините и потоците пяна, оставяни надире от колелетата, параходчето се отдалечавало ужасно бавно от тези злоещо движещи се напред фигури.

Като погледнал на северозапад, брат ми забелязал, че огромният полумесец от кораби вече се е огънал пред приближаващата се заплаха; един кораб минавал зад съседа си, друг извивал и пресичал пътя на трети, параходите свирели и изхвърляли кълбета дим, платна се вдигали, катери сновели насам и натам. Брат ми бил така погълнат от тази гледка и от пълзящата опасност отляво, че съвсем не поглеждал към откритото море. После параходчето рязко трепнало (трябвало неочаквано да извие, за да не бъде блъснато) и брат ми полетял от пейката, на която стоял. От всички страни се надигнал вик, чуло се трополене на крака и едно „ура“, на което като че ли слабо отговорили. Параходчето се наклонило и брат ми паднал по очи.

Той скочил на крака и видял пред десния борд, на някакви си стотина ярда от тяхното клатещо се и мятещо се параходче, огромна желязна маса, която разсичала водата като лемеж на някой плуг и я запращала на двете страни в огромни пенести вълни, а те подхващали параходчето и ту карали колелетата му безпомощно да се въртят във въздуха, ту го всмуквали в бездната почти до самата ватерлиния.

Цял душ от пръски заслепил за миг брат ми. Когато пред очите му се изяснило пак, той видял, че чудовището е вече отминало и се носи към брега. Голяма желязна надводна част се издигала от това устремило се напред съоръжение, а от тази част стърчали два комина и бълвали стълбове дим, прошарени с огнени искри. Това бил разрушителят „Гръмотевични“, който стремглаво летял да се притече на помощ на заплашените кораби. Вкопчил се в перилата, за да се задържи на люшкащата се палуба, брат ми насочил поглед от този носещ се левиатан<sup>[1]</sup> пак към марсианците и видял, че сега тримата се били събрали на едно място и са толкова навлезли в морето, че

триножниците им са почти целите във водата. Така потопени и гледани от далечно разстояние, те изглеждали съвсем не толкова страшни, колкото желязната грамада, в чийто килватер тъй безпомощно се клатушкало параходчето. Те като че ли с изумление разглеждали този нов противник. Може би за техните разбирания този великан им се видял подобен на самите тях. „Гръмотевични“ не дал нито един изстрел, а само се носел с пълна скорост срещу тях. Вероятно тъкмо това, че не е стрелял, му дало възможност да се доближи толкова много до враговете. Те не знаели за какво да го вземат. Един снаряд и те са щели веднага. Да го пратят на дъното с топлинния си лъч. Разрушителят вървял с такава бързина, че за една минута като че ли преполовил разстоянието между параходчето и марсианците — смаляваща се черна грамада пред отдалечаващия се равен простор на Есекския бряг.

Внезапно най-предният марсианец насочил цевта си и изстрелял снаряд с черен пушек срещу броненосеца. Снарядът се ударил в левия му борд и се отплеснал в мастилена струя, която запълзяла към откритото море и се разляла в поток от черен пушек, но разрушителят го отминал. На тези, които го наблюдавали от параходчето, ниско над водата и с блеснало в очите им слънце, се сторило, че той е вече между марсианците.

Те видели зловещите фигури да се разделят и отстъпвайки към брега, да се извишават все повече над водата, а един от тях да вдига приличащия на фотоапарат генератор за топлинни лъчи. Той го насочил косо надолу и цяла стена пара се вдигнала от повърхността при допира на лъча. Той сигурно минал през бронята на разрушителя като нажежена до бяло желязна пръчка през хартия.

Изведнъж пламък блеснал през вдигащата се пара, а след това марсианецът се спънал и залитнал. В следващия миг той бил покосен и огромна маса вода и пара се вдигнали високо във въздуха. Оръдията на „Гръмотевични“ едно подир друго гърмели през парите и един снаряд високо разплискал водата до самото параходче, рикоширал към другите бягачи на север кораби и направил на трески една риболовна лодка.

Но никой не обърнал на това много внимание. Когато видял сгромолясането на марсианеца, капитанът на мостика надал див вик, а всички пътници, стълпили се на кърмата, го подхванали. И изведнъж

закрещели пак. Защото, изтръгнало се от кълбящата се бяла пара, напред се понесло нещо дълго и черно, от средната му част се издигали пламъци, огън бълвал от неговите вентилатори и комини.

Разрушителят бил още боеспособен; кормилото, изглежда, било здраво и машините работели. Той се насочил право срещу друг марсианец и бил на стотина ярда от него, когато го поразил топлинният лъч. Със страшен тътен и ослепителен блясък неговите палуби, неговите комини литнали във въздуха. Марсианецът се олюлял от силата на взрива, а в следващия миг пламтящите останки, все още носещи се по инерция напред, се врязали в него и го съборили като картонена кула. Брат ми неволно извикал. Безредно кълбяща се пара отново скрила всичко.

— Двама! — изкрещял капитанът.

Всички викали. Цялото параходче от край до край гърмяло от ликуващи възгласи, които били подети първо на един, а сетне на цялото струпало се множество кораби и лодки, устремили се към откритото море.

Парата висяла над водата много минути и закривала третия марсианец и брега. И през цялото това време параходчето не спирало да работи с колелетата си и да отива в морето, по-далече от сражението; а когато и сетните валма пара се разпръснали, изпречил се облак от черния пушек и те не могли да различат никакви останки от „Гръмотевични“, нито да видят третия марсианец. Ала броненосците, идващи от откритото море, се показали съвсем близо и отминали параходчето, на път към брега.

Малкото корабче навлизало нататък в морето, а броненосците бавно се отдалечавали към сушата, която била все още скрита от нашарен като мрамор облак, отчасти пара, отчасти черен пушек, които се кълбели и преливали едно в друго по най-чудноват начин. Флотата на бегълците се разпръсквала в североизточна посока; няколко риболовни корабчета плавали между броненосците и параходчето. След известно време, преди да стигнат слягащия се облак, бойните кораби извили на север, после неочаквано се обърнали и изчезнали в сгъстяващата се вечерна мъгла на юг. Брегът започнал да се губи и най-сетне не могъл да се различи сред ниските грамади облаци, които се трупали около залязващото слънце.

После изведнъж от златистата омара на залеза долетял разтърсващ тътен на оръдия и се замяркали черни сенки. Всички се втурнали при перилата и забили поглед в ослепителния пожар на залеза, но нищо не можело да се различи ясно. Гъсти пушеци се вдигали и закривали слънчевия лик. Параходчето пърпорело нататък сред тегнеща безкрайна неизвестност.

Слънцето потънало в сиви облаци, небето припламнало и потъмняло, затрепкала Вечерницата. Здрачът вече се бил сгъстил, когато капитанът извикал и посочил нещо с ръка. Брат ми напрегнал зрението си. Нещо се устремило в небето от сивата далечина — устремило се косо нагоре и много бързо стигнало озарения от залеза ясен простор над облаците на запад, нещо плоско, широко и много голямо, което описало огромна дъга, смалило се, бавно се снишило и отново изчезнало в тайнствената сивота на нощта. И при летенето си пръскало мрак над земята.

---

[1] Левиатан — морско чудовище в библейската митология. ↑

**КНИГА ВТОРА**  
**ЗЕМЯТА ПОД ВЛАДИЧЕСТВОТО НА**  
**МАРСИАНЦИТЕ**

# I

## ПОТЪПКАНИ

В първата книга се отклоних толкова много от собствените си приключения, докато разказвах преживелиците на брат ми, че в течение на целите две последни глави оставих себе си и викария да се спотайваме в една празна къща в Холифърд, където се бяхме вмъкнали, за да се спасим от черния пушек. Ще продължа разказа си оттам. Ние останахме там цялата нощ срещу понеделник и целия последвал ден, деня на паниката, на малко островче дневна светлина, откъснато от останалия свят от черния пушек. Не ни оставаше нищо друго, освен да чакаме, и ние прекарахме тези два тягостни дни в мъчително бездействие.

В душата аз бях обзет от тревога за жена си. Представях сия в Ледърхед, уплашена, застрашена, да ме оплаква вече като покойник. Аз крачех из стаите и пъшках на глас, колчем си помислях за това, че съм откъснат от нея, и за всичко, което би могло да ѝ се случи в мое отсъствие. Бях сигурен, че братовчед ми е достатъчно смел при всякакви критични положения, но не е от тези хора, които бързо схващат и лесно се справят с опасността. Сега бе нужна не смелост, а предпазливост. Единствената ми утеха бе в надеждата, че марсианците се движат към Лондон, в обратна посока от Ледърхед. Такива неопределени страхове гнетят и терзаят душата. Аз се отегчавах и дразнех от непрекъснатите вайкания на викария; егоистичното му отчаяние ми дойде до гуша. След напразни увещания се усамотих в една стая — изглежда, детска занималня, — в която имаше глобуси, чинове и тетрадки. Когато той се домъкна при мене там, отидох в някаква стаичка горе на тавана и се заключих в нея, за да остана насаме с мъката си.

Целия този ден и утрото на другия бяхме безнадеждно заобиколени от черния пушек. Присъствието на хора се забеляза в съседната къща в неделя вечер: някакво лице на прозореца, движещи се светлини, а по-късно — хлопане на врати. Но не знаях кои са били тези хора, нито какво е станало с тях. Ние не можахме да ги видим на

другия ден. Черният пушек бавно се свличаше към реката цялата сутрин в понеделник, подпълзвяваше все по-близо и по-близо до нас и най-после се проточи по пътя пред самата къща, в която се криехме.

Към пладне през нивите се зададе един марсианец; той пръскаше пушека със струя прегрята пара, която шипеше по стените, раздробяваше всички прозорци, до които се допреше, и опари ръката на викария, докато успее да избяга от предната стая. Когато най-после се промъкнахме пак в измокрените от парата стаи и надзърнахме навън, цялата местност на север изглеждаше тъй, сякаш някаква виелица я бе засипала с черен сняг. Като погледнахме към реката, с изумление забелязахме странна червенина да пробива тук-таме през чернилката на обгорените ливади.

Известно време не можахме да разберем доколко тази промяна засяга нашето положение, с изключение на това, че сега нямаше нужда да се боим от черния пушек. Но после аз схванах, че вече не сме заградени, че можем да се измъкнем. Щом ми стана ясно, че пътят за бягство е открит, отново ме завладя жажда за действие. Ала викарият бе обзет от летаргия и не се поддаваше на убеждение.

— Тука сме в безопасност — повтаряше той, — тука сме в безопасност.

Реших да го оставя, и защо ли не го сторих! Запомнил добре урока на артилериста, потърсих нещо за ядене и пиене. Бях намерил олио и парцали за моите рани от изгаряне, взех и една шапка и фланелена риза, които видях в една от спалните. Когато разбра, че съм решил да тръгна без него, че съм се помирил с мисълта да вървя сам, викарият изведнъж се приготви да дойде с мене. И понеже целия следобед всичко беше спокойно, към пет часа, според сметката ми, ние поехме по почернелия път за Сънбри.

В Сънбри и на места по пътя се търкаляха сгърчени трупове — и на хора, и на коне, — преобърнати каруци и багаж, всичко покрито с дебел слой черен прах. Този покров от черна пепел ми напомни каквото бях чел за гибелта на Помпей. До Хамптън Корт стигнахме без всякакви произшествия, с души, потиснати от странната и необикновена гледка, но там отморихме очите си с малко зеленина, оцеляла от задушавания вихър. Минахме през Буши Парк, където под кестените бродеха насам-натам елени, а някакви мъже и жени бързаха

в далечината към Хамптън (това бяха първите хора, които видяхме), и така стигнахме в Туикънъм.

Далече отвъд пътя все още горяха горите от татък Хам и Питършъм. Туикънъм не беше засегнат нито от топлинните лъчи, нито от черния пушек и тука имаше повече хора, при все че никой не можеше да ни каже нищо ново. В по-голямата си част те бяха като нас и използваха затишието, за да си намерят ново убежище. Имам впечатлението, че в много от къщите все още се спотайваха обзети от страх жители, твърде много наплашени дори за да бягат. И тука навсякъде по пътя се виждаха множество следи на паническото бягство. Най-живо си спомням три струпани накуп смачкани велосипеда, набити в земята от миналите през тях коли. През Ричмъндския мост минахме към осем и половина. Разбира се, ние бързахме през открития мост, но аз забелязах надолу по течението да плуват множество някакви червени петна, някои от които бяха широки по много стъпки в диаметър. Не знаех какво е това — нямах време да ги разглеждам — и им придадох много по-страшно значение, отколкото заслужаваха. На другия бряг, в Съри, пак имаше черен прах, който е бил преди това пушек, и трупове — цяла купчина до самата гара; но марсианци не се мярнаха пред очите ни, докато не понаближихме Барнс.

В чернеещата се далечина видяхме трима души да тичат по странична уличка към реката, но иначе селището изглеждаше безлюдно. Горе на стръмнината буйно гореше Ричмънд; около градчето нямаше следи от черния пушек.

Сетне, неочаквано, когато се приближавахме към Кю, се зададоха доста бягащи хора, а над покривите на къщите, на някакви си стотина ярда от нас, пред очите ни се извиши горната част на марсианска бойна машина. Ние се сковахме от страх пред тази опасност и ако марсианецът беше погледнал надолу, щяхме да загинем в същия миг. Обзе ни такъв ужас, че не посмяхме да продължим, а свърнахме настрана и се скрихме в една барака сред някаква градина. Там викарият приклепна, беззвучно заплака и отказа да се помръдне.

Но упоритата мисъл да отида в Ледърхед не ме оставяше на мира и когато се здрачи, аз пак излязох навън. Промъкнах се през някакви храсти, минах по една пътека край самостоятелно оградена къща и



така излязох на пътя за Кю. Викария оставих в бараката, но той скоро ме настигна.

Това повторно тръгване на път бе най-голямата глупост, която някога съм сторил. Нали нямаше съмнение, че наоколо ни има марсианци! Викарият току-що ме беше догонил, когато далече отвъд ливадите в посока на Кю Лодж видяхме или същата бойна машина, която бяхме видели и преди, или пък друга. Четири или пет дребни черни фигурки тичаха пред марсианеца по сивозеленото поле и след миг ясно се разбра, че той ги гони. С три крачки той се озова между тях и те се разбягаха изпод краката му на разни посоки. Марсианецът не прибягна към топлинния лъч, за да ги унищожи, а ги прибра един след друг. Очевидно той ги нахвърля в големия металически кафез, който стърчеше зад гърба му като кошница, метната през рамо от някой работник.

Тогава за първи път си дадох сметка, че освен избиването марсианците може да имат и някакви други намерения спрямо победеното човечество. За миг ние се заковахме като вкаменени, след това се обърнахме и побягнахме през някаква порта зад нас в заградена със стена градина и не намерихме, а по-скоро паднахме в изпречил ни се за наш късмет трап; там, почти без да си шепнем дори, лежахме, докато изгреят звездите.

Предполагам да е било към единадесет часът, когато най-сетне се престашихме и потеглихме нататък, без да смеем вече да вървим по пътя, а като се промъквахме покрай живите плетове и през ниви и напрегнато се вирахме в тъмнината — той надясно, аз наляво, — за да се запазим от марсианците, които, както ни се струваше, ни дебнеха от всички страни. На едно място се натъкнахме на опърлена и почерняла площ, неизстинала още и покрита с пепел, с много пръснати по нея човешки трупове, със страшно изгорели глави и тела, но в повечето случаи с незасегнати крака и ботуши, и лешове на коне на петдесетина стъпки зад редица разнебитени, оръдия и разбити лафети.

Шийн като че ли се беше отървал от разрушение, но цялото селище беше безмълвно и безлюдно. Тука не попаднахме на трупове; впрочем нощта бе твърде тъмна, за да видим страничните улички. В Шийн моят другар изведнъж се оплака, че му премалява от глад и жажда, и ние решихме да претърсим някоя от къщите.

Първата къща, в която влязохме, след като доста си поиграхме с прозореца, беше малка вила-близнак; в нея не можах да намеря нищо годно за ядене освен мухлясало сирене. Имаше обаче вода за пиене, а аз взех и една брадвичка, която можеше да се окаже полезна при разбиване на вратата в някоя друга къща.

След това пресякохме натам, където пътят извива към Мортлейк. Тука, сред оградена със стена градина, се издигаше бяла къща и в килера на това жилище намерихме цял склад храна: два самуна хляб, в една тенджерата парче сурово месо и половин пушен бут. Изброявам всичко толкова точно, понеже, както ще видите, било ни е отредено да просъществуваме с тези припаси цели две седмици. На пода под полиците имаше няколко бутилки бира, две чувалчета боб и увехнали марули. Този килер бе свързан с нещо като помещение за миене на съдове, а в него имаше дърва и долап, в който намерихме десетина бутилки бургундско вино, консервирани супи и съомга, както и две кутии сухари.

Ние седяхме в съседната кухня на тъмно (понеже не смеехме да запалим лампа), ядохме хляб с шунка и пиехме бира двамата от едно шише. Викарият, който все още беше много напласен и неспокоен, държеше сега, колкото и да е странно, да вървим напред, а аз тъкмо го убеждавах да възвърне силите си с храна, когато се случи това, което ни превърна в пленници.

— Още няма и полунощ — казах аз и изведнъж ослепително блесна ярка зелена светлина. Всичко в кухнята изпъкна, рязко очертано в зелено и черно, и отново изчезна. И тогава последва удар, какъвто не съм чувал никога нито преди, нито след това. Веднага след него, толкова скоро, че можеше да се помисли за едновременен, зад мен се разнесе глух екот, звънтене на счупено стъкло, трясък и грохот на падащи от всички страни тухли, а мазилката на тавана се събори отгоре ни и се раздробиха хиляди парченца върху нашите глави. Аз бях повален на пода и зашеметен от силен удар о дръжката на печката. Дълго време съм бил в безсъзнание — така ми каза викарият, — а когато дойдох на себе си, ние бяхме пак на тъмно и той, с мокро лице (както узнах после от кръв, потекла от порязаното му чело), ме пръскаше с вода.

Известно време не можех да си припомня какво се е случило. После бавно възстанових всичко в паметта си. Удареното сляпо око ме

болеше.

— По-добре ли ви е? — шепнешком ме питаше викарият.

Най-после му отговорих и седнах.

— Не мърдайте — каза ми той. — Подът е целият покрит с изпотрошени съдове от бюфета. Не можете да се помръднете, без да вдигнете шум, а ми се струва, че те са ей тука отвън.

Двамата седяхме толкова тихо, че едва чувахме дишането един на друг. Всичко като че ли тънеше в мъртвешка тишина, само веднъж близо до нас с трополене се събори парче мазилка или някаква счупена тухла. Отвън, и то много отблизо, долиташе пресекливо металическо дрънчене.

— Ето! — каза викарият, когато звукът се чу отново.

— Да — отговорих аз. — Но какво е това?,

— Марсианец! — реши викарият. Аз се ослушах пак.

— Не ми приличаше на топлинния лъч — забелязах аз и за известно време бях склонен да вярвам, че една от огромните бойни машини се е блъснала в къщата, както бях видял да се блъска в камбанарията на Шепъртънската черква.

Положението ни беше толкова странно и непонятно, че в течение на три или четири часа, докато се зазори, ние почти не се помръднахме. И тогава светлината замъждука не през прозореца, който оставаше тъмен, а през триъгълен отвор между една греда и куп натрошени тухли в стената зад нас. Сега, в сивия здрач, видяхме за първи път вътрешността на кухнята.

Прозорецът беше изкъртен и запушен от градинска пръст, сринала се на масата, където бяхме седели, и посипала се в краката ни. Отвън земята беше високо затрупала къщата. В горния край на прозоречната рамка се виждаше откъснат олук. Подът беше осеян с изпочупени железарии; стената на кухнята откъм стаите беше съборена и понеже светлината идваше оттам, ставаше ясно, че по-голямата част от къщата се е сринала. В рязък контраст с тези развалини изпъкваше спретнатият бюфет, боядисан според модата в бледозелен цвят, тапетите, имитиращи сини и бели плочки, и едно-две цветни приложения на списания, увиснали от стената над готварската печка.

Когато се развидели повече, забелязахме през дупката в стената триножника на един марсианец, застанал на стража, предполагам, пред

нажежен още цилиндър. Щом го видяхме, ние се преместихме пълзешком, с най-голяма предпазливост, от полуосветената кухня в тъмното помещение за миене на съдове.

Изведнъж в ума ми проблесна какво е станало всъщност.

— Петият цилиндър — пошепнах аз. — Петият снаряд от Марс е улучил тази къща и ни е погребал под развалините й!

Известно време викарият помълча и сетне пошепна:

— Имай милост към нас, господи!

След малко го чух тихичко да хълца.

Ако не се смята този звук, ние лежахме съвършено тихо; самият аз, кажи-речи, не смеех да дишам, приковал очи към слабо осветената кухненска врата. Едва можех да видя лицето на викария — едно неясно овално петно — и неговите яка и маншети. Вън заехтяха удари по метал, после се чу силен вой, а сетне, след доста дълго смълчаване, свистене, като свистенето на локомотив. Тези шумове, в по-голямата си част загадъчни за нас, се подновяваха на пресекулки и бих казал, че с течение на времето нарастваха на брой. Изведнъж се разнесоха и не спряха вече отмерени тътнежи и трептене, от които всичко около нас се разтресе, а съдовете в килера задрънчаха и заподскачаха. Внезапно светлината изгасна и призрачната кухненска врата потъна в пълен мрак. Много часове трябва да сме се свивали там, разтреперани и без да смеем да проговорим, докато умората надделя...

Най-после съзнах, че съм буден и много гладен. Склонен съм да вярвам, че сме проспали по този начин по-голямата част от деня. Гладът ми неочаквано се изостри дотолкова, че ме подтикна към действие. Казах на викария, че отивам да търся храна и се запътих пипнешком към килера. Викарият не ми отговори, но щом започнах да ям, лекият шум, който вдигнах, го раздвижи и го чух да припълзява към мен.

## II

### КАКВО ВИДЯХМЕ В РАЗРУШЕНАТА КЪЩА

След като се нахранихме, ние се промъкнахме обратно в помещението за миене на съдове и там трябва отново да съм задрямал, защото, когато се сепнах, бях сам. Тътнежът и трептенето продължаваха с отегчителна натрапчивост. Шепнешком повиках викария няколко пъти и най-после опипом се запътих към кухненската врата. Още не се беше стъмнило и го видях в другия край на кухнята, легнал пред триъгълната дупка, която гледаше към марсианците. Раменете му бяха повдигнати така, че закриваха главата.

До мен долитаха най-различни шумове, почти като от железопътно депо, и всичко се тресеше от този равномерен тътнеж. През отвора в стената можех да видя върха на едно дърво, позлатен от слънцето, и топлата синева на спокойно вечерно небе. Една-две минути стоях и наблюдавах викария, а после приведен, с извънредно голяма предпазливост запристъпвах напред между счупените съдове, разпилени по пода.

Допрях крака на викария и той се стресна толкова рязко, че голямо парче от външната мазилка се откъсна и падна със силно трополене. Аз го хванах за ръката от страх да не би да извика и дълго време двамата се свивахме, без да се помръднем. След това се обърнах да видя какво е останало от убежището ни. Съборилата се мазилка беше отворила отвесна пролука в развалините и като се прехвърлих внимателно през една греда, видях пред себе си в тази цепнатина онова, което до миналата вечер е било спокоен крайградски път. Промяната, която видях, наистина бе огромна!

Петият цилиндър, изглежда, беше паднал точно сред къщата, в която бяхме влезли отначало. Сградата беше изчезнала, напълно разнебитена, стрита на прах: и разпръсната от удара. Цилиндърът лежеше сега много по-ниско от основите ѝ, дълбоко в дупка, която вече беше несравнено по-голяма от ямата, видяна от мен в Уокинг. Земята околоръст е била разплискана от страхотния тласък — „разплискана“ е единствената подходяща дума — и лежеше, струпана на купчини,

които закриваха грамадите на съседните къщи: също като че ли някой чук се беше стоварил с огромна сила върху сал. Нашата къща се беше килнала назад; предната ѝ част, дори и приземният етаж, беше напълно разрушена; по някаква случайност кухнята и помещението за миене на съдове бяха оцелели и стояха погребани под пръст и развалини, засипани с тонове земя от всички страни освен откъм цилиндъра. Ние висяхме сега на самия ръб на грамадната кръгла яма, където работеха марсианците. Тежките равномерни удари очевидно се разнасяха тъкмо зад нас, а от време на време яркозелени изпарения се издигаха като було пред нашите очи.

Цилиндърът беше вече отворен в центъра на ямата, а в отсрещния ѝ край, сред изпочупени и засипани с чакъл храсти, неподвижна и висока, изоставена от своя господар, на вечерното небе се открояваше една от големите бойни машини. При все че за по-голямо удобство описах първо ямата и цилиндъра, отначало аз почти не ги забелязах поради необикновения блестящ механизъм, който видях да работи в изкопа, и поради странните същества, които бавно и мъчително пълзяха по купищата пръст наоколо.

Положително механизмът пръв привлече вниманието ми. Това беше един от онези уреди, които сетне бяха наречени „работни машини“ и изучаването на които е вече дало такъв мощен тласък на земните изобретения. Когато го съгледах за първи път, той ми заприлича на нещо като металически паяк с пет ставести подвижни крака и безбройно множество ставести лостове, палци и посягащи и хващащи пипала по тялото. Повечето от ръцете му бяха прибрани, но с три дълги пипала той вадеше пръти, плочи и пластинки, с които беше облицован отвътре цилиндърът и които очевидно подсилваха неговите стени. Машината ги издърпваше, вдигаше и нареждаше на една равна площ отзад.

Движенията ѝ бяха тъй бързи, сложни и съвършени, че отначало за мене това не беше машина въпреки металическия ѝ блясък. Движенията на бойните машини бяха съгласувани и одухотворени до неимоверна степен, но те бяха нищо в сравнение с тази. Хора, които не са ги виждали и трябва да се осланят само на недостатъчно яркото въображение на художници или на несъвършени описания на очевидци като мене, надали могат да си представят колко живи изглеждаха тези механизми.

Спомням си особено илюстрацията в една от първите брошури, даващи последователно описание на войната. Художникът се беше запознал очевидно много набързо с една от бойните машини и с това се ограничили всичките му знания. Той ги представяше като наклонени тронави триножници, без всякаква гъвкавост и ловкост и със съвършено заблуждаващо еднообразие в движенията. Брошурата с тези изображения беше доста нашумяла и аз ги споменавам тука само за да предотвратя погрешните представи, които те може да са създали. Те приличаха на марсианците, които аз видях в действие, толкова, колкото една восъчна кукла прилича на човек. Според мен брошурата щеше да бъде много по-добра без тези рисунки.

Отначало, както казвам, работната машина ми направи впечатление не на машина, а на някакво ракообразно същество с блестяща кожа, а марсианецът, чиито чувствителни пипала управляваха движенията ѝ, ми се стори просто като част, съответстваща на мозъка у рака. След малко обаче долових приликата на сивокафеникавата му, лъскава, подобна на гьон обвивка с кожата на другите плъзнали наоколо тела и в ума ми проблесна какво всъщност представлява от себе си този сръчен работник. Като си дадох сметка за това, вниманието ми се отклони към тези други същества, истинските марсианци. Аз вече имах бегли впечатления за тях и сега първоначалното отвращение не ми пречеше да ги наблюдавам. Толкова повече, че бях на скришно място, не се движех и не ми се налагаше да предприемам нищо спешно.

Те имаха, както го видях сега, най-малката възможна прилика със земните същества. Това бяха огромни кръгли тела или по-скоро глави, към четири фута в диаметър, с лице на предната страна. На това лице нямаше ноздри (изглежда, марсианците нямаша никакво обоняние), но имаше две много големи тъмни очи и току под тях нещо като човка. Отзад на тази глава или тяло — и сам аз не зная как да го нарека — имаше една силно опъната мембрана, подобна на тъпанче, определена след това анатомически като ухо, макар че трябва да се е оказала почти безполезна в по-гъстия ни въздух. Събрани около устата, имаше шестнадесет тънки, почти съвсем приличащи на камшици пипала, в два снопа по осем пипала всеки. Тези снопове прочутият анатом професор Хауес доста сполучливо нарече впоследствие „ръце“. Още когато видях марсианците за първи път, те като че ли се мъчеха да се

вдигнат на тези си ръце, но, разбира се, това беше невъзможно при порасналата им в земните условия тежест. Има основание да се предполага, че на Марс те може да са се движели с тях доста лесно.

Вътрешната им анатомия, ако ми позволите веднага да отбележа, както се установи по-късно чрез направените дисекции, се оказва, кажи-речи, също толкова проста. Най-голяма част от тялото заема мозъкът, от който огромни нерви водят до очите, ухото и заместващите ръцете пипала. Освен това има обемисти бели дробове, непосредствено свързани с устата, сърцето и кръвоносните му съдове. Затруднението в дишането, причинявано от по-плътната атмосфера и по-голямата сила на земното притегляне, много ясно личеше по конвулсивното свиване на външната им кожа.

И с това свършват органите на марсианците. Колкото странно и да се види това на всеки човек, целият сложен апарат на храносмилането, който представлява главната маса от вътрешните ни органи, не съществува у марсианците. Те са глави — само глави! Те нямат черва. Те не ядат, следователно и не смилат храна. Вместо това те вземат прясната жива кръв на други същества и я преливат в собствените си вени. Сам аз ги видях да го правят, както ще спомена това, когато му дойде времето. Но дори да ви се сторя прекалено гнуслив, не мога да се заставя да опиша онова, което няха сили дори да видя докрай. Достатъчно е да кажа, че кръв, добита от живо още животно, в повечето случаи от човешко същество, се вкарваше направо в приемателния канал с помощта на малка пипетка...

Самата мисъл за подобно нещо е без съмнение ужасно отблъскваща за нас, но в същото време ми се струва, че би трябвало да помним колко отблъскващи биха се видели месоядните ни навици на един обладаващ разум заек.

Физиологическите предимства от прибягване до преливането са неопровержими, ако помислим колко много време хаби човекът за храненето и храносмилателния процес. Половината от тялото ни се състои от жлези, канали и органи, заети с превръщане на разнородната ни храна в кръв. Храносмилателните процеси и въздействието им върху нашата нервна система изтощават силата ни и повлияват върху душевното ни равновесие. Хората се чувствуват щастливи или нещастни в зависимост от това дали им е здрав или не черният дроб и



дали добре работят стомашните им жлези. А марсианците стоят над всички тези органически колебания в настроенията и чувствата.

Безспорното им предпочитане на хората като източник на храна може отчасти да се обясни, като се види какво са представлявали жертвите, които те са носели със себе си от Марс в качество на хранителни припаси. Тези същества, ако се съди по съсухрените останки, попаднали в човешки ръце, са били двукраки с крехък силициев скелет (почти същия по състав, както на нашите кремъчно-рогови гъби) и слаба мускулатура, около шест фута на ръст, с кръгли изправени глави и големи очи в кремъчни кухни. Изглежда, във всеки цилиндър е имало по две-три такива същества и всички са били убити, преди да стигнат Земята. И те нищо не са загубили от това, понеже при най-малкия опит да застанат прави на нашата планета, нямаше да им остане нито един здрав кокал.

Щом вече съм се заловил с това описание, мога да добавя тука и някои други подробности, които, макар и да не са ни били известни на времето, ще помогнат на читателя, незапознат с марсианците, да си състави ясна представа за тези гадни твари.

В три други отношения физиологията им странно се различава от нашата. Организмът им не заспива, както не заспива сърцето на човека. Понеже не им се налага да възстановяват умората на голям мускулен механизъм, на тях не е известно това периодично прекратяване на жизнената дейност. Бих казал, че не познават — или почти не познават — чувството на умората. На Земята те не можеха да направят нито едно движение без усилие и въпреки това до самия край не се спряха на едно място. Те работеха по двадесет и четири часа на денонощие, както го вършат на Земята може би само мравките.

На второ място, колкото чудно и да ви се види това в един свят, живеещ полов живот, марсианците са съвършено безполови и следователно не познават бурните страсти, които поражда тази разлика между хората. Сега вече не може да има спор, че по време на войната на Земята се родил малък марсианец; той бил намерен прикрепен към родителя си, отчасти отделил се от него като пъпка, също както се отделя младата луковица на лилията от старата или както се отделят младите организми на пресноводния полип.

У човека, у всички висши земни животни този начин на размножаване е изчезнал; но дори и на нашата Земя той положително е

бил най-ранният. Сред низшите организми, чак до тези първи братовчеди на гръбначните животни — типа на хордовите, — двата процеса се срещат успоредно, но накрая половият начин на размножаване напълно измества съперника си. Ала на Марс очевидно е станало тъкмо обратното.

Заслужава да се спомене, че един писател, известен с лъженаучните си умозрителни съчинения, много преди нахлуването на марсианците в една статия предсказа на човека, при окончателното му развитие, строеж, доста сходен със строежа, до който са стигнали марсианците. Пророчеството му, ако не се лъжа, се появи през ноември или декември 1893 година в отдавна несъществуващия вече вестник „Пел Мел бюджет“, а си спомням и осмиваща представите му карикатура в едно предмарсианско списание на име „Пънч“. Той изтъкваше (в несериозен, шеговит тон), че усъвършенствуването на механическите приспособления трябва в крайна сметка да направи ненужни краката; усъвършенствуването на химическите препарати — храносмилането; че такива органи като косата, външната част на носа, зъбите, ушите и брадичката не представляват вече съществена част на човешкото тяло и че общата тенденция на естествения подбор ще се насочи към постепенното им премахване в течение на бъдните векове. Абсолютно необходим ще остане само мозъкът. Само една още друга част на тялото има големи изгледи да надживее всичко друго и това е ръката, „учителят и посредникът на мозъка“.

Докато цялото останало тяло ще се смалява, ръцете ще стават по-големи.

Много верни неща са били писани на шега и ето че у марсианците ние виждаме, без всякакво съмнение, действително постигнато такова потискане на животинската страна на организма от разсъдъка. За мен е напълно допустимо марсианците да са били доста подобни на нас и да са стигнали до сегашния си вид чрез постепенно развитие на мозъка и ръцете (които накрая се видоизменили в два снопа чувствителни пипала) за сметка на останалото тяло. Без тялото мозъкът, разбира се, е трябвало да се превърне в напълно егоистичен разум, лишен от емоционалните предпоставки на човешкото същество.

Последната важна точка, в която системата на тези създания се различава от нашата, представлява нещо, което би могло да се сметне за много незначителна подробност. Микроорганизмите, които

причиняват толкова болести и страдания на Земята, или никога не са се появявали на Марс, или здравната наука на марсианците ги е премахнала преди много векове. Стотици болести, всички видове трески и зарази, преследващи човека, туберкулозата, ракът, туморите и други такива заболявания никога не нарушавали хода на техния живот. А докато говоря за разликите между живота на Марс и земния живот, нищо не пречи да спомена в този ред на мисли и за появяването на червения бурен.

Изглежда, в растителното царство на Марс преобладава не зеленият, а яркият кървавочервен цвят. Във всеки случай семената, които марсианците (било нарочно, било случайно) донесоха със себе си, неизменно покарваха червени кълнове. Ала само тези, известни под името „червеният бурен“, отбелязаха известен успех в борбата със земните видове. Червената поветица доста скоро изсъхна и малцина можаха да я видят. За известно време обаче червеният бурен растеше удивително буйно и пищно. Той плъпна нагоре по стените на ямата на третия или четвъртия ден от пленничеството ни и кактусовидните му стъбла увиснаха като карминени ресни около триъгълния ни прозорец. А после го намираха разпространил се по цялата страна, особено където имаше течаща вода.

Марсианците имат нещо, което изглежда да е слухов орган — единично кръгло тъпанче на задната страна на главата-тяло, — и очи с обсег на зрението, който не се различава много от нашия, с изключение на това, че според Филипс те виждат синия и виолетов цвят като черен. Широко разпространено е предположението, че се съобщават с помощта на звуци и движения на пипалата; така се твърди например в тази талантливо, но припряно съставена брошура (явно написана от някой, който не е виждал как действуват марсианците), която вече споменах и която досега е била главен източник на сведения за тези същества. Мога да кажа, че между останалите живи няма друг човек, който да е наблюдавал марсианците толкова много, колкото аз. Не искам да си припиша заслуга зарад една случайност, но фактът си остава факт. И аз заявявам, че съм ги наблюдавал внимателно много пъти и че съм виждал четири, пет, а веднъж и шест марсианци трмаво да извършват най-заплетени, най-сложни действия, без да разменят някакъв звук или жест. Своеобразният им вой неизменно предшествуваше храненето; в него нямаше никакви модуляции и

смятам, че той в никой случай не служеше за сигнал, а представляваше само издишане — подготовка за всмукване на храна. Имам известни претенции да притежавам поне елементарни познания по психология и съм убеден в твърдението си — убеден толкова твърдо, колкото и в другите си твърдения, — че марсианците разменят мисли без посредничество на физически органи. Сам аз се убедих в това въпреки силното си предубеждение. Преди нахлуването на марсианците, както може някой и друг читател да си спомни, аз пишех доста разпалено против телепатичната теория.

Марсианците не носят дрехи. Схващанията им за красота и приличие, напълно естествено, се различават от нашите; те не само са явно по-нечувствителни към промените в температурата, но и промените в налягането като че ли не се отразиха много сериозно на здравето им. И все пак, макар и да не носят дрехи, те имат огромно превъзходство над човека в другите изкуствени приспособления, заместващи възможностите, предлагани от тялото. Ние, хората, с нашите велосипеди и кьнки с колелца, с нашите лилиенталовски летателни машини, нашите оръдия, динамит и така нататък сме едва в началото на еволюцията, която марсианците са вече завършили. Те са се превърнали фактически само в мозък, който според нуждата облича различни тела, също както човекът облича различни дрехи, взима велосипед, когато бърза, или чадър, когато вали. А във всичките им уреди може би няма нищо по-чудно за човека от странния факт, че в тях липсва онова, което представлява най-съществената съставна част — на почти всички наши механически приспособления — липсва колелото; сред всичко, което те донесоха на Земята, не се среща нито следа, нито дори намек за използване на колела. Човек би очаквал да ги види приложени поне при движението! А във връзка с това любопитно е да се отбележи, че дори и на нашата Земя природата никога не е прибегвала до колелото или е предпочитала други средства пред създаването на тази форма. А марсианците не само че не познават (което не е за вярване) или избягват колелото, но изключително малко използват в апаратите си и неподвижните или относително неподвижни оси с кръгово движение, ограничено в една плоскост. Почти всички връзки в техните машини представляват сложна система от плъзгащи се части, които се движат по малки, но майсторски извити лагери. Да, докато говоря по въпроса за частите: интересно е да се

отбележи, че дългите лостове на машините им в повечето случаи се задвижват с някакво подобие на мускули, състоящи се от дискове в еластична обвивка; когато през тях мине електрически ток, тези лостове се поляризират и със сила прилягат плътно един до друг. По този начин се постига чудноватата прилика с движението на живо същество, която така поразяваше и плашеше гледащите ги хора. Такива подобия на мускули бяха особено многобройни в ракообразната работна машина, която при първото си поглеждане през пролуката видях да разтоварва цилиндъра. Тя изглеждаше несравнено по-жива от самите марсианци, които лежах до нея в лъчите на залеза, задъхваха се, мърдаха безсилните си пипала и едва можеха да се движат след огромното си пътешествие през пространството.

Аз все още наблюдавах тромавите им движения в слънчевата светлина и си вземах бележка за всяка чудновата подробност на фигурите им, когато викарият ми напомни за присъствието си със силно дръпване за рамото. Обърнах се и видях намръщено лице и красноречиво стиснати устни. Той искаше да го пусна при тясната цепнатина, през която можеше да надзърта само един от двама ни; и така трябваше да се откажа от наблюденията си за известно време и да оставя и него да се възползува от своите права.

Когато погледнах пак, неуморната работна машина беше вече сглобила няколко части от апарата, който беше извадила от цилиндъра и който по форма представляваше безпогрешно подобие на самата нея; отляво се беше появила малка механическа копачка; тя изхвърляше струи зелена пара, обикаляше ямата, ровеше пръстта и методично и целесъобразно я трупаше по края. Разбрах, че отмерените тътнежи и ритмичните трусове, трусове, които непрекъснато разклащаха разрушеното ни убежище, идваха именно от нея. Тя работеше със свирене и бучене. Доколкото можех да видя, работеше изобщо без да бъде управлявана от марсианец.

### III

## ДНИТЕ НА ПЛЕННИЧЕСТВОТО

Пристигането на втора бойна машина ни прогони от нашата пролука в помещението за миене на съдове, защото ни беше страх, че от високия си триножник марсианецът ще може да ни види зад прикриващата ни стена. След време престанахме да се плашим от тази вероятност, защото за очи, заслепени от слънчевия блясък вън, нашето убежище сигурно представляваше черно петно, но отначало най-малкото приближаване на марсианците ни караше да бягаме и да се крием с разтуптени сърца. Ала колкото страшен и да беше рискът, и двамата изпитвахме непреодолимо влечение да гледаме. А като си го спомням сега, вижда ми се чудно, че въпреки безграничната опасност, която ни грозеше с гладна смърт или с още по-ужасна гибел, сме могли ожесточено да се борим зарад правото да наблюдаваме тези чудовища. Ние се гонехме през кухнята, жалки в своето нетърпение и страх, че може да вдигнем шум, и се биехме, бутяхме и ритяхме, изправени пред заплахата да бъдем открити в следния миг.

Работата е там, че двамата имахме съвършено несъвместими характери, мислехме и постъпвахме по съвършено различен начин, а опасността и уединението само изостряха тази несъвместимост. Още в Холифърд бях намразил безпомощното хленчене и тъпата ограниченост на викария. Безконечните му полугласни монолози проваляха всеки мой опит да измисля някакъв план на действие и ме докарваха, и без това изнервен и настръхнал, почти до лудост. Той имаше толкова самообладание, колкото някоя глупава жена. Понякога плачеше с часове наред и аз съм дълбоко убеден, че до самия си край това галено дете на живота вярваше, че малодушните му сълзи могат с нещо да му помогнат. А аз седях в мрака и не можех да забравя за присъствието му поради неговата досетливост. Той ядеше повече от мен и не си взимаше бележка от думите ми, че единствената ни надежда да си запазим живота е да останем в къщата, докато марсианците свършат работата си в ямата, че през дългите дни търпение може да настъпи час, когато няма да имаме храна. Ядеше и

пиеше, макар и не често, но колчем му се поискаше, и то по много. Спеше твърде малко.

Дните се нижеха един след друг, а пълното му нежелание да се съобразява с обстоятелствата така влоши нашето положение и изостри опасността, че колкото и да ми беше противно, трябваше да прибягна до заплахи и най-сетне до бой. Това го вразуми за известно време. Но той беше от тези безхарактерни създания, лишени от гордост, плахи, хилави, гадни душици, изпълнени с лукавство, които не са искрени нито пред бога, нито пред човека, дори пред самите себе си.

Никак не ми е приятно да си спомням и да пиша всичко това, но го пиша, за да няма в моя разказ нищо премълчано. За онези, които са останали незасегнати от тъмните и страшни страни на живота, ще бъде много лесно да ме осъдят за жестокостта ми, за пристъпа на ярост, който сложи край на нашата трагедия; защото те знаят не по-зле от всички други кое е добро и кое лошо, но не знаят на какво е способен един измъчен човек. Но тези, на които е причернявало пред очите, които са попадали във властта на първичните нагони, ще бъдат по-великодушни.

И докато вътре, в мрака, ние се карахме с едва чут шепот, дърпахме един от друг яденето и пиенето, блъскахме се и си нанасяхме удари, отвън, в безмилостния слънчев блясък на тези страшни юнски дни продължаваше невероятното чудо — течеше непознатото за нас ежедневие на марсианците в ямата. Нека се върна към тези свои първи преживелици" След доста време се реших да се приближа отново до дупката и открих, че при новодошлите е пристигнало подкрепление от цели три бойни машини. Те бяха донесли някакви нови уреди, които стояха в строг ред около цилиндъра. Втората работна машина беше вече готова и обслужваше един от новите уреди, донесени от бойните машини. Това беше съд, приличащ в общи черти на гюм за мляко, а над него се клатеше крушовиден резервоар, от който в кръглия долен съд се сипеше поток от бял прах.

Вибриращото движение се поддържаше от едно пипало на работната машина. С две лопатовидни ръце тя копаеше и хвърляше буци глина горе в крушовидния резервоар, а с друга ръка периодично отваряше една вратичка в средната част на машината и махаше оттам ръждива прегоряла сгурия. Още едно стоманено пипало насочваше праха от съда по някакъв ребърчат улей към друг резервоар, който не

можех да видя от купчината синкав прах. От този резервоар зад купчината право нагоре в неподвижния въздух се издигаше тънка струя зелен пушек. Докато гледах, със слабо звънливо щракане от работната машина изскочи и се разтегна, както се разтяга далекоглед, ново пипало, което до преди един миг се виждаше само като тъпа издатина, и краят му се скри зад купчината глина. След една секунда то вдигна лента бял алуминий, незагубил още лъскавината си и ослепително блестящ, и я остави върху растящия куп такива ленти, наредени в единия край на ямата. От залез слънце, докато изгряха звездите, тази сръчна машина сигурно направи повече от сто такива ленти от суровата глина, а купчината синкав прах ставаше все по-висока, докато се издигна над ръба на ямата.

Контрастът между бързите и сложни движения на тези уреди и отпуснатата, мъчителна тромавост на господарите им бе поразителен и трябваше дни наред непрекъснато да си втълпявам, че живи същества са именно вторите, а не първите.

Викарият стоеше пред цепнатината, когато в ямата бяха донесени първите хора. Аз седях на пода, свит, превърнал се целият в слух. Изведнъж той рязко се дръпна назад, аз се уплаших, че са ни забелязали, и конвулсивно се сгърчих от ужас. Викарият се хлъзна надолу по натрупания боклук, промъкна се при мене в тъмнината, загубил способност да говори, размаха ръце и за миг ме зарази с паниката си. Той ми обясни със знаци, че се отказва да гледа; след малко любопитството ми придаде смелост, аз се изправих, прекрачих през него и се качих при пролуката. Първо не можах да разбера какво го е накарало да обезумее от страх. Беше вече паднал здрач, звездите бяха малко и едва се виждаха, но ямата бе осветена от зеления огън, припламващ при изработката на алуминия. Цялата гледка беше изпълнена от зелени отблясъци и местещи се ръждивочерни сенки, които много изморяваха очите. Над тях и през тях, без ни най-малко да се страхуват, прехвърчаха прилепи. Плъпналите по земята марсианци не се виждаха вече, понеже още повече порасналият куп синьозелен прах ги закриваше от погледа ми, а бойната машина, снишила се, със свити, скъсени крака, стоеше на отсрещната страна на ямата. И тогава сред звъntenето на механизмите за миг ми се стори, че чувам човешки гласове, но отначало се помъчих да пропъдя тази мисъл.



Аз приклеках, заразглеждах подробно бойната машина и за първи път с положителност се уверих, че под капака наистина има марсианец. Когато зелените пламъци се издигаха, виждах мазно лъщящата му кожа и блестящите очи. Изведнъж чух вик и видях дълго пипало да посяга през рамото на машината в малкия кафез, закачен на гърба ѝ. И веднага нещо — нещо, което отчаяно се боричкаше — се издигна високо в небето и се мярна като черна, неясна загадка в звездната светлина; но когато този черен предмет отново се сниши, аз видях в зеления блясък, че беше човек. За миг той се виждаше съвсем ясно. Това бе пълен, червендалест, добре облечен мъж на средна възраст; преди три дни трябва да е бил влиятелна личност и да се е чувствувал на висотата на положението си. Аз видях обещените му очи и отражението на светлината по копчетата за ръкавели и верижката на часовника. Той изчезна зад купчината и за миг настъпи тишина. После се разнесоха писъци и проточен, доволен вой на марсианците.

Аз се смъкнах по купчината боклук, скочих на крака, запуших си ушите и се втурнах в помещението за миене на съдове. Викарият, който безмълвно клечеше, закрил главата си с ръце, вдигна очи, когато минах край него, извика доста високо, като ме видя, че бягам, и изтича подире ми.

Тази нощ, докато се спотайвахме в помещението за миене на съдове, разкъсвани от ужаса и страшното влечение да надникнем навън, при все че съзнавах неотложната нужда да действам, напразно се мъчех да измисля някакъв план за бягство; но после, на другия ден, можах съвсем трезво да преценя положението ни. Викарият, както видях, беше напълно неспособен да разсъждава; тази нова, върховна страхотия го беше лишила от сетните остатъци здрав разум и предпазливост. Всъщност той беше вече паднал до равнището на животно. Но аз, както се казва, здраво стиснах зъби. Щом можах да погледна фактите в очите, постепенно си дадох сметка, че колкото и да е ужасно нашето положение, все още нищо не ни оправдава да изпадаме в пълно отчаяние. Главната възможност да се отървем се криеше във вероятността, че марсианците използват ямата само като временен терен. А дори и да го направят постоянен, може да не сметнат за необходимо да го охраняват и тогава може да ни се отдаде удобен случай да избягаме. Много внимателно претеглих и възможността да си прокопаем път в посока, противоположна от ямата,

ала веднага си казах, че има твърде голяма вероятност да изскочим точно пред очите на някоя оставена на стража бойна машина. Пък и би трябвало да копая сам. Викарият положително нямаше да ми помогне.

На третия ден, ако не ме лъже паметта, видях да убиват един младеж. Това беше единственият случай, когато с очите си видях как се хранят марсианците. След това зрелище не се приближих до дупката почти целия ден. Аз отидох в помещението за миене на съдове, магнах вратата и няколко часа наред копах колкото можех по-тихо с бравичката си, но щом направих изкоп от две-три стъпки, рохкавата пръст шумно се срути и аз не посмях да продължа. Обезсърчен, дълго лежах на пода и не смеех дори да се помръдна! А после се отказах от всякакво намерение да избягам чрез изкопаване на подземен ход.

За впечатлението, което ми направиха марсианците, говори много това, че отначало не хранех почти никаква надежда спасението ни да дойде от поражението на нашествениците с човешки усилия. Обаче на четвъртата или петата нощ чух тътен като от тежки оръдия.

Беше много късно през нощта и грееше светла луна. Марсианците бяха прибрали механичната копачка, нямаше ги и самите тях, ако не се смятаха една бойна машина, която стоеше до отвъдния бряг на ямата, и една работна машина, скрита от погледа ми в ъгъла на ямата точно под цепнатината, през която гледах. Ямата тънеше в мрак, освен където падаха блед отблясък от работната машина и бели резки и петна от лунната светлина, и в пълна тишина, ако се изключеше звъntenето на машината. Беше прекрасна спокойна нощ; човек би казал, че освен нашата планета в небето царуваше само луната. Чух да вие куче и този познат звук ме накара да се заслушам. Тогава чух доста ясно бумтеж също като на големи оръдия. Преброих шест отделни гърмежа, а след дълго смълчаване още шест. И това беше всичко.

## IV СМЪРТТА НА ВИКАРИЯ

Беше на шестия ден от пленничеството ни; аз надзърнах за последен път през пролуката и когато се обърнах, видях, че съм сам. Вместо да стои до мене и да се мъчи да ме избута от цепнатината, викарият се беше върнал в помещението за миене на съдове. В ума ми се мярна внезапно подозрение. Бързо и безшумно тръгнах подире му. В тъмнината го чух да пие. Посегнах в мрака и пръстите ми хванаха бутилка бургундско.

Няколко минути се боричкахме. Бутилката падна на пода и се счупи, аз го пуснах и се изправих. Ние стояхме запъхтени, готови да се нахвърлим един върху друг. Накрая аз заставах между него и храната и му казах, че съм решил да въведа строг ред. Разделих храната в килера на дажби, които да ни стигнат за десет дена. Казах му, че няма да му позволя да яде повече в този ден. След обед той направи слаб опит да се промъкне до храната. Бях задрямал, но в същия миг се събудих. Целия ден и цялата нощ седяхме един срещу друг; аз бях уморен, но непреклонен, а той хленчеше и се оплакваше от непоносим глад. Зная, че е било едно денонощие, но тогава ми се стори — а струва ми се и сега, — че е било цяла вечност.

И така изострилите се между нас различия най-после завършиха с открито сблъскване. Два безкрайни дена минаха в полугласни кавги и боричкане. Имаше моменти, когато безумно го биех и ритях, и други моменти, когато го придумвах и убеждавах, а веднъж се опитах да го подкупя с последната бутилка бургундско, понеже имаше помпа за дъждовна вода, с която бих могъл да си послужа при нужда. Но нямаше полза нито от насилието, нито от добротата — викарият беше наистина невменяем. Не спираше да напада храната и високо да дърдори сам на себе си. Не искаше да спазва най-простите предпазни мерки, които да направят пленничеството ни поносимо. Постепенно започнах да разбирам, че е напълно загубил разума си, да си давам сметка, че единственият ми другар в задушния тежък мрак беше луд.

Някои смътни спомени ме карат да мисля, че и собственият ми ум се помътваше от време на време. Колчем заспивах, присънваха ми се чудновати и страшни сънища. Колкото невероятно и да звучи, но аз съм склонен да вярвам, че безволието и лудостта на викария ми послужиха като предупреждение, накараха ме да се държа и ми запазиха разсъдъка.

На осмия ден той започна да говори не шепнешком, а на висок глас и с нищо не можех да задържа красноречието му.

— Пада ни се, о, господи! — неспирно повтаряше той. — Пада ни се! Накажи мен и ближните ми! Ние грехихме, ние се показахме недостойни! Навред се ширеха немотия и мъка, бедните бяха изравнявани със земята, а аз си мълчах! Аз проповядвах приятни за всички глупости... — о, боже, какви глупости!... — а трябваше да се изправя, макар и да ме убиеха за това, и да ги призова да се покаят... да, да се покаят!... Потисници на бедните и нуждаещите се!... Ето божието възмездие!

После изведнъж той се връщаше към въпроса за храната, в която го ограничавах, искаше, умоляваше, плачеше и най-после заплашваше. Започна да повишава глас — помолих го да не прави това. Той разбра как може да ме държи в ръцете си и взе да ме заплашва, че ще се развика и ще докара марсианците. Отначало това ме уплаши, но всяка отстъпка щеше да намали безкрайно много изгледите ни да се избавим. Аз не обърнах внимание на заплахата му, макар и да не бях много сигурен, че не ще го направи. Но поне в този ден викарият не се развика. Почти целия осми и девети ден той не спря да говори с все по-висок глас — това бяха заплахи, молби, преплетени с поток полубезумни, но винаги голословни думи на разкаяние за безучастното му, неискрено служене на бога, с които будеше у мене съжаление. После малко си поспа и започна отново с пресни сили, толкова високо, че се налагаше да го накарам да млъкне.

— Мълчете! — молех му се аз.

Той се изправи на колене, понеже дотогава беше седял в мрака до котела.

— Аз твърде дълго мълчах — каза той така гръмогласно, че сигурно го чува в ямата, — сега ще заговоря истината! Горко на този нечестив град! Горко му, горко! Горко, горко, горко на жителите на земята, защото гласът на тръбите...

— Млъкнете! — възкликнах аз и скочих на крака, обзет от ужас, че марсианците ще ни чуят. — За бога...

— Не! — изкрещя колкото му глас държи викарият, изправи се като мене и протегна напред ръце. — Ще говоря! Господ говори чрез моите уста!

С три крачки той се озова до вратата, която водеше в кухнята.

— Аз трябва да изрека истината! Отивам! Твърде дълго сме я премълчавали!

Аз посегнах с ръка и напипах окачения на стената сатър. В същия миг се втурнах подир него. Бях побеснял от страх. Догоних го, преди да стигне средата на кухнята. С последна искрица човештина обърнах сатъра с острието към себе си и го ударих с тъпата страна. Той залитна по очи и се просна на земята. Аз се спънах в него и спрях запъхтян. Викарият не се помръдваше.

Изведнъж чух шум отвън — там падаше и се трошеше ронеща се мазилка, — а триъгълният отвор в стената се затъмни. Вдигнах очи и видях пред дупката бавно да минава долната част на работна машина. Една от ловките ѝ ръце се заизвива сред развалините; ето и втора запълзя пипнешком през съборените греди. Аз замръзнах на мястото си с облещен поглед. После близо до ръба на машината, зад нещо като стъклена плоча, видях лицето (ако можем да го наречем така) и виращите се очи на един марсианец; след това през дупката бавно се промъкна приличащо на металическа змия дълго пипало.

Аз се обърнах с усилие на волята, прескочих викария и се спрях на вратата на скривалището ни. Пипалото вече се беше проточило на два или повече ярда вътре в кухнята и се извиваше и обръщаше ту насам, ту натам със странни, резки движения. Известно време стоях като омагьосан от бавното му скокливо приближаване. После със слаб, дрезгав вик се втурнах в помещението за миене на съдове. Целият се тресях, едва можех да се задържа на крака. Отворих вратата към мазето за въглища и заставах там, в тъмнината, забих очи в слабо осветения вход към кухнята и наострих уши. Дали ме е видял марсианецът? Какво ли прави сега?

Нещо се движеше там много тихо назад и напред; от време на време то потропваше по стената или подновяваше движението си със слабо металическо звънтене, като звънтенето на окачени на халка ключове. Сетне някакво тежко тяло (аз знаех много добре какво беше

то) се повлече по пода на кухнята към отвора в стената. Непреодолимо влечение ме накара да припълзя до вратата и да надникна в кухнята. В осветения от яркото слънце триъгълник видях марсианеца да разглежда главата на викария от своята подобна на Бриарей<sup>[1]</sup> работна машина. Веднага ми мина през ума, че той ще се сети за присъствието ми по белега от удара, който бях нанесъл на лудия си другар.

Аз се промъкнах обратно в мазето, затворих вратата и сред мрака, колкото можех по-безшумно, започнах да се заравям с въглища и дърва. Често-често спирах и се стихвах, за да чуя дали марсианецът е мушнал отново пипалата си през дупката.

Ето че слабото металическо звънтене се поднови. Чувах как пипалото бавно опипва пътя си през кухнята. След малко го чух по-близо — в помещението за миене на съдове, както ми се стори. Мислех си, че дължината му може да не е достатъчна, за да стигне до мен. Аз зашепнах горещи молитви. С леко дращене то се плъзна по вратата на мазето. Мина цял век непоносимо очакване; после го чух да изучава бравата! То беше намерило вратата! Марсианците разбират от врати!

То си поигра с дръжката може би около една минута и след това вратата се отвори.

В тъмнината едва го виждах — това нещо, което най-много напомняше слонски хобот: то се поклащаше към мене и докосваше и проучваше стената, въглищата, дървата и тавана. Приличаше на земен червей, когато олюлява насам и натам сляпата си глава.

Веднъж дори допря тока на обувката ми. Малко остана да изпищя; аз захапах ръката си. Известно време пипалото не издаде нито звук. Можех да си помисля, че се е изтеглило. Изведнъж, с рязко щракване, то сграбчи нещо — стори ми се, че е хванало мен! — и като че ли се измъкна от мазето. Една-две минути не бях сигурен. Изглежда, беше взело буца въглища, за да я изследва.

Аз се възползувах от случая малко да променя положението си, понеже се бях схванал, и след това се послушах. И зашепнах страстни молитви за спасението си.

После чух бавния, небързащ звук да пълзи отново към мен. Бавно, бавно той приближаваше, дращеше по стените, почукваше по мебелите.

Докато все още се съмнявах, то рязко се блъсна във вратата на мазето и я затръшна. Чух го да влиза в килера, чух да дрънчат кутиите

със сухари, чух как се счупи една бутилка, след това чух тежък удар по вратата на мазето. А сетне тишина, която преля в безкрайна напрегната неизвестност.

Дали си беше отишло?

Най-после реших, че си е отишло.

То вече не влезе в помещението за миене на съдове, но аз пролежах целия десети ден в непрогледната тъмнина, заровен във въглища и дърва, и не посмях дори да изпълзя да се напия, макар и да умирах от жажда. Едва на единадесетия ден се реших да напусна скривалището си.

---

[1] Бриарей — сторък великан от гръцката митология. — Б.пр. ↑

## V ТИШИНАТА

Първото нещо, което направих, преди да вляза в килера, беше да заключа вратата между кухнята и помещението за миене на съдове. Ала килерът беше празен: нямаше нито трохичка храна. Изглежда, марсианецът беше прибрал всичко предния ден. Когато открих това, за първи път изпаднах в отчаяние. На единадесетия и дванадесетия ден нито ядох, нито пих.

Първо ми пресъхнаха устата и гърлото, силите ми чувствително намаляваха. Аз седях в тъмното помещение за миене на съдове в състояние на мрачно униние. Мислите ми се въртяха около храната. Струваше ми се, че съм оглушал, защото звуците на движението, които бях свикнал да чувам от ямата, бяха съвършено секнали. Не се чувствувах достатъчно силен да пропъля безшумно до пролуката в стената, иначе щях да го направя.

На дванадесетия ден гърлото така ме болеше, че въпреки опасността да привлече вниманието на марсианците аз се нахвърлих на скърцащата помпа за дъждовна вода, която стоеше до мивката, и си налях една-две чаши потъмняла, мътна вода. Тя много ме освежи, а това, че шумът от помпата не се последва от появяването на някое проучващо пипало, ми вдъхна нова смелост.

През тези дни, някак объркано и несвързано, много мислех за викария и за това, как той умря.

На тринадесетия ден пих още вода, а след това дремах и мислех разпокъсано за храна и за разни неясни и невъзможни планове за бягство. Колчем задрямвах, започвах да сънувам страхотни кошмари за смъртта на викария или за пищни трапези; но заспал или буден, чувствувах остра болка, която ме караше да пия и да пия без край. Светлината, която проникваше при мене, беше вече не сива, а червена. За разстроеното ми въображение тя имаше цвета на кръв.

На четиринадесетия ден излязох в кухнята и с изненада видях, че листата на червения бурен бяха запушили дупката в стената и превърнали полумрака на стаята в червеникава тъма.



Настъпи петнадесетият ден и рано сутринта чух в кухнята един след друг странни познати звуци, а като се ослушах, се уверих, че там души и драци някакво куче. Когато влязох в кухнята, видях кучешка муцуна да надзърта вътре измежду червените листа. Това много ме изненада. Когато ме усети, кучето отривисто излая.

Помислих си, че ако сполуча да го подмамя тихичко вътре, може би ще мога да го убия и изям; във всеки случай щеше да е разумно да го убия, защото поведението му би могло да привлече вниманието на марсианците.

Аз запълзах напред и тихичко зашепнах:

— Кученце! Мило кученце!

Но то веднага си дръпна главата и изчезна.

Аз се ослушах: не бях оглушал, но в ямата положително цареше тишина. Чух звук, който напомняше пляскане на птичи крила, и дрезгаво грачене, но това беше всичко.

Дълго време лежах пред пролуката, но не смеех да мръдна настрана червените растения, които я закриваха. Веднъж или дваждолових леко шумолене, като от стъпките на кучето, което обикаляше по пясъка някъде далече под мене, и още някакъв шум от птици, но това беше всичко. Най-последобих смелост от тишината и погледнах навън.

Освен множество гарги, които подскачаха и се биеха в единия ъгъл зарад скелетите на хората, използвани от марсианците за храна, в ямата нямаше нито една жива душа.

Огледах се, без да вярвам на очите си. Всички машини бяха изчезнали. Ако не се смяташе голямата купчина сивосин прах в единия ъгъл, няколкото ленти алуминий в другия, гаргите и скелетите на убитите, това беше само една празна кръгла яма в пясъка.

Бавно се промъкнах през червените бурени и заставах върху купчината развалини. Сега виждах на всички страни освен зад себе си, на север, но никъде не се забелязваха нито марсианци, нито никакви следи от марсианци. Стръмната яма започваше току пред краката ми, но малка пътечка покрай боклуците позволяваше да се изкача до върха на развалините. Часът на избавлението ми беше ударил. Аз се разтреперих.

Известно време се колебаех, но после, в изблик на отчаяна смелост, с лудо разтуптяно сърце, се покатерих на върха на могилата, в

която бях погребан толкова дълго време.

Огледах се още веднъж. На север също не се виждаше нито един марсианец.

Когато бях видял за последен път тази част от Шийн на дневна светлина, тука криволичеше улица от уютни бели и червени къщи с множество сенчести дървета помежду. Сега аз стоях върху купчина раздробени тухли, глина и чакъл, обрасла с безбройни червени, стигащи до колене и приличащи на кактуси бурени, без нито едно земно растение да оспорва владичеството им. Дърветата до мене бяха мъртви и кафяви, но по-нататък мрежа от червени ластари се изкачваше по живи още стъбла.

Съседните къщи бяха всички разрушени, но нито една не е била изгорена; стените на някои се издигаха до втория етаж с разбити прозорци и изкъртени врати. Червеният бурен буйно растеше в останалите без покрив стаи. Под мене беше огромната яма и в нея гаргите се биеха зарад мърша. Разни други птици подскачаха наоколо из развалините. Далече забелязах дръглива котка да се промъква предпазливо по една стена, но никъде нямаше следи от хора.

След мрака на доскорошния ми затвор денят ми се стори ослепително бляскав, небето — яркосиньо. Лек ветрец нежно поклащаше червените бурени, които покриваха всяка педя свободна земя. О, колко възхитителен беше въздухът!

## VI ДЕЛОТО НА ПЕТНАДЕСЕТ ДНИ

Известно време стоях на треперещите си крака върху могилата, без да мисля за безопасността си. В смрадната дупка, от която току-що бях изпльзъл, бях мислил напрегнато и тесногръдо само за нашата лична сигурност. Не бях си давал сметка за това, което е ставало по света, не бях очаквал пред очите ми да се открият несънувани неща. Бях предполагал, че ще видя Шийн в развалини, а видях наоколо си мрачна и зловеща местност, сякаш на друга планета.

В този миг изпитах чувство, каквото обикновено не се изпитва от хората, но което е много добре познато на подчинените от нас нещастни животни. Аз се почувствувах, както би се почувствувал някой заек, върнал се при дупката си и изведнъж видял пред себе си дузина работници да копаят основите на нова къща. Смътно долових нещо, което после ми стана съвсем ясно и ме гнети дълги дни — чувството, че са ме развенчали, убеждението, че вече не съм господар, а животно сред другите животни, под властта на марсианците. Сега и ние, както тях, ще трябва да се спотайваме и да се пазим, да бягаме и да се крием; свършено бе с владичеството и страха, вселяван от човека.

Но щом туй странно положение ми стана ясно, чувството отмина и аз бях изцяло обладан от глада след своя дълъг и печален пост. В противоположна посока от ямата, зад обрасла с червения бурен стена, видях оцеляла част от градина. Това ми подсказа какво да правя и аз се запътих натам, до колене, а понякога и до раменете в червените бурени. Прикритието на тези гъсти бурени пораждаше у мене чувство за сигурност. Стената беше към шест фута висока и когато се опитах да се покатеря, открих, че нямам сили да си вдигна краката. Тогава се запътих покрай нея и на ъгъла стигнах до натрупани камъни, по които можах да се кача до върха и оттам да се свлека в заветната градина. В нея намерих малко зелен лук, няколко луковици от гладиоли и доста дребни морковчета, прибрах всичко това, прехвърлих се през друга, разрушена стена и се запътих към Кю между алени и тъмночервени дървета (все едно, че вървах между две редици исполински капки

кръв), обладан от две мисли: да си намеря още храна и да се измъкна колкото мога по-скоро и колкото ми позволят силите по-далече от тази проклета, неприличаща на земна местност около ямата.

Малко по-нататък, на тревиста полянка, видях скупчени няколко гъби, които също лакомо погълнах, а след това се натъкнах на широко разляла се, кафеникава, плитка текуща вода, където едно време бе имало ливади. Оскъдната храна само изостри глада ми. Първо се изненадах от това изобилие на вода посред горещото и сухо лято, но после открих, че причината се криеше в тропическата пищност на червения бурен. Щом срещнеше някъде вода, тази необикновена растителност веднага вземаше гигантски размери и ставаше невероятно плодовита. Семената ѝ просто се посипали във водите на Уей и Темза и буйно растящите ѝ титански воднисти листа скоро задръстили двете реки.

В Пътни, както се уверих сетне, мостът почти не се виждал от гъстака на тези бурени, а пък при Ричмънд водите на Темза се разлили в широк и плитък поток през ливадите на Хамптън и Туикънъм. Водите се ширели, а буренът подир тях, докато разрушените вили в долината на Темза се загубили в това червено блато, по края на което минавах, и голяма част от опустошенията, причинени от марсианците, не се забелязвали.

(Този текст е сканиран за БезМонитор.ком. Благодарности на Фани. Б. на Виктор.)

В края на краищата червеният бурен загина почти толкова бързо, колкото се беше разпространил. Скоро той бе нападнат от една опустошителна болест, дължаща се, според общото мнение, на някакви бактерии. Работата е там, че по силата на естествения подбор всички земни растения са придобили способността да се съпротивяват на бактериалните заболявания — те никога не загиват без жестока борба, а червеният бурен започваше да се руши, преди още да е умрял. Листата му побеляваха, сбръчкваха се и ставаха трошливи. Те се отчупваха при най-леко докосване и водите, спомогнали по начало за техния растеж, завличаха сетните им останки в морето.

Първата ми работа, когато стигнах до тези води, разбира се, беше да уталожя жаждата си. Пих доста много и движен от мигновен подтик, сдъвках няколко листа от червения бурен, но те бяха воднисти и имаха неприятен металически вкус. Открих, че водата беше

достатъчно плитка, за да мога спокойно да газя, при все че червените бурени ми се преплитаха в краката; но при реката ставаше явно по-дълбоко и аз се запътих обратно към Мортлейк. Да се придържам до пътя ми помагаша срещащите се тук-таме развалини от вили, огради и фенери; скоро се измъкнах от наводнените полета, изкачих се по нагорнището, което води към Роухамптън, и излязох на мерата край Пътни.

Тука странното и непознатото в гледката се смени с развалини на познатото: едни площи сякаш бяха опустошени от циклон, а няколко десетки ярда по-нататък се натъквах на съвършено незасегнати пространства — къщи с грижливо спуснати щори и заключени врати, като че ли оставени от собствениците за някой ден и друг или сякаш обитателите им спяха вътре. Червените бурени не бяха толкова много; по високите дървета край пътя нямаше червени ластари. Потърсих храна между дърветата, но нищо не намерих; вмъкнах се в една-две от смълчаните къщи, но вратите бяха вече разбити, а къщите ограбени. Останалата част от деня почивах в едни храсталаци, понеже поради изтощеното си състояние бях твърде много уморен, за да вървя нататък.

През цялото това време не бях видял никакви хора, нито забелязал признаци за присъствието на марсианци. Срегнах две кучета с гладен вид, ала когато се опитах да ги подмамя, и двете побързаха да ме обиколят по-отдалече. Близо до Роухамптън бях видял два човешки скелета — не трупове, а скелети, съвсем оглозгани, — а в гората наоколо намерих раздробени и пръснати кости от няколко котки и зайци и един овчи череп. Макар и да се опитвах да ги гриза, по тях нямаше останало абсолютно нищо.

След залез закретах напред по пътя към Пътни, където, както ми се струва, по една или друга причина марсианците трябва да са употребили топлинния лъч. В зеленчукова градина отвъд Роухамптън намерих малко незрели картофи — колкото да си залъжа глада. От тази градина долу се виждаха Пътни и реката. В здрача се разкриваше гледка на страшно опустошение: почернели дървета, почернели, безлюдни развалини, а в полите на хълма разлялата се река, червенееща се от бурените. И над всичко това — тишина. Обзе ме неописуем ужас само като си помислих колко бързо бе настъпила тази опустошителна промяна.

За известно време повярвах, че човечеството е пометено от лицето на земята и аз стоя там самичък, последният останал жив човек. До самия връх на хълма Пътни се натъкнах на още един скелет с откъснати ръце, захвърлени на няколко ярда от трупа. Колкото по-напред отивах, толкова повече растеше у мен убеждението, че затриването на човешкия род, с изключение на случайни единици като мене, е вече завършило в тази част на света. Марсианците, мислех си аз, са напуснали тази опустошена страна и продължили напред, за да си търсят храна другаде. Може дори в същия миг да разгромяват Берлин или Париж, а може да са се запътили на север.

## VII

### ЧОВЕКЪТ НА ХЪЛМА ПЪТНИ

Тази нощ прекарах в хана, който стои на връх хълма Пътни, и спах на легло за първи път след бягството си в Ледърхед. Няма да разказвам за излишните мъки, с които се вмъкнах в тази сграда (сетне открих, че входната врата не била заключена), нито как претърсвах всичките стаи за храна, докато най-последно, пред прага на отчаянието, както ми се видя, в слугинска стая, намерих изгризана от плъхове кора хляб и две кутии консервирани ананаси. Ханът е бил вече претърсван и плякосан. По-късно в бара намерих малко останали незабелязани сухари и сандвичи. Сандвичите не можех да ям — те бяха съвсем развалени, със сухарите обаче не само уталожих глада, но и напълних джобовете си. Не палих никакви лампи от страх да не би някой марсианец да се отбие в тази част на Лондон, като обикаля за храна нощем. Преди да си легна, за кратко време ме обхвана тревога и тръгнах да обикалям от прозорец на прозорец и да се вирам няма ли да видя някъде тези чудовища. Спах малко. Когато се изтегнах в леглото, открих, че разсъждавам последователно — нещо, което не си спомнях да съм правил от последната разправа с викария. През цялото време след това душевното ми състояние е било подчинено на редица бързо променящи се неопределени настроения или някаква тъпота на възприятията. Но тази нощ моят ум, подсилен вероятно от изядената храна, отново се проясни и аз започнах да мисля.

Три неща се мъчеха да завладеят мислите ми: убийството на викария, въпросът къде ли са сега марсианците и какво ли е станало с жена ми. За първото си спомнях без всякакъв ужас и угризения на съвестта; виждах го просто като нещо свършено, като един безкрайно неприятен спомен, който обаче съвсем не будеше никакво разкаяние. Аз се виждах тогава, както се виждам и сега, крачка по крачка докаран до този прибързан удар — последица на редица случки, които неизбежно водеха до такъв край. Не се чувствавах виновен, но споменът, настойчив и неизменен, продължаваше да ме преследва. В безмълвието на нощта, обзет от това чувство за близостта на бога,

което ни завладява понякога в тишината и мрака, за първи и последен път призовах себе си на съд зарад този миг на гняв и страх. Проследих стъпка по стъпка всичко, което сме си казвали, от онази минута, когато го видях приклепнал до мене, без да обръща внимание на жаждата ми, да сочи пламъците и пушека, които се издигаха от развалините на Уейбридж. Ние не бяхме годни за другари — жестоката случайност не се беше интересувала от това. Да бях го предвидил, щях да оставя викария в Холифърд. Но не го предвидих, а престъпното е да предвидиш и да извършиш постъпката. И аз го разказвам, както разказах всичко дотука — точно както е било. Свидетели нямаше и бих могъл да утая всички тези подробности. Но аз ги разказвам и читателят е свободен да ме съди, както пожелае.

А когато с усилие на волята се откъснах от спомена за простряното му тяло, аз се изправих пред въпроса за марсианците и за съдбата на жена ми. За марсианците няха никакви данни и можех да си представям стотици неща; за съжаление същото се отнасяше и за жена ми. И изведнъж нощта се изпълни с ужас. Аз несъзнателно седнах в леглото и впих поглед в мрака. Несъзнателно започнах да се моля животът ѝ да е бил внезапно и безболезнено прекъснат от топлинния лъч. Не бях се молил след нощта на завръщането ми от Ледърхед. В минути на безизходност бях мълвил молитви, молитви на идолопоклонник, бях се молил, както езичниците мърморят заклинанията си; но сега се молах истински, молах се с вяра и разум, лице с лице пред мрака на божеството. Странна нощ! Най-странна с това, че щом се зазори, аз, който бях беседвал с бога, се измъкнах от къщата, както плъхът излиза от дупката си — една малко по-голяма от него твар, но все пак низше животно, което по мимолетната прищявка на нашите господари може да бъде подгонено и убито. Може би и плъховете се молят с упование в бога. Положително, ако не сме извели никаква друга поука, тази война ни е научила на състрадание — състрадание към тези неразумни твари, които пъшкат под нашето владичество.

Утрото беше ясно и хубаво, небето на изток се розовееше и беше изпъстрено с малки златни облачета. По пътя, който води от върха на хълма Пътни към Уимбълдън, имаше много следи от онзи панически поток, който трябва да се е устремил към Лондон в неделята срещу понеделника, след започване на сражението. Виждаше се малка



двуколка с надписа „Томас Лоб, зарзаватчия, Ню Молдън“ със счупено колело и изоставен тенекиен сандък; виждаше се сламена шапка, стъпкана в засъхналата вече кал, а на върха на Уест Хил около катурното корито за водопой се търкаляха множество окървавени парчета стъкло. Движенията ми бяха отпуснати, намеренията — неясни. Мислех да отида в Ледърхед, макар и да знаех, че надеждите да намеря жена си там са най-слаби. Положително, освен ако ги е постигнала внезапна смърт, братовчедите и тя трябва да са избягали оттам, но ми се струваше, че там бих могъл да разбера или узная накъде са избягали хората от Съри. Знаех, че искам да намеря жена си, че сърцето ми копнее за нея и за света на хората, но нямах ясна представа как мога да ги намеря. Сега много рязко чувствавах и крайната си самота. На кръстопътя завих и под прикритието на гъстака от дървета и храсти излязох на просналата се нашироко Уимбълдънска мера.

По тази тъмна шир пъстрееха на места жълтуга и ракига; червени бурени не се виждаха; докато се промъквах нерешително по края на откритото поле, слънцето изгря и изпълни всичко със светлина и живот. В едно блатисто кътче между дърветата зърнах рояк пъргави жабчета. Спрях да ги погледам, да си взема пример от твърдото им решение да живеят. Изведнъж рязко се завъртях със странното чувство, че ме наблюдават, и пред очите ми се мярна нещо клекнало сред гъсти храсти. Постоях, загледан нататък. Сетне направих крачка напред и то се изправи и се превърна в човек, въоръжен с къса сабя. Бавно запристъпвах към него. Той стоеше, мълчалив и неподвижен, и не ме изпускаше от очи.

Когато се приближих, видях, че дрехите му са мръсни и искаляни като моите; изглеждаше направо, като че ли някой го е влачил по канализационна тръба. Още по-отблизо видях, че зелената тиня на крайпътните ровове се смесваше със засъхнала светлокафява глина и лъскави като въглен петна. Черните коси падаха в очите му, а лицето бе тъмно, мръсно и така измършавяло, че отначало не можах да го позная. През долната част на бузата и брадичката минаваше червен белег.

— Стой! — изкрещя този човек, когато бях на десетина крачки от него, и аз спрях. Гласът му беше дрезгав. — Откъде идваш? — попита той.

Замислено го огледах и отговорих:

— Идвам от Мортлейк. Бях засипан до една яма, която марсианците направиха около своя цилиндър. После се измъкнах и избягах.

— По тия места няма храна — каза той. — Това е мое владение. Целият този хълм долу до реката, отгатык до Клапъм и нагоре до края на мерата. Тука има храна само за едного. Накъде отиваш?

Отговорих му бавно:

— Не знам. Аз бях затворен в развалините на една къща тринадесет или четиринадесет дена. Не знам какво е станало през това време.

Той ме изгледа с недоверие, трепна и пак ме погледна с променило се изражение.

— Не ми се иска да оставам тука — казах аз. — Смятам да отида в Ледърхед, жена ми беше там.

Показалецът му се стрелна към мене.

— Това сте вие... — каза той — човекът от Уокинг. Не сте били убит в Уейбридж?

Аз го познах в същия миг.

— Вие сте артилеристът, който се вмъкна в градината ми.

— Това се казва късмет! — възкликна той. — И двамата сме късметлии! Да ви срещна вас! — Той ми протегна ръка и аз я стиснах. — Аз пропъльзах по един отводнителен канал — продължи артилеристът. — Но те не избиха всички. А след като си отидоха, избягах през нивите към Уолтън. Но... оттогава не са минали и шестнадесет дни, а косата ви е побеляла. — Той стреснато се огледа през рамо. — Това е врана. Сега дори и сянка от птичи крила ни прави впечатление. Тука е доста открито. Хайде да се вмъкнем там в храстите, че да си поговорим.

— Виждали ли сте марсианци? — попитах аз. — Откакто се отървах...

— Те отидоха отгатык Лондон — отговори артилеристът. — Сигурно имат някой по-голям стан там. Като се свечери, цялото небе там, към Хампстед, пламти от техните огънове. Също като някой голям град и в това сияние се вижда как се движат. На дневна светлина не се вижда нищо. Но по-отблизо... не съм ги виждал... — той преброи на пръсти — от пет дена. Тогава видях двама отвъд Хамърсм да носят нещо голямо. А завчера вечерта... — той замълча и продължи

многозначително — пак имаше нещо общо със светлини, но беше нещо горе във въздуха. Струва ми се, че са построили летателна машина и се учат да летят.

Аз спрях, както бях по ръце и колене, понеже се намирахме вече при храстите, където се готвехме да се вмъкнем пълзешком.

— Да летят ли?!

— Да — потвърди той, — да летят.

Аз влязох по-надълбоко в храстите и седнах.

— Свършено е с човечеството — забелязах аз. — Могат ли да направят и това, те просто ще обиколят света.

Артилеристът кимна.

— Ще го обиколят. Но... това малко ще пооблекчи положението тука. А освен това... — Той ме изгледа. — Не ви ли е ясно, че с човечеството е свършено? На мен ми е ясно. Ние сме победени, бити!

Аз се облецих. Колкото и да е чудно, но не бях стигнал до това заключение — заключение, което ми се видя свършено неоспоримо, щом той го изрече. Все още бях подхранвал някаква смътна надежда или по-скоро бях се придържал о привичния си стар начин на мислене.

— Бити сме! — повтори артилеристът и в думите му прозвуча дълбоко убеждение. — Всичко е свършено. Те загубиха едного, само едного. Те стъпиха здраво тука и сломиха най-великата сила на света. Те ни погазиха. Смъртта на този единствен марсианец край Уейбридж беше чиста случайност. А тези марсианци само отварят пътя на другите. Те не са спрели да идват. Тези зелени звезди... От пет-шест дена не съм видял нито една, но не се и съмнявам, че те падат някъде всяка нощ. Нищо не може да се направи. Ние сме победени! Бити!

Не му отговорих. Аз седях загледан пред себе си и напразно се мъчех да измисля нещо, с което да му възразя.

— Това не е война — каза артилеристът. — По начало това не е било война, както не може да има война между хора и мравки.

Изведнъж си спомних нощта в обсерваторията.

— След десетия снаряд те не са стреляли повече от Марс... поне до пристигането на първия цилиндър.

— Отде знаете? — попита артилеристът. Аз му обясних. Той се замисли.

— Трябва нещо да им се е повредил топът — реши той. — Но и така да е? Те ще го поправят пак. Пък дори и да се позабавят, може ли

това да промени края? Също като хората и мравките. Ето, мравките строят своите градове, живеят своя живот, водят войни, правят революции, докато хората решат да ги махнат от пътя, и тогава просто ги махат. Точно това сме сега ние: обикновени мравки. Само че...

— Е? — подканих го аз.

— Ние сме мравки, които се ядат. Мълчаливо се спогледахме.

— Е, и какво ще правят те с нас? — попитах аз.

— Точно за това съм си мислил — отговори ми артилеристът, — точно за това съм си мислил. След Уейбридж тръгнах на юг и все си мислех. Аз виждах какво става. Повечето хора бяха много заети с хленчене и вълнения. Но аз не обичам да хленча. Случвало ми се е да гледам смъртта в очите; аз съм войник, не съм украшение и за добро или за зло, смъртта си е смърт. Оцелява само този, който не загубва ума и дума. Видях, че всички са хукнали на юг. Казах си тогава: „Там няма да има храна за дълго“ и тръгнах обратно. Взех да търся марсианците, както врабчето търси човека. Там навсякъде — той посочи, с ръка към хоризонта — мрат от глад със стотици, бягат и се тъпчат едни други.

Той видя изражението на лицето ми и смутено млъкна.

— Без съмнение мнозина, които са имали пари, са избягали във Франция — продължи той. После като че ли се подвоуми дали да ми се извини, но срещна погледа ми и добави: — Навред наоколо има храна. Консерви в магазините, вино, ракия, минерални води, а водопроводните тръби и водоемите са празни. Та аз ви разправях за какво съм си мислил. Те са разумни същества — казах си аз — и изглежда, че ние им трябваме за храна. Първо ще ни сломят — ще унищожат корабите, машините, оръдията, градовете, целия ред и обществения строй.

Всичко това ще изчезне. Да бяхме по големина колкото мравките, може би щяхме да се отървем. Но не сме. Всичко у нас е твърде голямо, за да остане незасегнато. Това е първото сигурно нещо. Така ли е?

Аз кимнах.

— Така е; аз съм го обмислил. Добре, да видим нататък: сега те ни хващат, когато им дотрябваме. Марсианецът трябва само да мине няколко мили, за да събере цяла тълпа, както си върви. А аз видях едного един ден край Уондзуърт да руши парче по парче цели къщи и

да рови в развалините. Но те няма да правят това много дълго. Щом видят сметката на всичките ни оръдия и кораби, разрушат железниците ни и направят всичко, което правят сега там, ще започнат да ни ловят системно, да избират най-добрите, да ни затварят в клетки и тъй нататък. Ето за какво ще се заловят много скоро. Боже! Че те още не са започнали както трябва. Не го ли виждате?

— Не са започнали! — възкликнах аз.

— Да, не са започнали. Всичко, което се е случило досега, е станало, защото не бяхме достатъчно разумни да стоим мирно, додявахме им с нашите оръдия и други такива глупости. Загубихме ума и думата и хукнахме на тълпи там, където опасността съвсем не беше по-малка. Те още не искат да ни тревожат. Те си гледат своята работа: правят всичко, каквото не са могли да донесат със себе си, и подготвят нещата за пристигането на останалите си другари. Много възможно е цилиндрите да са спрели да идват за малко тъкмо поради това, от страх да не паднат върху своите, които са вече тука. И вместо да се мятаме насам-натам като слепи и да се вайкаме или да трупаме динамит с надеждата да ги хвърлим във въздуха, трябва да се нагодим към новото положение на нещата. Ето как я виждам аз тая работа. Не е съвсем това, което човек желае за своя род, но отговаря донякъде на изискванията на момента. А тъкмо това е принципът, според който съм действувал. Градове, народи, цивилизация, прогрес — край на всичко това! Тази игра е свършена. Ние сме бити.

— Но ако е така, за какво ще живеем?

Артилеристът продължително ме изгледа.

— Сега вече горе-долу един милион години няма да има никакви концерти; няма да има никаква Кралска академия на изкуствата, никакви приятни вечери по ресторантите. Ако не можете без развлечения, смятам, че сте загубили играта. Ако имате салонни маниери или не обичате да ядете грах с ножа, или да говорите като простите хора, по-добре ще е да се откажете от всичко това. То вече няма да ви трябва.

— Искате да кажете...

— Искам да кажа, че хора като мен ще продължават да живеят... зарад продължаването на рода. Казвам ви, аз съм твърдо решил да остана жив. И ако не се лъжа, скоро и вие ще покажете колко струвате. Ние няма да се оставим да ни затрият. Нито пък имам намерение да се

оставя да ме хванат, да ме опитомят и угоят като някой едър вол. Уф! Само си представете тия кафяви гадини!

— Да не искате да кажете...

— Точно така. Ще продължавам да живея. Под тяхно владичество. Аз съм го обмислил, направил съм си сметката. Ние, хората, сме бити. Ние нямаме достатъчно знания. Трябва да се учим, за да имаме надежда да победим. И трябва да живеем и да останем независими, докато се учим. Разбрахте ли? Ето какво трябва да се прави!

Аз го гледах изумен, дълбоко развълнуван от решителността на този човек.

— Боже мой! — възкликнах аз. — Вие сте истински мъж! — И му стиснах ръката.

— Е? — каза той с блеснали очи. — Добре съм го намислил, а?

— Продължавайте — подканих го аз.

— Така, тези, които не искат да бъдат заловени, трябва да се приготвят. Аз се готвя. Помнете: не всички между нас са способни да се превърнат в диви зверове, а това е, каквото ни чака. Затова ви наблюдавах. Имах си съмнения. Вие сте слаб. Аз не знаех, че това сте вие, разбирате ли, нито как сте били погребан. Всички тези, този род хора, които са живели в тия къщи, и всичките, проклети писарушки, които са живели нататък, не стават за нищо. Те нямат дух, те не знаят какво е горди мечти и горди възжеления, а всеки, който не познава нито едното, нито другото — боже мой! — та той е пълен със страхове и опасения! Те само бързаха презглава на работа — виждал съм ги със стотици: с парче хляб за закуска в ръка тичат, запъхтени и запенени, да хванат местния влак, за който им важат картите, от страх да не ги уволнят, ако закъснеят; работят, занимават се с неща, които ги е страх да си дадат труда да разберат! Бързат презглава у дома от страх, че няма да стигнат навреме за вечеря; седят си у дома след вечеря, защото ги е страх от задните улици, и спят с жени, които са взели не защото са ги искали, а защото са имали малко парички, които създават известна сигурност в нещастното им краткотрайно съществуване на тоя свят. Имат си застраховка за живот и някаква сумичка в банка, от страх да не ги сполети някое нещастие. А в неделя — страх от задгробния живот. Като че ли адът е бил създаден за зайчета! Е, за такива марсианците ще бъдат истински избавители. Хубави просторни клетки,

питателна храна, грижливо гледане, никакви тревоги. Като се полутат една седмица из ниви и полета с празни стомаси, сами ще дойдат и с радост ще се оставят да ги хванат. Ще мине малко време и те ще са съвсем доволни. Ще се чудят какво ли са правили хората, преди да има марсианци, които да се грижат за тях. Всичките тия гуляйджии, женкари и поети — мога да си ги представя! Мога да си ги представя — повтори той с нещо като мрачно злорадство. — Тогава ще го ударят на чувства и религия! Има стотици неща, които съм виждал с очите си и които започнаха да ми стават ясни едва от няколко дена насам. Множество хора ще приемат новото положение като нещо редно — ще тлъстят и ще глупеят; множество други ще се измъчват от неясно чувство, че всичко това е погрешно, че би трябвало да направят нещо. А винаги, когато се стигне до положение много хора да почувствуват, че би трябвало да направят нещо, слабите и онези, които губят сили от прекалено сложно мислене, винаги изкалъпват някоя мързеливска религия, много смирена и много възвишена, и се подчиняват на гоненията и волята божия. Сигурно сте го виждали и вие същото. Това е сила, която се крие в буря от страхове, сила от опаката ѝ страна. В тези клетки не ще можеш да се разминеш от псалми, химни и благочестие. А други, които, не са чак толкова прости, ще го ударят на... — какво му викаха? — еротика. Той замълча.

— Не е изключено марсианците да направят някои от тях свои любимци, да ги научат да правят разни фокуси... кой знае?... да се разчувствуват за някое момченце, което пораснало и трябвало да бъде убито. А някои може да обучат да ходят на лов за хора.

— Не! — възкликнах аз. — Това е невъзможно! Никое човешко същество...

— Има ли смисъл да се самозалъгваме? — прекъсна ме артилеристът. — Има хора, които ще го правят с удоволствие. Глупаво е да твърдим, че не е така!

Аз отстъпих пред убедителния му отпор.

— Ако подгонят мене... — започна той. — Да имат късмет да подгонят мене! — И изпадна в мрачно размишление.

Седях и обмислях тези неща. Не можех да намеря никакво възражение против доводите на този човек. В дните преди нахлуването никой не би оспорил моето умствено превъзходство над него: аз —

опитен и признат писател по философските въпроси, а той — прост войник; и все пак той беше вече формулирал едно положение, което аз още почти не бях схванал.

— Какво ще правите? — най-после попитах аз. — Какви са вашите планове?

Артилеристът се подвоуми.

— Е, ето как стои работата — заговори той. — Какво трябва да направим ли? Трябва да измислим такъв начин на живот, че хората да могат да живеят и да се размножават, и да са достатъчно защитени, за да отглеждат деца. Да... чакайте малко, сега ще ви обясня по-ясно . какво трябва да се направи според мен. Опитомените ще си живеят както всички питомни животни: след няколко поколения те ще се превърнат в едри, красиви, охранени, тъпоумни... добичета! За нас, които ще останем на свобода, ще има само една опасност: да подивеем, да се изродим в нещо като големи диви плъхове... Виждате ли, аз имам предвид, че ще трябва да живеем под земята. Мислех си за канализацията. Разбира се, който не познава каналите, си представя ужасни неща; но каналите под Лондон са се проточили с мили и мили... със стотици мили... Стига да повали няколко дена и както в Лондон няма хора, те ще станат чистички и хубави. Главните канали са достатъчно големи и проветриви и за най-придирчивите. Пък има и изби, подземия, складове, откъдето може да се прокарат тайни ходове до каналите. Ами железопътните тунели и подземната железница, а? Започвате ли да разбирате? И ние ще образуваме банда от яки мъже с остър ум. Няма да прибираме всякакъв измет. Слабаците ще гоним вЪн.

— Както искахте да прогоните мене?

— Ами... аз преговарях, нали?

— Няма да се караме за това. Продължавайте.

— Който остане, ще се подчинява на заповедите. Ще ни трябват и яки жени с остър ум — майки и възпитателки. Никакви превзети дамички, никакво въртене на очи! Не можем да приемаме слабаки и глупаци. Животът става пак тежък и всички, от които няма полза, които са бreme и не слушат, трябва да умрат. Налага се да умрат. Би трябвало да искат да умрат. В края на краищата то е един вид непочтено — да живееш и да влошаваш расата. Пък те и не ще могат да бъдат щастливи. Освен това смъртта съвсем не е толкова страшна;



лоша я прави само страхът. И ние ще се събираме по всички тези места. Ще се ширим в Лондон. А може би ще имаме възможност да слагаме постове и да излизаме на открито, когато марсианците ги няма. Да играем на крикет може би. Ето как ще спасим човешкия род. Е? Нали е възможно? Но да спасим човешкия род е нищо само по себе си! Както казах, това значи само да се превърнем в плъхове. Важното е да запазим и да разширим знанията си. Точно за това трябват хора като вас. Има книги, има модели. Трябва да направим големи сигурни скривалища дълбоко под земята и да съберем колкото можем повече книги; не романчета и поетични дрънканици, а идеи, научни книги. Ето за кое ще дотрябват хора като вас. Трябва да отидем в Британския музей и да подберем всички такива книги. Особено много трябва да поддържаме нашата наука — да научаваме още повече. Трябва да следим тия марсианци. Някои ще трябва да отидат като шпиони. Когато всичко се уреди, може да отида и аз. Ще се оставя да ме хванат, искам да кажа. А най-важното нещо е да не закачаме марсианците. Дори да не крадем. Ако им се изпречим на пътя, да се махаме. Трябва да им покажем, че нямаме никакви лоши намерения. Да, така е. Те са разумни същества и няма да ни гонят, ако имат всичко каквото им трябва и ни смятат за безвредни гадинки.

Артилеристът спря и сложи кафявата си ръка на рамото ми.

— В края на краищата може съвсем да не трябва да учим чак толкова много, докато... Само си представете: четири или пет от бойните им машини изневиделица откриват сражение... Топлинни лъчи наляво и надясно, а в тях — нито един марсианец. Нито един марсианец, а хора — хора, които са се научили как да ги управляват. Може дори и аз да доживея — да ги видя тия хора. Представете си какво ще е да имате една от тия чудесни машинки с топлинния ѝ лъч на свое разпореждане!

Представете си, че можете да я командувате! Какво значение ще има, ако накрая хвъркнете по дяволите след такава схватка? Ще има марсианците да поокорят прекрасните си оченца! Не ги ли виждате как бързат бързат с пъшкане, пуфтене и вой при другите си механически приспособления? И навсякъде нещо не е наред! И — чат, прас, паф, бум! — тъкмо когато ги зачовъркат — с-с-с! — плъзне се топлинният лъч и ето ти на — човекът е отново завладял Земята!

За известно време дръзкото въображение на артилериста, увереният тон и смелостта му напълно покориха ума ми. Аз повярвах без всякакво колебание и в предсказанието му за съдбата на човечеството, и в приложимостта на изумителния му план и читателят, който ме сметне за лековерен и глупав, трябва да противопостави своето положение, както чете спокойно, съсредоточил мислите си върху четивото, на моето, както аз седях, боязливо клекнал в храстите, и слушах, отвличан от своя страх, Ние приказвахме така цялата първа половина от утрото, а после се измъкнахме от храстите и след като огледахме кръгозора, не се ли виждат някъде марсианци, изтичахме презглава до къщата на хълма Пътни, където артилеристът си беше направил леговище. Това беше мазето за въглища и когато видях работата, над която се беше трудил цяла седмица — една дупка едва ли по-дълга от десетина ярда, която той смяташе да прокопае до главния канал на хълма Пътни, — у мен за първи път се събуди неясната мисъл за пропастта между смелите му блянове и физическите му възможности. Такава дупка аз бих могъл да изкопая за един ден. Но бях достатъчно повярвал в него, за да му помагам до пладне и дори малко по-късничко. Ние имахме градинска количка и трупахме изкопаната пръст край кухненската печка. Подкрепихме се с една кутия консервирана супа от телешка глава и вино от килера до мазето. Аз намирах някакво странно облекчение в тази упорита работа, благодарение на която забравях измъчващата ме картина на чуждия свят отвън. Докато работех, в главата ми се въртеше неговият проект и лека-полека започваха да се надигат възражения и съмнения, но аз не спрях да работя цялата сутрин, толкова бях доволен да имам пак някаква цел. След като поработих един час, започнах да размишлявам за разстоянието, което трябваше да се прокопае, докато се стигне до канала, за вероятността изобщо да сме сбъркали посоката. Много ме безпокоеше мисълта защо трябва да копаем този дълъг тунел, когато нищо не ни пречи да слезем веднага в канала през една от шахтите и оттам да започнем проход към къщата. Струваше ми се също, че изборът на къщата не е сполучлив и затова се налага да се прави прекалено дълъг тунел. Но тъкмо когато започвах да преценявам тези съображения, артилеристът спря да копае и се обърна към мен.

— Хубаво работим — рече той и остави своя бел. — Хайде малко да си починем. Май че е време да поразузнаем положението от

покрива на къщата.

Аз държах да продължим работата и след малко колебание той пак вдигна бела; изведнъж ми хрумна нещо. Аз спрях да копая и той веднага направи същото.

— Защо се разхождахте из мерата, вместо да бъдете тука? — попитах аз.

— За да подишам чист въздух — отговори артилеристът. — Аз вече се връщам. Нощем е по-безопасно.

— А работата?

— Е, не може вечно да се работи — каза той и в същия миг аз го разбрах точно колко струва. Той се подвоуми с бела в ръце. — Трябва да поразузнаем сега — повтори той, — защото, ако някой се приближи, може да чуе звънтенето на лопатите и да ни се стовари на главите изневиделица.

Нямах вече желание да му се противопоставям. Ние се качихме заедно на тавана и от една стълба надзърнахме през капандурата. Марсианци не се виждаха, тъй че ние се решихме да излезем на керемидите и се смъкнахме надолу в прикритието на парапета.

Оттам някакъв хрусталак закриваше по-голямата част на Пътни, но ние виждахме реката долу — пенеща се маса от червени бурени, и долните части на Ламбет, наводнени и почервенели. Червените ластари буйно се изкачваха по дърветата около стария дворец и между гъстите им израстъци се подаваха сухи и мъртви клони, покрити със сбръчкани листа. Странно, до каква степен зависеше разпространението на тези растения от текуща вода! Около нас те не бяха успели да се хванат; тук, между лаврови храсти и хортензии, се зеленееха и пъстрееха на слънчевата светлина жълт салкъм, розов глог, бял картоп и иглолистни дръвчета. Отвъд Кенсингтън се вдигаха гъсти пушеци и заедно със синкавата омара закриваха хълмовете на север.

Артилеристът започна да ми разправя какви хора имало още в Лондон.

— Една вечер миналата седмица — разказваше той — някакви глупаци поправили електричеството и цялата Риджънт стрийт и Съркъс блестели, претърпкани от пияна тълпа боядисани жени и дрипави мъже, които танцували и крещели до зори. Разправи ми го човек, който бил там. А когато се развиделило, те забелязали, че близо до Лангъм стои и ги наблюдава една бойна машина. Господ знае откога

е била там. Сигурно здравата е уплашила някои! След това се запътила към тях и прибрала стотина души, които от пиянство или уплаха не могли да избягат.

Отблъскваща картинка от това време, което никоя история никога не ще опише изцяло!

От този разказ, като отговаряше на въпросите ми, артилеристът се върна пак към грандиозните си планове. Той се разпали и заговори толкова красноречиво за възможността да се завладее бойна машина, че малко остана отново да повярвам в него. Ала сега, понеже бях започнал да разбирам що за човек е, аз се досещах защо толкова настоява нищо да не се върши прибързано. Забелязах също, че сега и дума не ставаше, че той лично ще превземе бойна машина и ще се сражава с нея.

След известно време слязохме в мазето. И двамата като че ли не бяхме разположени да продължим копането и когато той предложи да си похапнем, аз се съгласих на драго сърце. Артилеристът изведнъж стана много щедър и след като се нахранихме, излезе и се върна с прекрасни пури. Ние запушихме и оптимизмът му се разгоря. Склонен беше и моето идване да смята за важно събитие.

— В избата има шампанско — подхвърли той.

— Копането ще ни спори повече след просто бургундско — отговорих аз.

— Не! — възрази артилеристът. — Днес аз черпя.

Шампанско! Боже мой, малко ли работа ни чака! Я да си починем и да посъберем сили, докато можем. Вижте само какви плюски имам по ръцете!

И твърдо решил да празнува, настоя след ядене да поиграем на карти. Той ме научи да играя „юкър“ и след като поделихме Лондон помежду си (аз взех северната половина, а той южната), започнахме да залагаме енории. Колкото и смешно и глупаво да се види това на трезвия читател, то е самата истина, а което е още по-интересно, картите и някои други игри, на които играхме, ми се видяха извънредно забавни.

Чудна е душата на човека! В минути, когато човечеството се намираще пред прага на пълно унищожение или страхотно израждане, когато не виждахме пред себе си никакви други възможности освен ужасна смърт, ние можехме да седим и да следим случайните

комбинации на шарените картончета и да „играем коза“ с най-голямо въодушевление. След това той ме научи да играя покер и го бих при три тежки игри на шах. Когато се стъмни, решихме да рискуваме и запалихме лампа.

След безкрайна редица игри вечеряхме и артилеристът допи шампанското. Ние не спирахме да пушим пури. Артилеристът вече не беше същият смел възстановител на човешкия род, когото бях срещнал сутринта. Намираше се все още в оптимистично настроение, но това не беше същият неудържим, а един сравнително по-улегнал оптимизъм. Спомням си, че накрая с чувствително преплитащ се език вдигна наздравица за мене, в която дълго предъвква едни и същи неща. Аз си взех една пура и се качих горе да видя зелените светлини, които, както ми беше казал, пламтели над Хайгейтските хълмове.

Отначало се взирах, без да мога да различа нещо в Лондонската долина. Северните хълмове бяха загърнати в тъма; пожарите до Кенсингтън горяха с червени пламъци, а от време на време някой оранжевочервен огнен език се издигаше нагоре и изчезваше в дълбоката синева на нощта. Цялата останала част на Лондон тънеше в мрак. После, по-наблизо, долових странна светлина, някакво бледо пурпурновиолетово флуоресциращо сияние, което трептеше от нощния вятрец. Известно време не можех да разбера какво е, но сетне се досетих, че това слабо излъчване трябва да идва от червения бурен. При тази мисъл дремещото в ума ми недоумение, чувството ми за съотношението на нещата отново се събудиха. Аз вдигнах очи към Марс, червен и ясен, блещукащ високо на запад, а след това дълго и настойчиво се взирах в тъмнината към Хампстед и Хайгейт.

Останах на покрива много дълго, потънал в размишления за смешните промени, които бях преживял през този ден. Припомних си различните душевни състояния от полунощната молитва до глупавата игра на карти. Испитах дълбока погнуса. Спомних си, че захвърлих пурата с жест на донякъде разточителен символизъм. В моите очи безразсъдството ми взе огромни размери. Стори ми се, че съм предал жена си и човечеството; обзе ме разкаяние. Реших да оставя този чудноват, необуздан мечтател на едро с неговото пиянство и чревоугодничество и да продължа към Лондон. Струваше ми се, че там ще мога най-добре да узная какво правят марсианците и моите събратя. Още бях на покрива, когато изгря закъснялата луна.

## VIII

### МЪРТВИЯТ ЛОНДОН

След като напуснах артилериста, слязох от хълма и по Главната улица минах през моста за Фулъм. Червеният бурен растеше буйно по това време и от него почти не можеше да се мине по моста; но листата му бяха вече покрити с бели петна от разпространяващата се болест, която скоро го унищожих така бързо.

На ъгъла на уличката, която води до гарата Пътни Бридж, видях да лежи човек. Беше мръсен като коминочистач от черния прах, жив, но безнадеждно, безчувствено пиян. Не можах да изтръгна от него нищо освен псувни и бесни опити да ме удари по главата. Мисля, че щях да остана при него, ако не беше зверското изражение на неговото лице.

От моста нататък имаше черен прах, който ставаше повече във Фулъм. Улиците бяха ужасяващо тихи. В пекарницата намерих хляб — кисел, изсъхнал и мухлясал, но можеше да се яде. Малко по-нататък към Уолъм Грийн нямаше черен прах и аз минах край редица запалили се бели къщи; пращането на огъня ми подеждеше като облекчение. Нататък, към Бромптън, улиците бяха пак безмълвни.

Тука пак се натъкнах на черен прах и на трупове. По целия Фулъмски път видях, общо взето, дванадесетина мъртъвци. Те бяха умрели преди много дни и затова бързах да ги отмина. Засипалият ги черен прах смекчаваше очертанията им. Един-двама бяха разкъсани от кучета.

Там, където нямаше черен прах, всичко странно напомняше неделен ден в Сити — затворените дюкяни, заключените къщи със спуснати пердета, липсата на хора и тишината. На места имаше следи от грабеж, но много рядко в други дюкяни освен бакалници и винарски изби. На едно място беше счупена витрината на бижутерски магазин, но, изглежда, на крадеца бяха попречили, та на тротоара се търкаляха пръснати много златни верижки и часовник. Не си направих труда дори да ги докосна. По-нататък, на един праг, лежеше дрипава жена; увисналата ѝ през коляното ръка беше разсечена и кръвта се стичаше

надолу по ръждивокафеникавата ѝ рокля, а на тротоара имаше локва шампанско от разбита двойна бутилка. Жената имаше вид на заспала, но беше мъртва.

Колкото повече навлизах в Лондон, толкова по-дълбока ставаше тишината. Но това не беше тишината на смъртта, а по-скоро тишина на несигурността, очакването. Всеки миг разрухата, която беше вече засегнала северозападните покрайнини на столицата и унищожила Илинг и Килбърн, можеше да порази и тези къщи и да ги превърне в димящи съсипии. Това беше обречен и изоставен град...

В Южен Кенсингтън по улиците нямаше нито мъртъвци, нито черен прах. Тъкмо близо до Южен Кенсингтън чух за първи път виенето. То се натрапи почти неусетно на съзнанието ми. Това бе ридаещо, непрекъснато редуване на две ноти: „Ул-ла, ул-ла, ул-ла.“ Когато минавах по улици, водещи на север, то ставаше по-силно, но изпречващите се жилища и други сгради сякаш го заглушаваха и прекъсваха. То се разнесе с пълна сила по Екзибишън Роуд. Аз спрях и се загледах към Кенсингтън Гардънс, учуден от странните далечни стенания. Можеше да се помисли, че тази безбрежна пустиня от къщи беше намерила глас, за да се оплаче от своя страх и самотност.

„Ул-ла, ул-ла, ул-ла“ — се носеше това свръхчовешко ридание и звуците на огромни вълни се разливаха по широката, огряна от слънце улица, между високите здания от двете страни. Обзет от недоумение, аз се запътих на север, към железните порти на Хайд Парк. Дори бях наполовина готов да се вмъкна в Природонаучния музей и да се кача до върха на кулите му, за да видя целия парк. Но реших да си остана на земята, където човек можеше бързо да се скрие, и продължих нагоре по Екзибишън Роуд. Всичките големи богатски къщи от двете страни на улицата бяха празни и безмълвни и крачките ми отекваха между стените на сградите. В горния край, близо до портите на парка, пред мен се изпречи странна гледка: преобърнат омнибус и оглозган скелет на кон. Почудих му се малко и след това отидох при моста през Серпантината<sup>[1]</sup>. Гласът се чуваше все по-силно и по-силно, при все че над покривите на север от парка не можех да видя нищо освен облаци дим в северозападна посока.

„Ул-ла, ул-ла, ул-ла“ — плачеше гласът, както ми се стори, откъм околностите на Риджънтс Парк. Сърцето ми се свиваше от този отчаян вой. Настроението, което ми беше давало бодрост, се развали.

Риданията покъртваха цялото ми същество. Почувствувах, че съм страшно изморен, че съм си подбил краката, че пак съм гладен и жаден.

Минаваше вече пладне. Защо блуждаех сам из този град на мъртвите? Защо бях жив, когато целият Лондон лежеше като покойник на смъртното си ложе, покрит с черен саван? Чувствувах се непоносимо самотен. В паметта ми се мяркаха стари приятели, за които не се бях сещал от много години. Идваха ми мисли за отровите по аптеките, за спиртните напитки във винарските изби; спомних си за двете пропили се отчаяни създания, които, доколкото знаех, бяха единствените живи в града освен самия мен...

През Мраморната арка излязох на Оксфорд стрийт и пак се натъкнах на черен прах и няколко трупа, а от решетестите прозорци на мазетата в някои къщи се носеше злокобен смрад. От дългото скитане по жегата бях много ожаднял. С безкрайни усилия успях да се вмъкна в една кръчма и да намеря нещо за ядене и пиене. След като се нахраних, ме обзе голяма умора, влязох в салона зад бюфета, видях там канапе, натъпкано с конски косми, и заспах на него.

Щом се събудих, в ушите ми пак зазвуча този тягостен вой: „Ул-ла, ул-ла, ул-ла.“ Беше се вече здрачило; аз открих в бюфета няколко сухара и сирене (имаше и хладилник за месо, но в него не намерих нищо освен червеи), запътих се нататък, към Бейкър стрийт, през редица безмълвни жилищни квартали, от които знам името само на Портмън Скуер, и така най-сетне излязох при Риджънтс Парк. Когато стигнах края на Бейкър стрийт, далече над дърветата видях осветения от залеза шлем на великанската бойна машина, от която се носеше този вой. Аз не се уплаших. Продължих да вървя към марсианеца, сякаш това си беше в реда на нещата. Известно време го наблюдавах, но той не се мърдаше.

Изглежда, само стоеше и викаше, но аз не можех да откроя кое го караше да прави това.

Помъчих се да си съставя някакъв план на действия. Този несекващ вик „Ул-ла, ул-ла, ул-ла“ объркваше мислите ми. Може би бях твърде уморен, за да се страхувам. Положително изпитвах повече любопитство да узная причината за този монотонен вой, отколкото страх. Върнах се назад и тръгнах по Парк Роуд с намерението да заобиколя парка, минах под прикритието на къщите и можах да видя



този неподвижен, виещ марсианец откъм Сейнт Джонс Ууд. На около двеста крачки от Бейкър стрийт чух разногласно джафкане и видях право насреща ми с къс гнило червено месо в зъбите да се носи куче, преследвано от цяла глутница изгладнели улични псета. Кучето направи широк кръг около мене, сякаш се боеше да не би в моето лице да срещне още един съперник. Джафкането се отдалечи, замря по безмълвната улица и виещите звуци „Ул-ла, ул-ла, ул-ла“ отново се натрапиха на слуха ми.

Натъкнах се на разрушена работна машина на половин път до гарата Сейнт Джонс Ууд. Първо помислих, че през улицата се е съборила някоя къща. Едва когато се покатерих между развалините, с изненада видях, че пред мен, с огънати, изпочупени и извити пипала, сред причинени от самия него съсипии, лежи един механически Самсон. Предната част беше разбита на парчета. Изглеждаше така, сякаш се беше блъснала слепешката право в къщата и е била затрупана при сгромолясането ѝ. Тогава си рекох, че това е могло да се случи, ако управляващият марсианец е загубил контрол над работната си машина. Не можех да се покатеря между останките, за да проверя, а вече се беше толкова стъмнило, че не можех да видя кървавите петна по седалката и огризания от кучетата хрущял на марсианеца.

Учуден още повече от всичко видно, продължих към Примроуз Хил. Далече, през една пролука между дърветата, видях втори марсианец, неподвижен като първия, безмълвно застанал в парка на Зоологическата градина. Малко след развалините около разбитата работна машина пак се появи червеният бурен и аз открих, че целият Риджънтс Канал представлява гъбеста маса от тъмночервена растителност.

Когато минавах по моста, звукът „Ул-ла, ул-ла, ул-ла“ секна. Сякаш някой го беше прерязал. Тишината ми подействува като трясък от гръмотевица.

Смрачените къщи около мене се издигаха едва доловими, неясни и високи; дърветата към парка започваха да се чернеят. От всички страни червеният бурен се катереше между развалините и се извиваше, пълзеше към мен, сякаш искаше да ме покрие в здрача. Започваше да ме загръща нощта — майката на страха и тайнствеността. Но докато беше звучал този глас, самотата, отчаянието бяха търпими; благодарение на него Лондон беше изглеждал още жив и чувството, че

около мен има живот, ме крепеше. И изведнъж тази промяна: нещо се случи — аз не знаех какво — и настъпи тишина, която беше осезаема. Зловещо безмълвие и нищо друго.

Лондон ме гледаше от всички страни с призрачен взор. Прозорците на белите къщи приличаха на очните кухни на череп. Във въображението си виждах около мен безшумно да се движат хиляди врагове. Аз се сковах от ужас, изплаших се от безразсъдната си смелост. Улицата пред мен стана непрогледно черна, сякаш намазана с катран, и видях някаква сгърчена фигура да ми препречва пътя. Нямах сили да накарам себе си да продължа. Свих по Сейнт Джонс Ууд Роуд и хукнах презглава да бягам от тази непоносима тишина към Килбърн. До късно след полунощ се крих от нощта и мълчанието в една фойтонджийска барачка на Хароу Роуд. Но преди да се съмне, смелостта ми се върна и звездите още грееха на небето, когато отново се запътих към Риджънт Парк. Аз се загубих из улиците и изведнъж в края на някакъв дълъг булевард, в полумрака на ранната зора, видях очертанията на Примроуз Хил. На върха, извисил се към гаснещите звезди, стоеше трети марсианец, прав и неподвижен като другите.

Облада ме безумно решение. Реших да умра и да сложа край на всичко и да си спестя дори труда да се самоубия. Безстрашно се запътих към този титан, но когато се приближих в разгарящия се ден, видях множество черни птици да кръжат и да се трупат около качулката. Сърцето ми подскочи и аз се втурнах да тичам по пътя.

Бързо минах през червените бурени, които бяха запречили Сейнт Едмъндс Терас, прегазих до гърди във вода потока, който бликаше от водопровода към Албърт Роуд, и излязох на тревата, преди да изгрее слънцето. Огромни купища пръст бяха натрупани около билото на хълма и го превръщаха в исполински редут — това беше последното и най-голямо укрепление, направено от марсианците, а иззад тези купища пръст в небето се издигаше тънка струя дим. На фона на небето се мярна и изчезна тичащо куче. Догадката, която беше проблеснала в ума ми, започваше да става по-реална, по-правдоподобна. Аз не се страхувах, аз само треперех от възторг, когато се изкачвах тичешком по нагорницето към неподвижното чудовище. От шлема висяха някакви отпуснати кафяви парцали и гладните птици ги кълвяха и късаха.

След още един миг се бях покатерил по земния насип и стоях на гребена му — вътрешността на редута лежеше в краката ми. Това беше огромна площ с оставени тук и там гигантски машини, грамадни купища материали и странни съоръжения. И пръснати сред всичко това, някои в преобърнати бойни машини, други в неподвижни сега работни машини, а десетина, вкочанявали и безмълвни, наредени един до друг, лежаха марсианците — мъртви! — покосени от предизвикващи гниене и болести бактерии, за борба с които организъмът им не е бил подготвен; загинали, както загиваше червеният бурен; след неуспеха на всичките изобретения на човека, покосени от най-нищожните твари, с които господ в мъдростта си бе населил Земята.

Защото всичко бе станало така, както и аз, и мнозина други бихме могли да предвидим, ако ужасът и нечаканата напасть не бяха заслепили нашите умове. Тези зародиши на болестите са взимали своята дан от човечеството от сътворението на света — взимали са я от нашите прародители, преди още те да бяха станали човеци, когато животът първом се появил на Земята. Но благодарение на този естествен подбор между хората у нас се е развила съпротивителна сила; пред никой микроб ние не отстъпваме без борба, а за много от тях — например за тези, които предизвикват гниене в мъртвата материя — живото ни тяло остава неуязвимо. Ала на Марс няма бактерии и щом тези нашественици пристигнали, щом започнали да пият и да се хранят, нашите микроскопични съюзници започнали да подготвят тяхното поражение. Още когато съм ги наблюдавал, те са били безвъзвратно обречени, те са умирали и гниели още докато се движели насам и натам. Това е било неизбежно. С цената на милиарди живота човекът е откупил рожденото си право върху Земята и то остава негово въпреки всякакви пришълци; то щеше пак да си остане негово, да бяха марсианците дори десетократно по-могъщи. Защото хората нито живеят, нито умират мърцина.

Тук и там лежаха те пръснати, почти петдесет на брой, в направената от тях огромна яма, застигнати от смърт, която трябва да им се е сторила толкова необяснима, колкото може да бъде всяка смърт. За мен тогава тази смърт бе също необяснима. Аз разбирах само едно нещо — че тези твари, които доскоро са били живи и толкова страшни за хората, бяха мъртви. И аз повярвах за миг, че се е повторило

поражението на Сенахирим<sup>[2]</sup>, че господ се е съжалил и ангелът на смъртта ги е покосил през нощта.

Стоях, загледан в ямата, и сърцето ми буйно ликуваше, когато изгряващото слънце запали с лъчите си целия свят. Ямата още тънеше в мрак; мощните машини, такива грамадни и чудновати по своята сила и сложност, тъй чужди на Земята по извивките на очертанията си, зловещо и неясно се издигаха от сенките към светлината. Аз чувах как множество кучета се биеха над труповите, които се тъмнееха в дълбините на ямата, далече в моите крака. Отвъд ямата, на отгатышния ѝ ръб, плоска, грамадна и странна лежеше летателната машина, с която те са правили опити в нашата по-плътна атмосфера, когато са били изненадани от гниенето и смъртта. Смъртта беше дошла тъкмо навреме. Чух грачене над главата си и вдигнах поглед към огромната бойна машина, която никога вече нямаше да влиза в бой, към раздраните късове червено месо, от които капеше кръв връз съборените пейки на Примроуз Хил.

Обърнах се към склона на хълма и погледнах надолу, където, обкръжени от птици, стояха другите двама марсианци, които бях видял предишната вечер в часа на тяхната смърт. Единият беше умрял, както призоваваше другарите си; може да е умрял последен и гласът му не е млькнал, докато не се изтощила силата на машината му. Сега тези безвредни триноги кули от лъскав метал блестяха в ярките лъчи на изгряващото слънце.

Около ямата, спасен сякаш по чудо от пълно разрушение, на всички страни се простираше великият Баща на градовете. Онези, които са виждали Лондон само загърнат с мрачното му димно наметало, едва ли могат да си представят разбудената нескрита красота на безмълвните му и безлюдни домове.

На изток, над почернелите развалини на Албърт Терас и разцепилата се игла на църковното кубе, слънцето блестеше ослепително в безоблачни небеса, а тук и там някой ръб в безбрежната пустош от покриви пречупваше светлината и я отразяваше със свирепа сила.

На север лежаха Килбърн и Хампстед, синкаво море от къщи; на запад големият град тънеше в мъгла; на юг, отвъд марсианците, ясни и дребни в светлината на изгрева изпъкваха зелените вълни на Риджънтс Парк, хотелът „Лангъм“, кубето на Албърт Хол, Имперският институт

и гигантските дворци по Бромптън Роуд, а зад тях неясно се открояваха назъбените развалини на Уестминстър. Далече се синееха възвишенията на Съри и като две сребърни пръчици блестяха кулите на Кристалния палат. Куполът на катедралата „Свети Павел“ се чернееше на фона на разденилото се небе и аз за първи път видях, че на западната ѝ страна зееше грамадна дупка.

И както гледах този безкраен простор от къщи, фабрики и черкви, безмълвни и изоставени от хората, както си мислех за несметните надежди и усилия, за безбройното множество хора, дали живота си за изграждането на тази човешка крепост, и за бързото и безмилостно разрушение, което беше надвиснало над всичко това, когато си дадох сметка, че сянката на заплахата се е отдръпнала, че хората пак могат да живеят по улиците и че този скъп за мене огромен мъртъв град ще си възвърне живота и могъществото, усетих вълна на умиление и сълзите ми едва не закапаха.

Край на мъченията! Още същия ден ще започне изцелението. Останалите живи, пръснати по цялата страна — без водачи, без закони, без храна, като овце без пастир, — хилядите, които са избягали по море, ще започнат да се връщат; пулсът на живота, все по-силен и по-силен, ще затупти отново из празните улици и безлюдни площади. Колкото и големи да са разрушенията, ръката на разрушителя е спряна. Всичките зловеци развалини, почернелите скелети на къщи, които гледат тъй мрачно озарената от слънцето трева по хълма, скоро ще заехтят от чуковете на възстановителите и ще зазвънтят от потракването на мистриите им. При тази мисъл прострях ръце към небето и възнесох благодарност на бога. „След година — мислех си аз, — след една година...“

И изведнъж със съкрушителна сила ме завладяха мисли за самия мен, за жена ми, за стария живот, изпълнен с надежди и нежни грижи, свършил безвъзвратно и завинаги.

---

[1] Серпантината — декоративна водна площ в Хайд Парк. — Б.пр. ↑

[2] Сенахирим — древносирийски цар, чиято войска, обсадила Ерусалим, според библейското предание била унищожена за една нощ от ангела на смъртта. — Б.пр. ↑

## IX СЪСИПИИТЕ

А сега идва най-странното нещо в моята история. Все пак може и да не е чак толкова странно. Спомням си ясно, последователно и живо всичко, което съм правил в този ден до момента, когато стоях на Примроуз Хил, плачех и благодарех на господата. А след това не помня нищо.

За следващите три дни не зная нищо. След това научих, че съвсем не съм открил пръв поражението на марсианците, понеже няколко други скитници като мене го открили още предишната нощ. Един от тях — първият — отишъл в Сейнт Мартинс льо Гранд и докато аз съм се крил във фойтонджийската барака, сполучил да телеграфира в Париж. Оттам радостната новина обиколила целия свят; хиляди градове, смразени от злоещата заплаха, тозчас засияли от пищни илюминации; то е било вече известно в Дъблин, Единбург, Манчестър, Бърмингъм, когато аз съм стоял пред ръба на ямата. Хората вече плачели от радост, както ми разправяха после, крещали и оставяли работата, за да си стиснат ръцете, композирали влакове дори до самия град — в Кру, за да се върнат в Лондон. Черковните камбани, занемели преди две седмици, незабавно подхващали новината, докато цяла Англия се огласила от камбанен звън. Хора с велосипеди, с изпити лица, несресани, препускали по всеки междуселски път и викали за ненадейното спасение, викали на измършавели, обещени, отчаяни люде. А храната! През Ламанш, през Ирландското море, през Атлантика на помощ бързали товари жито, хляб и месо. Корабите на целия свят като че ли отивали към Лондон в онези дни. Но аз не помня нищо за всички тези неща. Аз бях невменяем, побъркан човек. Дойдох на себе си в къщата на добри хора, които ме намерили на третия ден да скитам, плача и бълнувам из улиците на Сейнт Джонс Ууд. Те ми разправиха след това, че съм пял някакви объркани безсмислици, като: „Последният човек, останал жив! Ура! Последният човек, останал жив!“ Колкото и да бяха заети със собствените си тревоги, тези хора, чието име дори не мога да спомена тука, при все че много ми се иска

да им изкажа своята благодарност, се загрижили за мене, прибрали ме и ме опазили от самия мен. Изглежда, докато не съм бил на себе си, бяха научили от мен нещичко за това, което бях преживял.

Когато възстанових душевното си равновесие, те ми разказаха много внимателно всичко, каквото бяха научили за съдбата на Ледърхед. Два дена след като се бях озовал в плен, един марсианец го разрушил и унищожил до крак всички, които били там. Той го заличил от лицето на земята, както изглежда, без да бъде предизвикан, като някое хлапе, което само за да покаже силата си, може да стъпче мравуняк.

Аз нямах никого и те бяха много мили към мен. Нямах никого и бях покрусен, но те бяха търпеливи с мен. Останах при тях четири дена, след като се съвзех. През цялото това време изпитвах неясен, но все по-силен копнеж да видя още веднъж каквото беше останало от някогашното дребно съществуване, което ми се виждаше тъй щастливо и светло. Това бе само някакво безнадеждно желание да се опия със собствената си мъка. Те ме разубеждаваха. Направиха всичко, каквото можеха, за да ме отклонят от това болезнено намерение. Най-после аз не можех да устоя повече на този подтик, от все сърце обещах да се върна при тях, разделих се с тези четиридневни приятели — ще си призная — със сълзи на очи, и тръгнах пак по улиците, които доскоро бяха така тъмни, безлюдни и чужди.

Те вече бяха пълни със завръщащи се хора; на места имаше дори отворени дюкяни и аз забелязах чешма, от която течеше вода.

Спомням си колко присмехулно светъл ми се видя денят, когато се запътих за своето печално поклонение към малката къщица в Уокинг, колко оживени улиците и колко кипящ животът около мен. Навред имаше тъй много хора, заети с хиляди различни неща, че изглеждаше невероятно да е загинал чак толкова голям брой от жителите. Но после забелязах колко жълта е кожата на тези, които срещах, колко разчорлени са косите на мъжете, как блестят широко отворените им очи и това, че половината са още облечени с мръсни дрипи. По лицата на всички като че ли се четяха само две изражения: или буен възторг и енергия, или мрачна решителност. Ако се изключеше изражението на лицата, Лондон изглеждаше като град на скитници. В черковните енории на всички наред раздаваха хляб, изпратен от френското правителство. На малкото срещащи се коне

можеше да се преброят ребрата. Мършави специални полицаи с бели значки стояха на всеки кръстопът. Аз не забелязах почти никакви щети, причинени от марсианците, докато не стигнах до Уелингтън стрийт; там видях червения бурен, обвинил устоите на моста Уотърлу.

На ъгъла до моста видях и един от обикновените контрасти на онова грозно време — лист печатна хартия, който се развяваше върху червените бурени, забоден с една пръчка. Това беше плакат на първия подновил издаването си вестник — „Дейли Мейл“. Купих един брой с почернял шилинг, който намерих в джоба си. По-голямата част от вестника беше празна, но единственият словослагател, който го беше набрал, беше се позабавлявал и беше направил гротескна комбинация от рекламни клишета на последната страница. Текстът, който той печатеше, биеше на чувства; осведомителната служба още не се беше възстановила. Не научих нищо ново освен това, че дори само за една седмица изследването на марсианските механизми дало изумителни резултати. Между другото, статията твърдеше нещо, което не повярвах на времето — че „тайната на летенето“ била открита. На гарата Уотърлу намерих безплатните влакове, които извозваха хората по домовете им. Първоначалната блъсканица беше вече преминала. Във влака имаше малко хора, пък и аз нямах настроение за случайни разговори. Настаних се в празно купе, седнах със скръстени ръце и мрачно загледах огрените от слънце картини на опустошението, които се мяркаха през прозорците. Щом излязохме от крайната гара, влакът се заклатушка по временна линия, а от двете страни на пътя се занизаха почернели развалини от къщи. До Клапъмската възлова гара лицето на Лондон беше зацапано с праха от черния пушек въпреки двудневните бури и дъждове, а на Клапъмската гара линията пак беше разрушена; стотици останали без работа чиновници и търговски служаци се трудеха там рамо до рамо с обикновени копачи и влакът се заклатушка по сложена набързо варианта.

По целия път оттам местността имаше зловец, непривичен вид. Уимбълдън беше пострадал особено много. Уолтън, благодарение на оцелялата от пожара борова гора, изглеждаше да е най-малко засегнатото селище по линията. Уандъл, Моул, всяко поточе бяха затрупани с червени бурени, които имаха вид на нещо средно между кайма и кълцано зеле. Боровите гори на Съри бяха обаче твърде сухи за ластарите на червените лози. Оттатък Уимбълдън, близо до линията,



в някакъв разсадник се виждаха купчини разровена пръст около шестия цилиндър. Наоколо се тълпяха хора, а по средата работеше команда сапъори. Над ямата се развяваше английско знаме и весело плющеше на утринния ветрец. Разсадникът беше целият почервенял от бурени — широко синкавокърваво пространство, пресечено от пурпурни сенки, много болезнено за очите. Погледът с безкрайно облекчение се устремяваше от обгорените сиви и мрачно червени тонове на предния план към мекия синьозелен цвят на източните възвишения.

Линията пред гара Уокинг откъм Лондон още се възстановяваше, затова аз слязох на гара Байфлит и тръгнах по пътя за Мейбъри, край мястото, където заедно с артилериста бях приказвал с хусарите, и край другото място, където в бурята пред мен се беше появил марсианец. Тука, движен от любопитство, се отбих в гъстака от червени листа и намерих разкривената, счупена двуколка и пръснати около нея побелели, оглозгани конски кости. Постоях, загледан в тези останки...

Сетне се върнах през боровата гора, газейки тук-там до рамената в червени бурени, видях, че стопанинът на „Шареното куче“ вече е погребан, и край Коледж Армс стигнах у дома. На минаване някакъв човек ме поздрави по име от отворената врата на една вила.

Погледнах моята къща с мигновен проблясък на надежда, който тозчас угасна. Някой беше разбил вратата; тя не беше затворена и тъкмо бавно се отваряше, когато се приближих.

Вратата пак се хлопна. Вятърът развяваше пердетата в отворения прозорец на кабинета, през който двамата с артилериста бяхме наблюдавали зората. Никой не беше го затворил оттогава досега. Изпочупените храсти си стояха така, както ги бях оставил преди около четири седмици. С несигурни крачки влязох в антрето — чувствуваше се, че къщата е пуста. Пътеката по стълбището беше събрана и избеляла, където бях се свил, мокър до кости от бурята, в нощта на катастрофата. Следите от мръсните ни крака, както видях, все още водеха нагоре.

Проследих тези стъпки до кабинета си: на писалището все още лежеше, затиснат със селенитова попивателна преса, изписаният лист, който бях оставил в деня, когато се отвори първият цилиндър. Постоях над него и препрочетох недовършените си доводи. Това беше статия за вероятното развитие на нравствените схващания успоредно с

развитието на цивилизацията; последното изречение представляваше начало на пророчество. „След стотина-двеста години — бях писал аз — можем да очакваме...“ Изречението се прекъсваше ненадейно. Спомних си как не бях могъл да се съсредоточа тази сутрин преди по-малко от един месец и как бях прекъснал работата си, за да си взема броя на „Дейли кроникъл“ от вестникаря. Спомних си как слязох и отидох при градинската порта, когато го видях да идва, и как изслушах чудноватия му разказ за „хората от Марс“.

Отидох долу и влязох в трапезарията. Там намерих овнешкото и хляба, много развалени вече, и катурнатата бутилка от бира, както ги бяхме оставили двамата с артилериста. Домът ми беше изоставен. Разбрах безумието на слабата надежда, която бях хранил толкова дълго. И в този миг се случи нещо странно.

— Няма смисъл — каза някакъв глас. — Къщата е запустяла. Тука не е имало никой от десетина дни. Недей остава тука, само да се измъчваш. Никой не се е спасил освен теб.

Аз се стреснах. Дали не бях изрекъл на глас собствената си мисъл? Аз се обърнах, стъклената врата зад мене беше отворена. Тогавя направих крачка напред и погледнах навън.

И там, изумени и уплашени, също както изумен и уплашен бях аз, стояха моят братовчед и жена ми — жена ми пребледняла и със сухи очи. От нея се изтръгна лек вик.

— Аз дойдох — промълви тя. — Бях сигурна... бях сигурна...

Тя вдигна ръка до гърлото си, олюля се. Аз пристъпих напред и я хванах в прегръдките си.

## Х ЕПИЛОГ

Сега, когато завършвам своя разказ, мога само да съжалявам, че съм в състояние да допринеса толкова малко за разглеждането на многото неразрешени и досега въпроси. В едно отношение положително ще предизвикам много критики. Тясната ми специалност е умозрителната философия. Познанията ми по сравнителна физиология се ограничават с една-две прочетени книги, но както ми се струва, предположенията на Карвър относно причината за бързата смърт на марсианците са толкова правдоподобни, че може да се смятат почти за доказано заключение. Аз ги приех за верни в разказа си.

Във всеки случай в никой от трупове на марсианци, изследвани след войната, не се намериха никакви други бактерии освен известните ни вече като „земни“. Това, че те не погребяха нито един свой мъртвец и безогледното клане, на което подлагаха хората, показват също така, че не са имали никаква представа за процеса на гниенето. Но колкото вероятно и да изглежда това положение, то не може в никой случай да се смята за доказано.

Не ни е известен и съставът на черния пушек, който марсианците използваха с такъв смъртоносен ефект, а и генераторът на топлинния лъч остава все още загадка. Страхотните злополуки в лабораториите на Идинг и Южен Кенсингтън са убили желанието на химиците да продължат изследванията си. Спектралният анализ на черния прах дава безпогрешни указания за присъствието на някакъв непознат елемент с група от три ярки ивици в зелената част на спектъра и не е изключено заедно с аргон да образува съединение, което оказва мигновено разрушително действие върху някоя от съставките на кръвта. Но такива недоказани предположения надали ще представляват интерес за широките читателски среди, за които е написана тази книга. Кафявата пяна, която се е свличала по Темза след сриването на Шепъртън, не е била изследвана на времето, а сега вече я няма. Резултатите от анатомическото изследване на марсианците (доколкото такова изследване е било възможно, след като те са били разкъсани от

гладните псета) аз вече дадох по-горе. Но всички познават прекрасния и почти непокътнат спиртосан екземпляр в Природонаучния музей и безбройните рисунки, направени по него; всички други подробности за тяхната физиология и строеж представляват чисто научен интерес.

Много по-голям и по-всеобемащ интерес представлява въпросът за възможността на едно ново нападение от страна на марсианците. Струва ми се, че твърде малко внимание се отделя на подобна вероятност. Засега планетата Марс е отдалечена от Земята, обаче за разлика от всички други аз допускам, че при някое ново противостояне те може да подновят опита си. Във всеки случай ние трябва да бъдем готови. Смятам, че ще е възможно да се определи местоположението на оръдието, с което изпращат снарядите, да се установи непрекъснато наблюдение на тази част от планетата, та да се знае предварително за предстоящото ново нападение.

В такъв случай би могло цилиндърът да се унищожи с динамит или артилерия, преди да е достатъчно изстинал, за да излязат марсианците от него, или пък те да бъдат избити с оръдия, щом се отвори капакът. Струва ми се, че те са загубили голямото предимство на изненадата с неуспеха на първото си нападение. Възможно е и те да виждат положението в същата светлина.

Лесинг е изложил убедителни доводи в полза на предположението, че марсианците вече са сполучили да слязат на планетата Венера. Преди седем месеца Венера и Марс са се намирали на една права със Слънцето; това ще рече, че Марс е бил в противостояне от гледна точка на наблюдателя от Венера. След това върху неосветената половина на по-близката до Слънцето планета се появи странна светеща и лъкатушна черта, а почти едновременно с това лека тъмна следа със същия лъкатушен характер бе открита върху фотографията на лицето на Марс. Достатъчно е да видите как изглеждат тези явления на снимка, за да се убедите напълно в изключителната им прилика.

Така или иначе, независимо от това, дали очакваме ново нахлуване, или не, предполагам, че възгледите ни за бъдещето на човечеството много са се променили под влиянието на тези събития. Ние разбрахме, че не можем да смятаме нашата планета за напълно защитено и безопасно убежище за човека; ние никога не ще имаме възможност да предвидим онези добрини или злини, които може да ни

изненадат от безвъздушното пространство. Допустимо, е че от по-широко всемирно гледище това нахлуване от Марс е било в крайна сметка благотворно за хората; то разруши у нас тази спокойна увереност в бъдещето, която представлява най-сигурен източник на упадък; то направи неизмерими приноси към човешката наука и даде голям тласък на идеята за обединяването на цялото човечество. Възможно е през безкрая на пространството марсианците да са проследили съдбата на първите си пратеници, да са си взели бележка от получения урок и да са намерили по-сигурно местожителство на планетата Венера. Както и да е, положителното е, че още дълги години дискът на Марс ще бъде все тъй неотстъпно наблюдаван, а тези огнени небесни стрели — падащите звезди — неизбежно ще бъдат с падането си страх у всички рожби човешки.

Едва ли може да се прецени колко много се е разширил кръгзорът на хората. Преди падането на цилиндъра всеобщото убеждение бе, че в цялата шир на пространството живот съществува само по мъничката повърхност на нищожното земно кълбце. Сега сме станали по-далновидни. Щом марсианците могат да стигнат Венера, няма причина дори да се предполага, че същото е невъзможно за хората, и когато бавното изстиване на Слънцето направи нашата Земя необитаема, което най-после ще трябва да стане, не е изключено нишката на живота, започнала тук, да се проточи и да хване в примката си някоя сродна планета.

Неясно и чудно е видението, породило се в ума ми, за това как животът бавно се разпространява от туй мъничко гнездо на слънчевата система по целия безжизнен безкрай на звездното пространство. Но то е далечна мечта. Може би, от друга страна, унищожаването на марсианците да е само временна отсрочка. Може за тях, а не за нас да е предопределено бъдещето.

Трябва да призная, че напрежението и опасностите на онова време са оставили неизгладимо чувство на съмнение и несигурност в душата ми. Седя в кабинета си и пиша при светлината на лампата и изведнъж ми се привижда, че съвземащата се от разрухата долина пред мен е пак обгърната от виещи се пламъци и ми се струва, че къщата зад мени около мен е празна и изоставена. Излизам на пътя за Байфлит, изпреварват ме разни коли — минава с каруца чиракът на месаря, минава файтон с излетници, един работник с велосипед, деца, отиващи

на училище — и изведнъж те стават смътни и недействителни, а аз отново бързам с артилериста в напечената, гнетяща тишина. Нощем ми се присънва черният прах, покрил безмълвните улици, и сгърчените трупове, загърнати с таз черна пелена; те се надигат срещу мен, окъсани и изпоръфани от кучета. Те неразбрано бръщолевят, стават по-свирепи, по-бледи, по-грозни, докато се превърнат в безумно разкривени подобия на човеци, и аз се събуждам облян от студена пот, изтръпнал в мрака на нощта.

Отивам в Лондон и виждам, многолюдната блъсканица по Флийт стрийт и по Странд и на ума ми идва, че това са само блуждаещи из улиците сенки на миналото, които съм видял безмълвни и окаяни, да скитат насам и натам, призраци в мъртъв град, привиден живот в галванизирано тяло. А странно е също да стоя и на Примроуз Хил, както стоях само един ден преди да напиша тази последна глава, и да гледам огромното море от къщи, синеещи се смътно през пелената на пушека и мъглата и чезнещи нататък, към неясно очертания кръгозор, да виждам хората да се разхождат между цветните лехи на хълма, да виждам любопитни, струпали се около марсианската машина, която още стои там, да чувам врявата на играещите деца и да си спомням времето, когато бях видял всичко това ярко и рязко очертано, сковано и безмълвно, в зората на този сетен велик ден...

А най-странното е да държа пак ръката на жена си и да мисля, че аз съм смятал нея, а тя е смятала мене между мъртвите.

# СИДЕР ФЛОРИН

## БИБЛИОГРАФСКА СПРАВКА ЗА ТВОРЧЕСТВОТО НА ХЪРБЪРТ ДЖОРДЖ УЕЛС

Току-що прочетената от вас, читателю, книга<sup>[1]</sup> е била написана от автора в 1898 г. и само след една година е излязла и у нас. Ето и библиографските й данни:

*Борба на светове.* Роман. Прев. от руски В. И. Кирчев. Търново, книж. Е. П. Христов. Варна, п-ца Зора. 1899. 213 с. 8° — Домашна библ., кн. 3

След това на неравни интервали, издавани от различни издатели и преведени от разни езици, излизат редица други негови книги:

*Най-нов ускорител.* Прев. от руски Ив. Странски. Пловдив, Библ. Глас. №8 Център. п-ца, 1910. 28 с. 8°

*Освободеният свят.* Повест за човечеството. Прев. Н. Пабкалев, С., Бисери (1921) 176 с. 8°

*Първите хора на луната.* Прев. (от фр.) Мария Сеизова Юрукова. С., (Георги Д. Юруков) (1923). 192 с. 8°

*Възвишени стремежи.* Прев. от англ. Руси Русев. С., 1927. 128 с. 8° — *Мозайка от знаменити съвременни романи.* Г. XIX, кн. 3

*Кратка история на света.* Прев. от англ. Ас. Радославов. Част I — II. С., Ал. Паскалев |1928| 8° I. 200 с. 1928. II. 203–374 с. (1934)

*Храната на боговете.* Роман. Прев. Стоян Н. Коледаров. С., Ив. Г. Игнатов и с-ве, (1929). 194 с. 8° — *Библ. Любими романи,* № 22

Четиридесет и три години след първото ни запознаване с Уелс излиза нов превод на първата му книга на български език:

*Война на светове (Марс напада земята).* Прев. Г. И. Игнатов. С., (Стефан Ат. Дамянов), 1942. 80 с. 16°

Не остава забравен Уелс и в нашата преводна литература след 9.IX.1944. Тогава излизат:

*Невидимият. Прев. Пелин Велков. С., Книго-Лотос (1946). 216 с.*  
8°

*Човекът, който можеше да прави чудеса. Разкази. Прев. от англ. Нели Доспевска—Димова. С., Народна култура (1948). 80 с. 16°*

*Мистър Бледсуърти на остров Ремпол. Роман. Прев. от англ. Невяна Розева. С., Народна култура, 1963. 248 с. 16°*

През 1970 и 1971 година излизат нови преводи на:

*Невидимият. Прев. от англ. Христо Кънев. С., Народна култура 1970*

*Човекът, който можеше да прави чудеса. Прев. от англ. Юлия Бучкова. С., Народна култура 1971*

Така стигнахме и до третия превод на първата издадена на български книга на Уелс, този път от оригинал:

*Война на световете. Прев. от англ. Сидер Флорин. С., Народна култура, 1964. 208 с. 18°*

Настоящото издание е второ по ред на горепосочения превод.

*Война на световете. Прев. от англ. Сидер Флорин, 2-ро издание. С., Отечество. 1978*

---

[1] Хърбърт Уелс. Война на световете. ↑



Източник: <http://bezmonitor.com>

**Издание:**

ВОЙНА НА СВЕТОВЕТЕ. 1978. Изд. Отечество, София. Биб. Фантастика, No.6. Научно-фантастичен роман. Английска / II изд. (на практика VI изд). Превод: Сидер ФЛОРИН [The War of the Worlds, Herbert WELLS (1898)]. Библиографска справка за творчеството на Хърбърт Джордж Уелс — Сидер ФЛОРИН — с. 252–254. Художник: Александър ДЕНКОВ. С ил. Формат: 70×100/32. Печатни коли: 16. Страници: 254. Цена: 0.51 лв

Редактор на издателството Люба Мутафова  
Художествен редактор Светлана Йосифова  
Технически редактор Петър Балавесов  
Коректор Мая Халачева

A Soldiers Reader  
The Heritage Press, New York

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.